

Acta MUP

Právní ochrana duševního vlastnictví

Ústav právní ochrany duševního vlastnictví

Acta MUP – Právní ochrana duševního vlastnictví

Vydavatel

Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.
Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10-Strašnice

Redakční rada

prof. JUDr. Martin Boháček, CSc.
Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D.
JUDr. Jan Hák, Ph.D.
doc. JUDr. Pítra
JUDr. Radka MacGregor Pelikánová, Ph.D., LL.M., MBA
prof. JUDr. Jiří Srstka
doc. JUDr. Zbyněk Švarc, Ph.D.
prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.
JUDr. Aleš Vokálek

Odborný editor

prof. Ing. Ladislav Jakl, CSc.

Odborné recenze

Mgr. Karel Špindler
Ing. Jaromír Plecítý

Redaktor

Ing. Marta Hošková

Nakladatelský editor

Mgr. Stanislava Zahálková

Vydalo

Metropolitan University Prague Press

Tisk

Powerprint, Brandejsovo náměstí 1219, 160 00 Praha 6

Povoleno MK ČR pod č. E 19 472

ISSN 1804-6932

OBSAH

Mgr. Eva Adlerová

Právní úprava ochranné známky s dobrým jménem a všeobecně známé známky 5

Mgr. Iveta Chadimová

Společenská odpovědnost při podnikání a právo proti nekalé soutěži 15

Mgr. Diana Synková

Vybrané odlišnosti nekalosoutěžního jednání z pohledu evropského a amerického práva u chráněných zeměpisných označení a chráněných označení původu 37

PhDr. Bc. Ilona Kocková

Ochrana obchodního tajemství 45

Mgr. Eva Adlerová¹

Právní úprava ochranné známky s dobrým jménem a všeobecně známé známky

Úvod

Ochranná známka představuje jeden z předmětů průmyslověprávní ochrany a zaujímá významné postavení v oblasti soutěžního práva. V dnešním podnikatelském prostředí hraje stále důležitější roli, jelikož vytváří hodnotný marketingový prostředek nikoliv jen pro velké podniky, ale především pro střední až malé podnikatele, kteří prostřednictvím ochranné známky propagují své výrobky či služby, s cílem odlišit se od výrobků či služeb jiné osoby a dostat se tak do širokého povědomí a známosti na straně spotřebitelské veřejnosti, která si bude schopná takto označené výrobky či služby spojit s konkrétními vlastnostmi, kvalitou nebo dobrým jménem majitele daného označení. Užívání ochranné známky neovlivňuje pouze to, do jaké míry může majitel obstát v konkurenčním boji, ale také v jakém rozsahu může uplatňovat svá práva vůči třetím osobám, které by neoprávněně do těchto práv zasáhly či chtěly zasáhnout.

Český známkový zákon nenabízí ochranu pouze registrovaným ochranným známkám, ale umožňuje chránit i taková označení, která z nějakého důvodu registrována nebyla, avšak svým užíváním získala takovou hodnotu a vlastnosti, že mohou dosáhnout stejného postavení jako zapsané ochranné známky.

Článek se bude zabývat institutem ochranná známka s dobrým jménem a všeobecně známá známka, potažmo všeobecně známá známka s dobrým jménem. Pozornost bude věnována právnímu pojetí pojmů „dobré jméno“ a „všeobecná známost“ a právní úpravě těchto jednotlivých institutů známkoprávní ochrany. Okrajově budou pro doplnění celkového výkladu zmíněna i různá hlediska v pojetí současné rozhodovací praxe.

1. Ochranná známka s dobrým jménem

Představuje známku natolik silnou, že je schopná identifikovat svého vlastníka od jiných osob bez ohledu na druh zboží či služeb, a to i v případě, není-li zapsána. Dobré jméno je vlastností ochranné známky a je vyjádřením toho, že známka si svým užíváním získala oblibu u podstatné části relevantní veřejnosti, která ji tak v důsledku svého užívání zná, má v ni důvěru a spojuje ji s dobrými vlastnostmi, které od výrobků či služeb nesoucích

1 Mgr. Eva Adlerová je doktorandkou oboru Mezinárodní a regionální vztahy v průmyslovém vlastnictví na Metropolitní univerzitě Praha.

takové označení očekává. Není proto s podivem, že známka, která je schopná vykazovat takové vlastnosti a je tak chráněna napříč celým spektrem výrobků nebo služeb, znamená pro svého majitele hodnotný majetek, jelikož vykazuje silnou rozlišovací způsobilost a atraktivitu na straně veřejnosti, tím mu zaručuje patřičný odbyt jeho výrobků či služeb.

1.1 Právní rámec

Institut „ochranná známka s dobrým jménem“ byl implementován do českého právního řádu v souvislosti s přijetím Směrnice Rady 89/104 (EHS) kodifikované jako směrnice č. 2008/95/ES (dále jen „harmonizační směrnice“) do českého známkového zákona za účelem harmonizace českých právních předpisů s právem Evropských společenství.

Tato směrnice ve svém článku 5.2 uvádí: *„Každý členský stát může rovněž stanovit, že majitel je oprávněn zakázat všem třetím osobám, které nemají jeho souhlas, aby užívaly v obchodním styku označení totožné s ochrannou známkou nebo jí podobné pro výrobky nebo služby, které nejsou podobné těm, pro něž byla ochranná známka zapsána, jestliže tato ochranná známka získala v členském státě dobré jméno a užívání takového označení bez řádného důvodu by neoprávněně těžilo z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména ochranné známky nebo jim působilo újmu.“*² Nutno však podotknout, že před zavedením harmonizační směrnice do českého práva již zdejší právní úprava a judikatura obdobné instituty znaly. V důsledku přijetí směrnice a následné interpretace uplatňování práv z ochranné známky s dobrým jménem v několika rozhodnutích Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“) byla vnesena do rozhodovací praxe spousta nových poznatků a faktorů, které byly vyvozeny SDEU na základě důkladných analýz, a je nutné se jimi zabývat v otázkách posuzování dobrého jména u ochranné známky. Známkový zákon uvádí ochrannou známku s dobrým jménem v souvislosti s námitkami. Dle tohoto zákona se označení nezapiše do rejstříku ochranných známek na základě námitek, které byly podány *„vlastníkem starší ochranné známky, která je shodná s přihlašováním označením nebo mu je podobná, pokud má být takové označení zapsáno pro výrobky nebo služby, které sice nejsou podobné těm, pro které je starší ochranná známka zapsána, avšak jde o starší ochrannou známku, která má v České republice dobré jméno, a užívání přihlašovaného označení by nepoctivě těžilo z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména starší ochranné známky nebo jim bylo na újmu“*.³ Z výše uvedeného vyplývá, že dobré jméno se uplatňuje v rámci námitkového řízení, které je zahájeno na návrh třetí osoby ve smyslu osoby oprávněné dle tohoto zákona a nikoliv z úřední povinnosti Úřadu. Pokud jde o splnění podmínky shodnosti mezi přihlášeným označením a starší ochrannou známkou s dobrým jménem, nevyžaduje se žádné srovnávání, jelikož tato skutečnost je dána objektivně. Je vhodné *dále* zmínit, že zákon zde již nehovoří o pravděpodobnosti záměny na straně veřejnosti, jako tomu je v případě všeobecně známých známek, kde je nutné k uplatnění takové námítky právě naplnění této skutkové podstaty.

2 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES, kterou se sblíží právní předpisy členských států o ochranných známkách (která kodifikuje dosavadní úpravu ochranných známek v EU), článek 5.2.

3 Viz § 7 odst. 1 písm. b) zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů.

Zde bych ještě ráda poukázala na rozdílný právní výklad pojmů „*újmou způsobená rozlišovací způsobilostí ochranné známky*“ a *újmou způsobená dobrému jménu této ochranné známky*, eventuálně „*protiprávní těžení z rozlišovací způsobilosti nebo dobrého jména uvedené ochranné známky*“. První pojem bývá rozhodovací praxí označován rovněž výrazy „rozmělnění“, „zeslabení“ nebo „zastření“ a dle právního výkladu definuje následující: „*Dojde k ní tehdy, je-li oslabena schopnost této známky označovat výrobky nebo služby, pro které je zapsána, jelikož užívání identického nebo podobného označení třetími osobami vede k roztržštění identity ochranné známky a jejího působení na veřejnost.*“ Naproti tomu druhý pojem bývá označován výrazy „pošpinění“ nebo „snížení“ „*ve smyslu mohou-li být výrobky nebo služby, pro něž je třetími osobami použito totožné nebo podobné označení, pocitovány veřejností způsobem, jímž se sníží přitažlivost ochranné známky*“. Z pohledu tohoto právního výkladu se jedná o újmu, která může být dána skutečností, kvalitou, vlastností daného označení, které by se mohlo negativně podepsat na atraktivitě takové ochranné známky s dobrým jménem.⁴

1.2 Prokázání dobrého jména

Prokázání dobrého jména u starší ochranné známky může představovat pro jeho vlastníka náročné důkazní břemeno, jelikož je nutné prokázat nejen existenci dobrého jména, ale také fakt, že ke vzniku dobrého jména došlo před datem podání napadené přihlášky. Dobré jméno u ochranné známky vzniká jejím působením na trhu, vyjadřuje pozitivní vztah spotřebitelů k výrobkům či službám nabízeným pod ochrannou známkou. Vyskytují se názory, podle nichž lze dobrého jména dosáhnout pouze na základě skutečného užívání ochranné známky v souvislosti s výrobky či službami, pro něž byla známka zapsána.⁵ S tímto názorem se ztotožňuji jen zčásti, spíše se přikláním k úvaze kolektivu autorů komentáře ZOZ, kteří jsou toho názoru, že dobrého jména může ochranná známka dosáhnout za poměrně krátkou dobu v důsledku dlouhodobé a silné marketingové kampaně, dokonce dříve, než samotný takto označený výrobek vstoupí do prodejní fáze.⁶ Dovolím si tvrdit, že je možné toho dosáhnout i bez nutnosti vynaložení patřičně vysokých nákladů, ale je možné takového výsledku docílit i v rámci správně nastavené a zvolené propagace prostřednictvím různých sociálních sítí, které k podobné marketingové propagaci přímo vybízejí. Právě míra a způsob propagace, jakým mělo být dobré jméno podpořeno, je jedním ze zkoumaných hledisek v rámci řízení.

Známkový zákon neuvádí konkrétní vymezení ani kritéria, která určují, do jaké míry by měla být ochranná známka známá, aby mohla dosáhnout statutu ochranné známky s dobrým jménem. Ke každému případu se přistupuje naprosto individuálně a je potřeba posoudit všechny relevantní skutečnosti. Rozhodovací praxe dovodila následující aspekty, ke kterým by se mělo v otázkách posuzování dobrého jména přihlídnout.

- 4 Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 9. 2009, č.j. 1 As 41/2009 – 145 a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 10. 2013, č.j. 9 As 122/2012 – 135.
- 5 de KORVER, Z. *Sporná řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví*. 1. vydání. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014, ISBN 978-80-86855-97-4, str. 32.
- 6 HORÁČEK, R., BISKUPOVÁ, E., de KORVER, Z. *Práva na označení a jejich vymáhání* (Zákon o ochranných známkách, Zákon o ochranně označení původu a zeměpisných označení, Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), komentář. 3. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, Beckovy texty zákonů s komentářem, ISBN 978-80-7400-569-5, str. 66.

Podíl ochranné známky na trhu představuje hodnotný ukazatel, který zkoumá, do jaké míry je ochranná známka zastoupena na trhu prostřednictvím výrobků či služeb, které nabízí. O dobrém jménu ochranné známky do jisté míry vypovídají celkové objemy prodeje určitého výrobku nebo služby, které mohou potvrdit, že jsou takové výrobky u spotřebitelů oblíbené. Nemusí to však být vždy pravidlem, nižší tržní podíl může být způsoben tím, že se jedná o výrobek, který je znám širokému okruhu spotřebitelské společnosti, ale jen málo z nich si ho může zakoupit (např. hodinky Rolex).⁷

Intenzita a délka užívání ochranné známky může být doložena čísly o celkovém objemu prodeje či obratu, ovšem je nutno vždy přihlídnout k povaze těchto výrobků či služeb.

Propagace a reklama ochranné známky v podstatě dokládá, jak už bylo výše nastíněno, že v důsledku dobře zvolené a efektivní reklamy či masivní marketingové kampaně známka dosáhla image, získala atraktivitu a stala se oblíbenou na straně veřejnosti, což může představovat významný prvek pro získání dobrého jména.

Vlastník starší ochranné známky nicméně může předložit celou řadu důkazů k prokázání dobrého jména, avšak vždy bude záležet na jejich relevantnosti ve vztahu k posuzovanému případu. Dobré jméno se mnohdy prokazuje na základě provedených marketingových průzkumů od nezávislých zdrojů, nezávislými novinovými články, které pojednávají o úspěchu značky nebo dokládají prodejní výsledky. Je namístě upozornit, že dobré jméno jako určitá vlastnost známky může být proměnlivá v čase. Je tak potřeba prokazovat dobré jméno v každém řízení. Vlastník by měl také přihlídnout ke stáří jednotlivých předkládaných dokumentů, jak dokládá i konstatování Úřadu ve svém rozhodnutí: „Doklady vztahující se k letům 2003–2007 ve vztahu k rozhodnému dni 30. 11. 2012 jsou pro prokázání dobré pověsti nedostatečné, neprůkazné.“⁸ Prohlášení dobrého jména u ochranné známky je tak na uvážení samotného rozhodujícího správního orgánu, který smí vycházet pouze z předložených a relevantních důkazů.⁹

1.3 Posuzování shodnosti a podobnosti

Vlastník starší ochranné známky s dobrým jménem může namítat proti zápisu přihlašovaného označení jiného subjektu, a to bez ohledu na to, zda je taková známka zapsána pro stejné nebo podobné výrobky či služby. Posouzení se omezí pouze na podobnost samotných označení z pohledu rizika asociace, které by mohlo vzniknout mezi přihlašovaným označením a ochrannou známkou na straně veřejnosti, jak dokládá mimo jiné i rozhodnutí Nejvyššího správního soudu: „Ochrana poskytovaná známce s dobrým jménem není podmíněna zjištěním, že mezi známkou s dobrým jménem a označením existuje takový stupeň podobnosti, že by v příslušné části veřejnosti existovala mezi nimi pravděpodobnost záměny. Pro stupeň podobnosti mezi známkou s dobrým jménem a označením je

7 de KORVER, Z. *Sporná řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví*. 1. vydání. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014, ISBN 978-80-86855-97-4, str. 32.

8 Viz rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví (ÚPV), ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. O-500184.

9 HORÁČEK, R., BISKUPOVÁ, E., de KORVER, Z. *Práva na označení a jejich vymáhání* (Zákon o ochranných známkách, Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení, Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), komentář. 3. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, Beckovy texty zákonů s komentářem, ISBN 978-80-7400-569-5, str. 66.

postačující, že si příslušná část veřejnosti vytvoří spojení mezi označením a známkou.¹⁰ Je tedy zřejmé, že hledisko, které je zkoumáno, představuje (vedle existence dobrého jména), zda by zápisem přihlašovaného označení mohlo dojít k situaci, že by si společnost vytvořila jakékoliv spojení mezi oběma známkami, to představuje podmínku nutnou, avšak zároveň nedostačující k tomu, aby mohla být uplatňována námitka ve smyslu § 7 odst. 1 písm. b) ZOZ. Je nutné tak navíc prokázat jeden ze zásahů, tedy že přihlašované označení by tímto způsobem mohlo nepoctivě těžit z rozlišovací způsobilosti či dobrého jména a způsobit takovým zápisem újmu. Pro posuzování podobnosti srovnávaných označení, tedy přihlašovaného označení a ochranné známky s dobrým jménem, byla na základě ustálené judikatury definována tři základní kritéria: vizuální, fonetické a významové. Všechna tři zmíněná kritéria jsou důležitá, avšak každé z nich může v jednotlivých případech vykazovat jiný stupeň významnosti.

Pokud by vlastník starší ochranné známky prokázal dobré jméno, které by namítal vůči jinému subjektu přihlašovaného označení, rozhodující orgán může i přesto dojít k závěru, že zde neexistuje žádná pravděpodobnost asociace na straně veřejnosti, protože jsou známky užívány v naprosto odlišných segmentech, ani nelze předpokládat neoprávněné těžení z vysoké rozlišovací způsobilosti a přitažlivosti takové známky.

Zde si dovoluji uvést jeden příklad, který byl nejdříve řešen u Úřadu, z důvodu negativního rozhodnutí o námitkách se dostal k Městskému soudu v Praze.¹¹ Vlastník starší ochranné známky AAA radiotaxi s.r.o. uplatňoval námitku dobrého jména proti přihlašované známce AAA Club – Escort Praha. Žalobce k prokázání existence dobrého jména předložil řadu důkazů jako kopie časopisu „INTAXI, Váš průvodce Prahou“, novinové články věnující se taxislužbám v Praze, ba dokonce doložil i dvě kopie znaleckých posudků. Své námitky opíral o tvrzení získání dobrého jména v automobilové dopravě, konkrétně ve službách taxi před datem podání napadeného označení, a namítal, že označení by svým zápisem mohlo nepoctivě těžit z dobrého jména této ochranné známky a vyvolat spojitost na straně veřejnosti z důvodu podobnosti slovních prvků. Žalovaný k těmto námitkám uvedl, že slovní prvek „AAA“ je běžně užíván podnikatelskými subjekty, ať už jako součást obchodních firem nebo ochranných známek, navíc samotný prvek „A“ se objevuje i na předních stránkách různých informačních katalogů, načež doplnil, že ačkoliv se nejedná o nikterak distinktivní prvek, je jediným spojením mezi oběma označeními. Žalovaný ovšem správně konstatoval, že ačkoliv se u obou označení objevuje stejný slovní prvek, není možné usuzovat jakoukoliv podobnost a spojení mezi oběma označeními na straně veřejnosti, protože se jedná o naprosto odlišné služby, a to i přesto, že sám žalovaný v časopise „INTAXI“ rovněž uveřejňuje svou reklamu na noční podniky různého charakteru. Své tvrzení opřel o rozhodnutí Úřadu Evropské unie duševního vlastnictví (dále jen „EUIPO“), který ve svém rozhodnutí konstatoval: *„Je třeba předložit alespoň argumenty vedoucí k dostatečnému závěru o tom, že spojení, které ochranná známka namítajícího ve vztahu k výrobkům nebo službám vyvolává, bude oslabeno, jestliže dojde k zápisu shodné nebo podobné ochranné známky a jejímu užívání pro nepodobné*

10 Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 10. 2006, čj. 1 As 28/2006.

11 Na základě zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví je jediným věcně a místně příslušným soudem prvního stupně ve věcech průmyslového vlastnictví Městský soud v Praze, proti rozsudku Městského soudu je možné podat kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu.

výrobky.¹² Městský soud v Praze se rovněž ztotožnil s právním názorem Úřadu, ve svém rozhodnutí mimo jiné uvedl: „Tyto služby nejsou podobné nebo nejsou značně podobné zboží nebo službám, pro něž je napadená ochranná známka přihlašována, starší ochranné známky jsou jedinečné nikoliv ve vztahu k jakémukoli zboží nebo službám, nýbrž pouze ve vztahu k provozování automobilových služeb, zejména v taxislužbě.“¹³

2. Všeobecně známé známky

Obecně platí, že ochranná známka vzniká na základě jejího zápisu do rejstříku ochranných známek a zaručuje svému majiteli absolutní práva vůči všem, kteří by do těchto práv chtěli neoprávněně zasáhnout. Výjimku z toho představuje všeobecně známá známka, jejíž ochrana vzniká nikoliv zápisem do rejstříku, ale v důsledku jejího užívání na trhu, pro kterou se stala známou. Představuje známku natolik silnou, že se vžila pro určité výrobky či služby svého vlastníka do povědomí příslušného okruhu společnosti do té míry, že získala rozlišovací způsobilost, a to i přesto, že nedošlo k jejímu formálnímu zápisu.

2.1 Právní rámec

Všeobecně známá známka, stejně jako ochranná známka s dobrým jménem, je uplatňována na základě námitek, které mohou být dle ZOZ podány „*vlastníkem starší všeobecně známé známky, pokud z důvodu shodnosti či podobnosti se starší všeobecně známou ochrannou známkou a shodnosti či podobnosti výrobků nebo služeb, na něž se přihlašované označení a všeobecně známá ochranná známka vztahují, existuje pravděpodobnost záměny na straně veřejnosti, za pravděpodobnost záměny se považuje i pravděpodobnost asociace se starší ochrannou známkou*“.¹⁴ Podstatným rozdílem v porovnání s právní úpravou ochranné známky s dobrým jménem je omezení ochrany na výrobky či služby, pro které se stala v relevantním okruhu společnosti známka známou, dále zde musí existovat pravděpodobnost záměny na straně veřejnosti. Avšak ochrana všeobecně známé známky může být za určitých okolností rozšířena na všechny výrobky či služby za podmínky, že všeobecně známá známka získala navíc i dobré jméno (také „renomé“, „dobrá pověst“) u relevantní části spotřebitelské veřejnosti. Rovněž pokládám za vhodné připomenout, že před zavedením harmonizační směrnice do českého práva, o které jsem se zmiňovala právě v souvislosti se zavedením pojmu „ochranná známka s dobrým jménem“, se původní právní úprava všeobecně známých známek vztahovala na všechny výrobky a služby. Na základě této změny došlo k zúžení vymezení pojmu všeobecně známých známek.¹⁵ Dále ve smyslu článku 6bis Pařížské unijní úmluvy (dále jen „PÚÚ“) a článku 16 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dále jen

12 Viz Rozhodnutí EUIPO (dříve „OHIM“), č. j. R 0404/2004-4 a dále o rozhodnutí č. j. R 802/1999.

13 Viz rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 6. 2013, čj. 8 A 283/2010 - 51.

14 Viz § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů.

15 Viz srov. § 9 odst. 1 písm. b) zákona č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách ve spojení s čl. 16.2. Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dále jen „TRIPS“), násl. srov. § 18 zákona č. 174/1988 Sb., o ochranných známkách.

„TRIPS“) je takové označení chráněno jako ochranná známka v každé smluvní zemi, v níž se stalo pro shodné či podobné výrobky anebo služby všeobecně známé. V souladu s výše uvedeným platí, že všeobecně známá známka využívá ochrany nejen co do shodnosti označení, ale je chráněna i v rozsahu podobnosti proti označení, které by mohlo vyvolat jakékoliv spojení s všeobecně známou známkou. Pokud bude namítající úspěšný, dosáhne tato známka stejného procesního postavení jako formálně chráněná práva, která byla zapsána do rejstříku, a vyžaduje tak stejný přístup ze strany třetích osob.

2.2 Prokázání všeobecné známosti

K uplatnění práva z všeobecně známé známky a prokázání takové skutečnosti je nezbytné předložení důkazů, které mohou spolehlivě prokázat, že známka je známá relevantnímu okruhu veřejnosti ve smyslu současných nebo potencionálních spotřebitelů určitého druhu zboží či služeb, pro které je známka užívána, osoby spadající do distribuční sítě ve vztahu k těmto výrobkům či službám, případně obchodní skupiny zabývající se takovým druhem zboží nebo služeb, pro které se dané označení užívá. Ovšem okruh spotřebitelů ovlivňuje také povaha a druh výrobku, u výrobku běžné denní spotřeby tak bude možné prokázat širší okruh spotřebitelů než například u luxusních výrobků. To však nemá vliv na průkaznost všeobecné známosti u známky.¹⁶

Důkazy k prokázání všeobecné známosti nejsou stejně jako u ochranné známky s dobrým jménem nijak zákonem vymezeny. Musí být však relevantní ve vztahu k prokázání takové skutečnosti. Nejčastěji se vychází z důkazů, jako jsou veřejné průzkumy trhu, reklama v tisku, sponzorování kulturních, sportovních akcí apod. Dále je nutné, aby namítající prokázal, že ke vzniku všeobecné známosti došlo již před datem podání napadené přihlášky ochranné známky. Pro úspěšné uplatnění námitek dle ustanovení § 7 odst. 1 písm. c) zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, musí dojít ke splnění následujících podmínek: „*Prokázaná všeobecná známost starší namítané známky, shodnost či podobnost napadeného označení se starší všeobecně známou známkou, shodnost či podobnost výrobků či služeb, na něž se napadené označení a všeobecná známka vztahují, a existence pravděpodobnosti záměny, případně asociace na straně veřejnosti.*“¹⁷ Pokud by se jednalo o námitku uplatňovanou v rámci všeobecně známé známky s dobrým jménem, je nutné prokázat dobré jméno v České republice, shodnost či podobnost mezi napadeným označením a starší všeobecně známou známkou s dobrým jménem a nakonec možný zásah do těchto práv v důsledku zápisu napadeného označení. Všeobecnou známost i dobré jméno je nutné prokazovat v každém řízení.

16 HORÁČEK, R., BISKUPOVÁ, E., de KORVER, Z. *Práva na označení a jejich vymáhání* (Zákon o ochranných známkách, Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení, Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví), komentář. 3. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, Beckovy texty zákonů s komentářem, ISBN 978-80-7400-569-5, str. 71.

17 de KORVER, Z. *Sporná řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví*, 1. vydání. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014, ISBN 978-80-86855-97-4, str. 32.

2.3 Pravděpodobnost záměny a pravděpodobnost asociace

Tyto dva pojmy „pravděpodobnost záměny“ a „pravděpodobnost asociace“ jsou aspekty, které jsou zkoumány v rámci uplatňování práv z všeobecně známé známky. Vyslovit pravděpodobnost záměny na straně veřejnosti je však možné poté, co byly splněny výše uvedené podmínky, to znamená, že je shledána určitá shoda či podoba mezi přihlašovaným označením a všeobecně známou známkou, a zároveň jsou shodně nebo podobné jejich výrobky či služby. Přičemž pro konstatování pravděpodobnosti záměny není rozhodující, zda k ní opravdu došlo, ale postačí, jestliže existuje pravděpodobnost, že by k ní dojít mohlo. Pravděpodobnost záměny představuje rovněž i pravděpodobnost asociace, tedy jakákoliv pravděpodobnost spojení mezi oběma označeními na straně veřejnosti může být pokládána za pravděpodobnost záměny takových označení. Významný závěr k této problematice učinil ESD, který se vyslovil k posouzení pravděpodobnosti následujícím způsobem: „*Pravděpodobnost záměny je třeba posuzovat globálně s přihlédnutím ke všem faktorům relevantním pro okolnosti případu, odmítl zaměřovat se pouze na srovnání označení jako takových, ale zdůraznil, že je třeba brát v úvahu všechny rozhodující faktory, jako je např. jejich povaha, zamýšlený účel, způsob použití a okolnost, zda si navzájem konkurují, nebo se doplňují.*“¹⁸ Posuzování jednotlivých aspektů tak představuje velmi podrobnou analýzu.

Resumé

Tento článek se zabývá institutem ochranná známka s dobrým jménem a všeobecně známá známka, jakož i všeobecně známá známka s dobrým jménem v pojetí současné právní úpravy. Cílem předkládaného příspěvku je seznámit čtenáře s rozdílným postavením a významností těchto známkoprávních institutů na trhu, poukázat na jednotlivé odlišné aspekty v uplatňování ochrany těchto práv, které tak budou vykládány v rámci teoretické roviny a zároveň ve světle současné rozhodovací praxe.

Resume

This article deals with trade mark with a reputation, well-known trade mark and well-known trade mark with a reputation institutions as interpreted in context of current legislation. The aim of this article is to introduce the different positions and importance of such trademark institutions on the market, identify the various individual points of view in enforcement of this legislation, which the article is going interpret on a theoretical level and, at the same time, in the light of current decision making practice.

18 Viz Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 11. 1997, č.j. C-251/95.

Literatura

- de KORVER, Z., *Sporná řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví*, 1. vydání. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2014, ISBN 978-80-86855-97-4.
- HORÁČEK, R., BISKUPOVÁ, E., de Korver, Z., *Práva na označení a jejich vymáhání (Zákon o ochranných známkách, Zákon o ochraně označení původu a zeměpisných označení, Zákon o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví) komentář*. 3. doplněné vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 978-80-7400-569-5.

Mezinárodní smlouvy a předpisy

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES.

Právní předpisy

- Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.
- Zákona č. 137/1995 Sb., o ochranných známkách, dřívější znění.

Judikáty

- Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č.j. 1 As 41/2009 – 145.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č.j. 9 As 122/2012 – 135.
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu, č.j. 1 As 28/2006.
- Rozhodnutí EUIPO, č. j. R 0404/2004-4.
- Rozhodnutí EUIPO, č.j. R 802/1999.
- Rozsudek Městského soudu v Praze, č.j. 8 A 283/2010 – 51.
- Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie, č.j. C-251/95.

Mgr. Iveta Chadimová¹

Společenská odpovědnost při podnikání a právo proti nekalé soutěži

Úvod

Vývoj člověka jako druhu i lidské společnosti jako celku byl vždy založen na vztahu mezi kulturně společenským životem lidí a jejich hospodářskou činností. Byla a je to právě cílevědomá a organizovaná práce, tedy společná činnost, která měla na vývoj člověka rozhodující vliv. Na základě výsledků této ekonomické činnosti se vyvinul jeho mozek, tím se odlišil od ostatních biologických druhů. Postupně docházelo k tomu, že ekonomická činnost byla upravována závaznými pravidly, aby nedocházelo ke zbytečnému narušování hospodářského rozvoje konflikty mezi jednotlivými podnikajícími subjekty. Proto byla nejprve přijata pravidla na ochranu férového soutěžení. Rozvoj ekonomické činnosti lidí však začal mít zvláštní, protichůdné důsledky. Ekonomická činnost je sice ze své podstaty přínosná (vytváří podmínky, v nichž je přežití člověka bezpečnější, snazší a pohodlnější), na druhé straně však důsledky jeho (zejména ekonomické) činnosti natolik ničí prostředí, v němž žije, že postupně stále více likviduje nejen ostatní živočišné druhy, ale do budoucna ničí i možnosti přežití lidského rodu. Technologický pokrok a globalizace tuto nevyváženost lidského působení na životní prostředí stále více výrazným způsobem prohlubují. Právo nedokáže adekvátně postihovat poškozovatele životního prostředí, ekonomická činnost v rámci hospodářské soutěže ohrožuje budoucí přežití člověka ničením jeho životních podmínek, a proto vznikají různé nové iniciativy zprvu občanského charakteru, které vedou k dobrovolnému sdílení pravidel společensky odpovědného chování při podnikání. Souhrnně jsou chápány jako koncept společenské odpovědnosti korporací.

Právo proti nekalé soutěži a společenská odpovědnost při podnikání – co je společné a co je rozdílné

V současné době tedy vedle sebe působí dva nástroje, jimiž chce lidská společnost prosazovat férové chování podnikatelských subjektů. Právo proti nekalé soutěži je nástroj právní, společenská odpovědnost při podnikání je nástroj mimoprávní. Oba vůči podnikatelským subjektům uplatňují jako základ svého posuzování férovosti podnikatelské

1 Mgr. Iveta Chadimová absolvovala obor Průmyslové vlastnictví a v současné době je doktorandkou na Metropolitní univerzitě Praha.

činnosti abstraktní prvek. V případě práva proti nekalé soutěži to jsou dobré mravy soutěže, v případě společenské odpovědnosti korporací to je etické chování. Právo proti nekalé soutěži se prosazuje prostřednictvím soudů a jejich rozhodnutí jsou vymáhána orgány státní moci. Naopak v případě společenské odpovědnosti je rozhodování založeno na konsenzu části laické veřejnosti, která sdílí na věc stejný názor (jde o jakési malé referendum), a tento závěr je pak prosazován těmito lidmi prostřednictvím sociálních sítí, kdy útočí na dobré jméno podnikatelského subjektu, který se provinil. Charakteristickým prvkem právního nástroje je povinnost, charakteristickým prvkem mimoprávního nástroje je dobrovolnost. Zatímco cílem práva proti nekalé soutěži je stanovení pravidel pro vzájemné chování podnikatelských subjektů mezi sebou a vůči dalším subjektům v rámci trhu, s nimiž vejdou v rámci své hospodářské činnosti do styku (stanoví pravidla jejich vzájemného chování), naopak cílem konceptu společenské odpovědnosti korporací jsou nejen vztahy uvnitř tržního prostředí, ale je také zaměřen i na netržní stránky a důsledky činnosti podnikatelských subjektů. Další podstatnou věcí je to, že u právního nástroje je nezbytný jeho systémový charakter, zatímco u mimoprávního nástroje jde o otevřený koncept, který se neustále vyvíjí a doplňuje; je pak otázka, nakolik je tato skutečnost spíše přínosem než nedostatkem

Dobré mravy soutěže, morálka a etika

Dobré mravy vyjadřují archetypy původního chování spjatého s lidským rodem v průběhu jeho evolučního vývoje. Protože jsou pevně zakotveny v mysli každého člověka, pak člověk, který je schopen kontrolovat normálně své jednání (není např. psychicky narušený), je schopen posoudit, zda jeho jednání odpovídá oněm archetypálním dobrým mravům. Zde bych poukázala na to, že dobré mravy nejsou totéž co morálka. **Morálka** spíše vyjadřuje způsob chování, který souzní s chováním ostatních jedinců v rámci určitého lidského kolektivu, anebo jde o převažující způsob chování v rámci určité společenské vrstvy nebo příslušnosti člověka ke konkrétní množině obyvatel určené jejich kulturním, popř. náboženským prostředím, v němž jsou vychováni. „*Morálka je soustředěna na to, co je v nás, učíme se ji v procesužití mezi lidmi a často z ní plyne pozitivní pocit související se stabilitou, ale i seriózností života.*“² Tyto skutečnosti jsou důležité proto, abychom si uvědomili, že na rozdíl od morálky, která je proměnlivá, pojem dobrých mravů, přestože je abstraktní, není neurčitý. Proto nejen běžný občan chápe, co to jsou dobré mravy, ale je to zřejmé i pro soudce, který na základě pravidel obsažených v generální klausuli může tvořit i tzv. soudcovské právo proti nekalé soutěži. Je však třeba upozornit na to, že generální klausule proti nekalé soutěži neuvádí ve svém textu jako jednu z podmínek dobré mravy jako takové, ale uvádí dobré mravy soutěže. **Dobré mravy soutěže** nejsou ani totéž co **dobré mravy společnosti**, nicméně i ony vycházejí z archetypů lidského chování, mohou však být v konkrétních případech poněkud „pružnější, uvolněnější, drzejší“, než

2 SEKNIČKA, P., PUTNOVÁ, A. *Etika v podnikání a hodnoty trhu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2016, str. 37.

jsou dobré mravy společnosti, což nemusí být vždy na škodu, protože prostřednictvím dobrých mravů soutěže se mohou dobré mravy společnosti rozvíjet a vývojově posouvat (v určitých případech zpravidla k volnějšímu chápání práv a povinností).

Etika představuje oproti dobrým mravům mravní základ humanity, jak ji chápe lidská společnost v konkrétním společensko-ekonomickém rámci. Etiku lze vymezit v užším pojetí jako vědní disciplínu, „anebo v širším pojetí, kdy ji charakterizujeme jako míru humanity. Je třeba připomenout, že širším pojetím etiky je výrazně omezen její normativní charakter.“³ Jaký je vztah morálky a etiky? „Teoretickou reflexí morálky je etika. Jedna morálka může být reflektována v celé škále etických konceptů. Každá etika je permanentně se vytvářející a otevřené téma. Většina etických konceptů přesahuje svou reflexí dobra danosti morálky, které jsou zakotveny v určité kultuře. Můžeme tak hovořit o morální pluralitě, jež spočívá v mnohosti etických koncepcí, v nichž se zrcadlí tolerance plurality. Vztah morálky, tj. toho co „je“, a etiky, tj. toho, co by „mělo být“, je *inspirován praxí, a proto zdůrazňujeme hlavně bezprostřednost tohoto vztahu.*“⁴ Právě tato mnohoznačnost, mnohostrannost, otevřenost a tendence neustále se znova vytvářet, které jsou pro etiku typické, se projevují v působení konceptu společenské odpovědnosti korporací, která má v etice svůj ideový základ.

Historický vývoj právního a mimoprávního ovlivňování podnikatelského chování

Jak právo proti nekalé soutěži, tak i společenská odpovědnost korporací nemohou existovat samy o sobě, ale jsou vždy reflexí na skutečnosti, které se odehrávají v rámci hospodářské činnosti lidského rodu. Z toho plyne, že odpovídají určitému společenskému stupni rozvoje lidstva a je tedy možné je též historicky determinovat, abychom tak pochopili jejich podstatu a smysl. Je zřejmé, že oba modely, jak právo proti nekalé soutěži, tak i společenská odpovědnost korporací, jsou spjaté s kapitalistickým způsobem ekonomických vztahů, tedy zhruba od počátků průmyslové revoluce do současnosti. Francouzský sociolog a filosof G. Lipovetsky rozlišuje ve svých úvahách o hyperkonzumní civilizaci tři fáze vývoje lidské společnosti od počátku průmyslové revoluce do současnosti. Nazývá je třemi epochami konzumního kapitalismu. Zajímá-li nás vztah mezi rozvojem společnosti a rozvojem výrobních vztahů v uvedené době, lze si tuto vazbu přiblížit právě na modelu, který vytvořil Lipovetsky.

3 SEKNIČKA, P., PUTNOVÁ, A. *Etika v podnikání a hodnoty trhu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2016, str. 30.

4 SEKNIČKA, P., PUTNOVÁ, A. *Etika v podnikání a hodnoty trhu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2016, str. 37.

První fáze konzumního kapitalismu – zrození masových trhů

První fázi konzumního kapitalismu lze charakterizovat jako **zrození masových trhů**. „První fáze masové konzumní společnosti začíná někdy po roce 1800 a končí druhou světovou válkou. V tomto období se namísto drobných lokálních trhů ustavují ohromné celostátní trhy, jak je umožňuje moderní infrastruktura dopravy a komunikace: železnice, telegraf a telefon. Díky relativní pravidelnosti a většímu objemu i rychlosti transportů do továren a do měst umožnila především železniční síť rozkvět velkoobchodu, pravidelný přesun ohromných kvant zboží a řízený proud výrobků z jedné výrobní fáze do druhé. Současně vznikají stroje schopné nepřetržitého provozu. Zvyšují rychlost i objem toku výrobků a přinášejí nárůst produktivity práce, čímž zahajují cestu k masové produkci... Konzumní kapitalismus nebyl mechanickým důsledkem průmyslové techniky schopné vyrábět standardizované zboží v ohromných sériích. Jednalo se zároveň o kulturní a společenský konstrukt, který vedle vizionářského ducha kreativních podnikatelů a ‚viditelné ruky manažerů‘ vyžadoval také výchovu spotřebitelů... Ekonomika konzumu je neoddělitelně spjata s marketingovým objevem, že o zisk nutno usilovat prostřednictvím objemu prodeje a snižováním ceny. Výrobky se stávají masově dostupnými... První vývojová fáze masové výroby vedla ke zrodu moderního spotřebitele a masového marketingu... Nástup proslulých značek a specifických produktů hluboce proměnil vztah spotřebitele k maloobchodu. Lokální obchodník byl zbaven řady doposud přidělených úloh: spotřebitel již svou důvěru nekládá do kupce, nýbrž do značky, a ručení za kvalitu se přenáší na továrního výrobce. První vývojová fáze rozbila tradiční vztahy ovládané místním obchodníkem a proměnila tradičního zákazníka v moderního spotřebitele: v konzumenta výrobních značek, jehož nutno vychovávat a svádět – především pomocí reklamy. Objev triády ‚značka, balení, reklama‘ vyvolal zrod moderního konzumenta, který si kupuje požadovaný výrobek i bez nezbytného zprostředkování obchodníkem, neboť zboží posuzuje podle jména, nikoli ‚na omak‘, a namísto věci si kupuje signaturu výrobce.“⁵

Takto vznikající společenské a zejména ekonomické vztahy nového typu bylo třeba upravit právním způsobem, dát tomuto novému způsobu podnikání jasná pravidla, aby se rozvoj trhu neutopil ve vzájemných vyčerpávajících soubojích, na které by doplatili jak soutěžitelé, tak i spotřebitelé, tedy potažmo celá společnost.

Na počátku průmyslové revoluce byl přijat v roce 1804 francouzský Code civil jako v té době nikoli sice první, ale rozhodně první moderní a nejvýznamnější kodex soukromého práva té doby. Přestože neměl speciální ustanovení o právu na ochranu hospodářské soutěže, jeho dva články, a sice čl. 1382 a čl. 1383, upravují velmi obecně občanskou odpovědnost za škodu tak, aby pokud možno zahrnuly veškeré možné případy: „Každý čin jakéhokoli člověka, který způsobí jinému škodu, zavazuje toho, jehož chybou se to stalo, ji nahraditi.“ (Článek 1382 Code civil)⁶ A dále: „Každý je odpovědný za škodu, kterou způsobil nejen svým skutkem, ale také svou nedbalostí nebo svou neopatrností.“

5 LIPOVETSKÝ, G. *Paradoxní štěstí. Esej o hyperkonzumní společnosti*. Praha: PROSTOR, nakladatelství, s.r.o., 2007, str. 30–34.

6 Législation Code Civil Extraits art. 1382. Online. Citováno 26. 2. 2017. Dostupné z [www: http://forueurs.free.fr/In/civ.html](http://forueurs.free.fr/In/civ.html)

(Článek 1383 Code civil)⁷ To, že je věcné vymezení tak obecné a široké, nemusí nutně znamenat, že je méně vhodné než některá jiná, podrobnější a rozsáhlejší právní pravidla, která nacházíme například v soukromoprávních kodexech přijímaných v moderní době. Právě naopak. Značná přeregulovanost současného života lidí není dobrou vizitkou zákonodárců.

S rostoucím rozsahem průmyslu a obchodu a jejich hospodářským významem pro jednotlivé státy vyvstal zájem na tom, aby byla mezinárodně dohodnuta pravidla pro podnikatelské subjekty, která by jim zabránila poškozovat hospodářské soutěžení nekalými soutěžními praktikami. Byl zájem na tom, aby chování podnikatelů v hospodářské soutěži, která vždy přesahuje národní hranice, respektovala v různých státech stejná pravidla. Za velmi významný milník v tomto směru považujeme Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví (zkráceně zvanou jako Pařížská unijní úmluva), která ve svém článku 10bis uvádí základní normu pro ochranu proti nekalé soutěži.

V období mezi světovými válkami přijala právní normu, jež upravovala ochranu proti nekalé soutěži, i Československá republika. Zákon č. 111/1927 Sb. z. a n. nazvaný „Zákon o ochraně proti nekalé soutěži“ jako první v československém zákonodárství obsahoval tzv. generální klausuli proti nekalé soutěži. Je to ustanovení, které zcela zřetelně definuje nekalosoutěžní jednání takovým způsobem, že jej nelze obejít ani nalézt právní skulinu. Tyto negativní jevy spojované obvykle s podrobnou právní úpravou byly překonány tím, že jedna ze tří podmínek nutných i dostatečných k tomu, aby posuzované jednání mohlo být kvalifikováno jako nekalosoutěžní, byla abstraktní podmínka tzv. dobrých mravů soutěže.

Generální klausule práva proti nekalé soutěži je uvedena v § 1, zákona č. 111/1927 Sb. z. a n.: „*Kdo dostane se v hospodářském styku v rozpor s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým poškodit soutěžitele, může býti žalován, aby se zdržel takového jednání a odstranil závadný stav jím způsobený; věděl-li pak, nebo musil-li vědět, že jednání jeho jest způsobilé poškodit soutěžitele, též, aby nahradil škodu tím způsobenou.*“⁸

Jak je z textu zřejmé, ony tři podmínky nutné a dostatečné k tomu, aby konkrétní jednání mohlo být kvalifikováno jako nekalosoutěžní, byly: jednání v hospodářském styku, rozpor s dobrými mravy soutěže, způsobilost poškodit (jiného) soutěžitele. Smyslem tohoto ustanovení bylo v té době dbát na to, aby soutěž mezi podnikatelskými subjekty nebyla narušována a probíhala férovým způsobem. V té době bylo pro ochranu trhu a hospodářské soutěže zcela postačující, že byli chráněni pouze soutěžitelé. Vztah soutěžitelů k zákazníkům byl v té době takový, že zákazníci byli respektováni, byli chápáni jako rovnocenní obchodní partneři, kterým bylo vhodné vyhovět.

V současné době je české právo proti nekalé soutěži vtěleno do soukromoprávního kodexu – zák. č. 89/2012 Sb. (tzv. nového občanského zákoníku). Generální klausule v podstatě odpovídá generální klausuli z roku 1927, citované výše, pouze s tím rozdílem, že mezi chráněnými subjekty jsou vedle soutěžitelů výslovně uvedeni také zákazníci, což je však uvedení nepřesné a nedostatečné. Na generální klausuli práva proti nekalé soutěži

7 L'égislation Code Civil Extraits art. 1383. Online. Citováno 26. 2. 2017. Dostupné z [www: http://forueurs.free.fr/In/civ.html](http://forueurs.free.fr/In/civ.html)

8 Citováno z WINTER, F. *Právo a reklama v praxi*. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, str. 15.

v dalších ustanoveních nového občanského zákoníku navazují ustanovení upravující speciální skutkové podstaty, které konkrétně upravují některá nejčastěji se vyskytující chování, která můžeme kvalifikovat jako nekalosoutěžní. Tyto speciální skutkové podstaty se vyvinuly ze soudcovských skutkových podstat, tedy jsou odrazem soudní praxe. Nelze pominout, že právní úpravu doprovází jak bohatá judikatura, tak doktrinální výklad jednotlivých konkrétních ustanovení, samozřejmě i rozsáhlá publikační činnost odborné veřejnosti i zkušenosti s uplatňováním právních pravidel v praxi. Všechny tyto podpůrné prostředky průběžně zdokonalují a rozvíjejí vytvořený systém.

Lze tedy konstatovat, že právo proti nekalé soutěži tvoří ucelený systém, který zřetelně stanoví principy a regulátory chování a je vynutitelný a závazný. Jeho nedostatkem je však jeho teritorialita, tedy omezená územní působnost, a z toho plynoucí také omezenost procesní a institucionální opět na národní úroveň. Na vyšší úrovni mohou působit pouze mezinárodní smlouvy, které však předpokládají také společný postup proti rušiteli, a není vždy obvyklé, aby se signatáři na společném postupu snadno domluvili. Určitým posunem v tomto smyslu je zákonodárství Evropské unie, které postupně sjednocuje pravidla pro ochranu vnitřního trhu i pro ochranu spotřebitelů v rámci celé unie.

Druhá fáze konzumního kapitalismu – společnost masové spotřeby

Druhou fází vývoje konzumní společnosti Lipovetsky charakterizuje jako společnost masové spotřeby.

„Kolem roku 1950 nastává nová historická fáze konzumních ekonomik a zabírá třicet poválečných let... Druhá vývojová fáze realizuje ‚konzumní zázrak‘ a poskytuje dostatečnou kupní sílu stále širším částem společnosti, které nyní mohou s důvěrou doufat v neustálé zlepšování své životní úrovně; zároveň nastává rozmach spotřebitelského úvěru a stále více lidí se může osvobodit od tlaku životních potřeb v užším smyslu. Poprvé v dějinách se masy stávají pramenem psychologizované a individualizované materiální poptávky, aspirují na způsob života vybavený dlouhodobě využitelnými produkty, volným časem, dovolenou a módními trendy, který byl kdysi spojován pouze s elitami... Hlavní hesla průmyslové organizace nyní zní: specializace, standardizace, opakovatelnost a zvýšení objemu produkce. Díky automatizaci a výrobním linkám nyní lze dodávat standardizované výrobky v ohromných kvantech. Druhé vývojové fázi vládne logika množství.

Ovšem mimořádně rychlou modernizací prochází nejenom industriální sféra. Restrukturaci prodělá také velkodistribuce, která si osvojuje stejné mechanismy racionalizace jako fordovský výrobní systém, tedy využívání množstevních úspor (economies of scale), vědeckých metod řízení a organizace práce, intenzivní dělby úkolů, zvýšeného objemu prodeje za co nejnižší ceny a s nízkou marží zisků či rychlého obratu zboží... Je nutno ‚roztrhat cenovky‘ a být ‚levnější než ti nejlevnější‘... Zároveň se rodí idea výrobní diverzifikace a systematicky se u zboží zkracuje doba životnosti, kdy produkty vycházejí z módy vlivem rychlé obměny modelů a stylů... Po masovém marketingu, který je typický pro první fázi, tak nastupují segmentační strategie zaměřené na věk spotřebitele a na společensko-kulturní faktory. Jedná se o spojovací a hybridní fázi, která spojuje starší, fordovský systém s nově se prosazující logikou módy... Konzumní společnost se neomezuje

na rychlé zvyšování průměrné životní úrovně. Působí tu také stimulace touhy, reklamní euforie, představa luxusních dovolených, sexualizace znaků i těl. Donucování je v tomto typu společnosti nahrazeno sváděním, povinnost hédonismem, spořivost utrácením, slavnostní důstojnost humorem, disciplína osvobozením a budoucí přísliby přítomností... Pro „affluent society“ nastává hypertrofická epocha „vytváření umělých potřeb“, organizovaného „plýtvání“, všudypřítomných svodů a horečnaté stimulace služeb. Uplatňuje se tu nezadržitelná dynamika komercializace, která povyšuje zboží spotřebu na životní styl, kolektivní sen a smysl života... Projevem druhé fáze je obsesivní „shopping“, horečnatá touha po předmětech, eskalace potřeb, spektakulární hojnost a plýtvání... „Řízené zastarávání“ výrobků se stále zrychluje, reklamy a média opěvují okamžité slasti a do všech oblastí šíří sny o erotice, komfortu a zábavě. Od zaměření na budoucnost se přechází k „životu v přítomnosti“ a k okamžitému uspokojení.⁹

Pokud jde o úpravu hospodářské soutěže, zde v podstatě přetrvávají principy zakotvené v právních normách již v průběhu první fáze konzumního kapitalismu, tak jak je o tom pojednáno shora. Jako reflexe zvyšujícího se tlaku soutěžitelů vůči spotřebitelům byl zvýšen důraz na ochranu spotřebitele, neboť ve snaze dosáhnout co nejnižších nákladů při výrobě zboží začali soutěžitelé uplatňovat v široké míře nekalé soutěžní praktiky.

V rámci soukromoprávní úpravy, zejména jako součást občanských kodexů, se objevila ustanovení, jejichž smyslem bylo chránit spotřebitele a jeho práva vůči výrobcům a dodavatelům výrobků a služeb. Větší prostor však dostala ochrana spotřebitele v rámci práva veřejného. Značný důraz položila na ochranu práv spotřebitele Evropská unie a obdobně tato spotřebitelova práva přijaly i jednotlivé unijní státy. Na úrovni Evropské unie bylo důležité přijetí Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. 5. 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, dále přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/71/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (nazývaná „směrnice o nekalých obchodních praktikách“). Ve Směrnici 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách je v článku 1 uveden účel směrnice, uvádí se zde, že „účelem této směrnice je přispět k řádnému fungování vnitřního trhu a dosáhnout vysoké úrovně ochrany spotřebitele sblížením právních a správních předpisů členských států, týkajících se nekalých obchodních praktik, které poškozují ekonomické zájmy spotřebitelů“. Tato směrnice byla do českého právního řádu implementována prostřednictvím zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. Nicméně je třeba mít na paměti, že prvním a nejdůležitějším zájmem v tržní oblasti je pro Evropskou unii nikoliv ochrana spotřebitele, ale ochrana vnitřního trhu. Bohužel, ani současná podoba ochrany spotřebitele nezachytila onen zcela dominantní vliv soutěžitelů na spotřebitele, jímž je postupně měněn nejen jeho způsob života, ale i jeho životní priority a hodnotový žebříček. Lze to říci i tak, že spotřebitel je chráněn v detailech, ale není chráněn před celkovým negativním vlivem soutěžitelů na svoji duševní a fyzickou podstatu.

9 LIPOVETSKY, G. *Paradoxní štěstí. Esej o hyperkonzumní společnosti*. Praha: PROSTOR, nakladatelství, s.r.o., 2007, str. 36–41.

Třetí fáze konzumního kapitalismu – hyperkonzumní společnost

V současné době se nacházíme ve třetí fázi konzumního kapitalismu, kterou Lipovetsky charakterizuje jako **hyperkonzumní společnost**. Její rysy můžeme vypořádat v hospodářsky rozvinutých společnostech od konce 70. let minulého století. Tato fáze je založena na dvou základních předpokladech, a sice na předpokladu nástupu informačně technologické revoluce a na předpokladu globalizace hospodářství a společnosti.

Jak jsme poznali v popisu dosavadního vývoje ekonomiky a společnosti v prvních dvou vývojových fázích konzumního kapitalismu, charakteristickým rysem byly možnosti ovlivňování spotřebitelů soutěžiteli. Byli to soutěžitelé, kteří přesvědčovali spotřebitele ke koupi, i když spotřebitel nakupovat nepotřeboval, byli to soutěžitelé, kteří vyvolávali ve spotřebiteli nové požadavky a touhy, samozřejmě za pomoci nejsložitějších marketingových, mediálních a psychologických nástrojů. V podstatě spotřebitel byl pod takovým vlivem soutěžitelů, pod takovým tlakem pouze vybraných informací, že se řadu podstatných skutečností záměrně nedozvěděl a jeho rozhodnutí byla tedy často zmanipulována. Podstata věci byla nahrazena povrchním dojmem a tento dojem byl trvale vyvoláván a přiživován marketingovými komunikacemi, kterými soutěžitelé ovlivňovali myšlení spotřebitelů. Bylo to dáno tím, že přístup ke komunikačním prostředkům, které zprostředkovávaly informace o zboží a službách, byl zcela v moci soutěžitelů. Možnost jednotlivého spotřebitele informovat ostatní o svých zkušenostech nebo zjištěných skutečnostech souvisejících s nákupem zboží a služeb byl velmi omezený, anebo dokonce nemožný. Rozhodující byla veřejná média a jejich služby byly natolik drahé, že si tyto služby běžný spotřebitel nemohl (na rozdíl od soutěžitele) koupit. Ve třetí fázi konzumního kapitalismu však získali spotřebitelé mocný nástroj, který jim umožnil sdílet dostatečné informace, takže již nebyli vydáni napospas propracovanému marketingovému tlaku soutěžitelů. Tímto nástrojem se stal internet a sociální sítě. Ani tato možnost je však neodradila od dalšího zvyšování konzumních požadavků.

„Je to triviální fakt: čím jsou naše společnosti bohatší, tím více vystávají nové spotřební touhy. Čím více konzumujeme, tím více chceme konzumovat. Epocha hojnosti je neodlučně spjata s nekonečným rozšiřováním sféry tužeb a žádoucím uspokojováním a s neschopností utlumit konzumní apetit: každé nasycení nějaké potřeby je vždy provázáno novými nároky.“¹⁰

Jak bylo ukázáno již shora, konzumní kapitalismus je založen na neustálém rozšiřování výroby a služeb, na neustálém rozšiřování nabídky a na neustálém vyvolávání „hladu“ po dalších a dalších výrobcích a službách, jímž by byly alespoň nakrátko uspokojeny často uměle vyvolané potřeby konzumního spotřebitele. Spotřeba již tedy není spjata pouze s uspokojováním potřeb, ale zejména s prožitím příjemného zážitku. Příjemný zážitek je však uspokojován hmotnou formou, výrobkem (službou), spotřebovávajícím zdroje, které nejsou neomezené. Nicméně, jak již bylo řečeno, preferuje se zaměření na okamžité a co nejhojnější uspokojení na úkor budoucnosti. Nejsou domyšleny důsledky ekonomické činnosti člověka na přírodní zdroje a jeho životní prostředí.

10 LIPOVETSKY, G. *Paradoxní štěstí. Esej o hyperkonzumní společnosti*. Praha: PROSTOR, nakladatelství, s.r.o., 2007, str. 43.

„Třetí vývojová fáze se vyznačuje novým emocionálním svazkem mezi jednotlivci a porizovaným zbožím: nastoluje se primát zážitku a společenský i individuální význam konzumentské sféry se mění způsobem, který jde ruku v ruce s dnešním vyhrocováním individualismu.“¹¹

Tento individualismus je podmíněn možností informovat o sobě okruh dalších lidí. Právě rozvoj informačních technologií, internet a zejména sociální sítě umožnily jednotlivcům informovat ostatní o svých názorech, svých zážitcích a vyznávaných hodnotách a hledat společné přátele, se kterými sdílí stejný názor na život a svět okolo sebe. Zásadní důležitost má také to, že informace již nemohou být filtrovány podle potřeb mocenských skupin anebo významných korporací. Lidé se tak dozvídají, že jejich příjemné zážitky nejsou zadarmo, naopak, že jsou vykoupeny velmi draze a že tedy bezskrupulózní podnikání korporací, drancování přírodních zdrojů a ničení životního prostředí, porušování lidských práv, poškozování zdraví nekvalitními potravinami nebo nebezpečnými pracovními podmínkami bude muset jednou někdo „zaplatit“. Přesto, jak uvádí Lipovetsky, jsme přitom přesvědčováni, že je třeba žít teď a nemyslet na budoucnost.

I když je lidská společnost už po delší dobu vychovávána k životu určenému konzumentem, někteří lidé si uvědomují, že to je do budoucna neúnosné pro rozvoj a přežití lidské společnosti jako celku. Zejména když je dnešní svět propojen globálními ekonomickými i společenskými zájmy. Globalizace je na jedné straně zdrojem destruktivního vlivu na lidskou společnost v důsledku činnosti nadnárodních korporací, na druhé straně je i určitým příslibem pro nápravu, protože prostřednictvím sociálních sítí je možné, aby se spojili zastánci určitého stejného etického vnímání problému, aby si vytvořili na takový problém jednotný názor a prosadili jej společnou silou. To by samozřejmě jednotlivce nikdy nedokázal. S touto společenskou odezvou na své chování musí tedy podnikatelské subjekty počítat.

Lipovetsky konstatuje, že i tento odpovědný přístup ke spotřebě je typickou součástí třetí fáze konzumního kapitalismu.

„Některé probíhající změny chování jsou někdy vydávány za signál nadcházejícího konce hyperkonzumní společnosti. Podle průzkumů lze 15–20 % spotřebitelů považovat za ‚alterkonzumenty‘, tedy konzumenty, kteří preferují výrobky dodržující etická pravidla, odmítají slavné značky, nakupují biopotraviny a žádají informace k ekologickému vlivu produktů, což vše společně svědčí o snaze být zodpovědným aktérem, nikoli pasivní obětí trhu. Tito spotřebitelé nového typu jsou smířeni s faktem, že za výrobky ohleduplné k životnímu prostředí zaplatí víc, opatřují si informace k sociálním podmínkám výroby, snaží se omezit na minimum spotřebu energie (ekologická domácnost, doprava apod.) a do svého konzumního stylu jsou osobně zapojeni. Třetí vývojová fáze sice podporuje výrobní šílenství, ale zároveň se tu rodí angažovaný a zodpovědný spotřebitel, pro něhož je nákupní akt neodlučně spojen s etickým a občanským dotazáním. Je tedy hyperkonzumní společnost rozhodávána těmito novými postoji zevnitř? Přihlíží zrodu aspirací a přístupů, které podkopávají princip neustálého konzumního růstu?“

11 LIPOVETSKY, G. *Paradoxní štěstí. Esej o hyperkonzumní společnosti*. Praha: PROSTOR, nakladatelství, s.r.o., 2007, str. 51–52.

Je nepopíratelné, že tyto skupiny zákazníků reprezentují oproti horečnatě extenzivnímu konzumentství takřikajíc nesouhlasnou menšinu. Chtějí spotřebovávat jinak, odmítají nákupem hromadit odpadky, kritizují přemíru obalů, dbají na dlouhodobě udržitelný rozvoj, zavrhuje neustálou lačnost po novotách a namísto velkých značek se přiklánějí k lacinějším výrobkům. Přesto je nutné dodat, že se ani v nejmenším nejedná o ‚dekonzumenty‘, o odpůrce konzumentství jako takového. Jejich cílem není opustit konzumentskou sféru, jak dokazuje fakt, že u řady kategorií utrácejí více než průměrný spotřebitel. Záleží jim na tom, aby nakupovali lépe, vybrali si kvalitnější, ekologicky ohleduplnější výrobky. Chtějí nakupovat inteligentně, jako svěbytný subjekt, nikoli jako konzumentská loutka.¹²

Postupně se začal vytvářet koncept společenské odpovědnosti korporací. Tento koncept společenské odpovědnosti korporací, na rozdíl od práva proti nekalé soutěži, je konceptem mimoprávním a dobrovolným.

Koncept společenské odpovědnosti korporací

Při použití pojmu společenská odpovědnost korporací je třeba mít na paměti, že jde o překlad anglického výrazu „**Corporate social responsibility**“ (ve zkratce „**CSR**“), který je různými autory překládán také jako společenská odpovědnost firem. Oba české překlady mohou být poněkud nepřesné, protože společenskou odpovědnost nemusejí ve své činnosti uplatňovat pouze korporace, a na druhé straně obchodní firma podle nového občanského zákoníku nepředstavuje podnikatelský právní subjekt jako takový, ale pouze jméno, pod kterým je podnikatel zapsán do obchodního rejstříku (je tedy nutnou podmínkou pro vznik právní subjektivity, neboli, jak praví nový občanský zákoník, právní osobnosti). Je však třeba upozornit na to, že v současné době je přístup charakterizovaný společenskou odpovědností korporací nahrazován někdy přístupem charakterizovaným jako vytváření sdílených hodnot (Creating shared value, CSV), a proto bych za vhodnější považovala název společenská odpovědnost při podnikání, neboť to je všem charakteristikám společenské odpovědnosti vztahujícím se k podnikatelským aktivitám společné. Nicméně vzhledem k tradičnímu a známému označení „společenská odpovědnost korporací – CSR“ budou v textu použity všechny tyto pojmy podle momentálních souvislostí.

Je též třeba předeslat, že společenská odpovědnost při podnikání je postavena na etickém přístupu coby abstraktním ideově společenském základu a tomu odpovídá jak forma, tak použité prostředky k dosažení sledovaného cíle. Tímto cílem má být prosazování férového, humánního a ohleduplného podnikání, které má vedle dodržování poctivých pravidel v soutěžním klání dbát i na dodržování lidských práv ve své činnosti a na respektování pravidel udržitelného rozvoje a ochrany životního prostředí. Pokud jde o formu, tak na toto téma probíhá dosud široká diskuse a vzhledem k etickému ideovému

12 LIPOVETSKY, G. *Paradoxní štěstí. Esej o hyperkonzumní společnosti*. Praha: PROSTOR, nakladatelství, s.r.o., 2007, str. 376–377.

základu, jehož znakem je neustálé hledání, vytváření nových způsobů realizace a otevřenost, je možné, že tato diskuse nikdy neskončí. Ať si to přiznáme, nebo ne, vždy je ale ovlivňována osobními zájmy diskutujících.

Společenská odpovědnost korporací je (do jisté míry) dobrovolný a otevřený koncept charakterizovaný zájmem účastníků o společensky odpovědné a etické chování těch podnikatelských subjektů, které se k němu přihlásí. Protože se jedná o koncept otevřený, velmi těžko se hledá nějaký jeho zřetelný systém. To ovšem na druhé straně znamená, že je přístupný nejrůznějším novým nápadům, což lze vyjádřit známým rčením, že „iniciativě se meze nekladou“. Je zřejmé, že takováto volnost omezuje do jisté míry účinnost a kontrolovatelnost výsledků takového konceptu. Přestože se o společenské odpovědnosti korporací diskutuje již od 50. let minulého století, stále je jakoby „v plenkách“, neboli doprovázejí ji „dětské problémy“. Velmi se diskutuje, stále se hledají a mění základní principy a formy. Mnoho jejích zastánců v ní bohužel vidí především zdroj financování. Platí to o nejrůznějších neziskových organizacích, které se stávají nástrojem, jehož prostřednictvím korporace „plní“ svůj podíl na společenské odpovědnosti. Tak tomu bylo zejména zpočátku, kdy se korporace chtěly zapojit, ale nevěděly, jakým způsobem. Předaly proto příslušnou finanční částku neziskovým organizacím, které měly společenskou odpovědnost realizovat. Vzhledem k tomu, že kontrolovatelnost takových postupů byla značně omezena, zůstávalo otázkou, zda jsou finanční prostředky hospodárně a účelně vynakládány. Takovýto postup lze jednoznačně charakterizovat jako filantropii, popřípadě charitu. Tam, kde se nabízí možnost získání finančních prostředků, se samozřejmě ihned začínají objevovat i nejrůznější společenské platformy, skupiny, aktivisté a neziskové organizace, které chtějí poskytované finanční prostředky využívat.

Vágnost definic CSR do jisté míry brzdí její prosazování do praxe jednotlivých podnikatelských subjektů. Protože se jedná o dobrovolný a otevřený koncept bez jednoznačné struktury, je snadné dosažené závěry neustále nabourávat jinými pohledy na základní problematiku, a to tím spíše, že existují různé skupiny, které předpokládají, že z této koncepce mohou mít osobní finanční prospěch. Z toho důvodu se za výraz společensky odpovědného chování podnikatelských subjektů mohou považovat i takové projekty, které nesouvisí s předmětem podnikání konkrétních korporací. Naproti tomu některé nedostatky ve vlastní hospodářské činnosti těch samých korporací mohou být opomíjeny. Svědčí to o pojmové, organizační i cílové neukotvenosti konceptu společenské odpovědnosti korporací. Nicméně přes všechny dosavadní diskuze a nejednotnost v pohledu na tuto problematiku se podařilo vymezit tři základní oblasti, v nichž by měla být společenská odpovědnost korporací realizována. Nazývají se souhrnně „triple bottom line“. Jsou to:

1. ekonomická oblast,
2. sociální oblast,
3. environmentální oblast.

Pokud jde o to, jaká forma společenské odpovědnosti korporací by byla pro společnost nejpřínosnější, je to stále předmětem diskuzí. Základem by měla být taková strategie postupující celou činností podnikatelského subjektu, která by zaručila, že se bude tento podnikatelský subjekt ve své podnikatelské činnosti chovat ve všech případech

eticky. Znamená to přinejmenším stanovit takové technologické, organizační a kontrolní mechanismy, které by takové eticky přijatelné postupy v podnikání zaručily. Protože koncept společenské odpovědnosti je dobrovolný a otevřený, nelze předem vyloučit žádnou iniciativu, avšak přesto, chceme-li do budoucna, aby tento koncept byl nejen životaschopný, ale zejména účelný, je třeba si vyjasnit priority. Zde v zásadě narážíme na dva základní přístupy, a to buď CSR jako záležitost filantropie, anebo CSR jako záležitost eticky odpovědného vlastního podnikání.

Společenská odpovědnost korporací – filantropie nebo strategická součást vlastní podnikatelské činnosti?

Aby bylo zřejmé, o jaký problém jde, je třeba uvést, že výrazný názor vyslovil v souvislosti se společenskou odpovědností korporací nositel Nobelovy ceny za ekonomii Milton Friedman.¹³ V podstatě šlo o to, že se neztotožnil se současnou převažující praxí, kdy korporace chápaly společenskou odpovědnost zejména jako akt filantropie, výraz určité charity, kterou platily z podnikových peněz. To Friedman kritizoval s tím, že takovéto projevy filantropie jsou pochopitelné, jestliže těmi dárci jsou vlastníci podnikatelských subjektů anebo zaměstnanci, neboť se jedná o jejich vlastní prostředky. V případech, kdy jsou však na charitu věnovány peníze podniku, musí na jejich „ztrátu“ někdo doplatit. Ten, kdo by si je zasloužil v rámci podnikatelského procesu, ale o ně bude připraven. Tento Friedmanův přístup se nelíbil zejména levicově smýšlejícím podporovatelům konceptu společenské odpovědnosti korporací. Nicméně i oni museli připustit, že základním smyslem podnikání je zisk, a proto, má-li být koncept společenské odpovědnosti firem úspěšný, bude se muset společenská odpovědnost v činnosti korporací projevit v jejich hospodářském výsledku jasným přínosem. Tímto problémem se zabývali profesori Kramer a Porter, kteří příliš nesouhlasili s Friedmanovým názorem, a proto přišli se svým vlastním řešením, kde se pokusili skloubit oba aspekty, tedy společenskou odpovědnost s hospodářským přínosem.

Profesori Michael E. Porter a Mark R. Kramer se zásadně podíleli na formování tzv. konceptu sdílených hodnot, který můžeme blíže charakterizovat jako spojení společenské odpovědnosti a konkurenční výhody. Pojem **Creating shared value** – vytváření sdílených hodnot – poprvé použili ve svém příspěvku z roku 2006. V tomto konceptu hledají cestu takového „spojení“ mezi společenskou odpovědností a konkurenční výhodou na trhu, která by na jedné straně přinesla přínos lidské společnosti, na druhé straně by byla též ekonomickým přínosem pro svého poskytovatele – podnikatele. Tento předpoklad je v podnikatelské sféře vždy zcela zásadním přesvědčovacím argumentem: zapojení bude představovat přínos.¹⁴

13 Blíže viz KAŠPAROVÁ, K., KUNZ, V. *Moderní přístupy ke společenské odpovědnosti firem a CSR reportování*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, str. 80.

14 Blíže viz KAŠPAROVÁ, K., KUNZ, V. *Moderní přístupy ke společenské odpovědnosti firem a CSR reportování*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, str. 73.

Filantropové, kteří si to mohou dovolit

Jako příklad Friedmanova odpůrce zde uvádím názor Davida Jonese (bývalého poradce britského premiéra Davida Camerona a generálního tajemníka OSN Kofiho Anana):

„Stále větší počet dnešních manažerů už nevnímá dřívější rozpor mezi společensky odpovědným chováním a ziskovostí. K zneplatnění Friedmanova tvrzení došlo přirozeným vývojem. Svou roli sehrála naše rostoucí propojenost, ekonomický kolaps a také šířící se povědomí o neutěšeném stavu naší planety a celého lidstva.

Přesvědčení o širší morální odpovědnosti podnikatelské sféry našlo ohlas v iniciativě Giving Pledge, která shromáždila písemné závazky 40 miliardářů v čele s Billem Gatesem a Warrenem Buffettem, že věnují nejméně polovinu svého jmění na charitativní účely. Buffett a Gates chtějí oslovit dalších 360 miliardářů. Kdyby dokázali shromáždit závazky od 400 nejbohatších lidí ve Spojených státech, celková suma prostředků na charitativní účely by dosáhla 600 miliard dolarů.

*Samozřejmě že jde o jasnou filantropii a motivací, která k ní vede, je dost možná pocit viny, ale každopádně tato iniciativa udává tón a ukazuje podnikům a vůdčím osobnostem podnikatelského světa, jak by se měly chovat.*¹⁵ [David Jones, 2014]

Zde je zřetelně vyjádřen pohled těch, kteří prosazují především filantropii, která má vyústit ve shánění finančních prostředků, jež budou určitým způsobem využity. Jak? Nejspíše rozdány prostřednictvím aktivistů a neziskových organizací na různé dobročinné projekty. Je však třeba si uvědomit podstatnou věc. Jde, jak bylo uvedeno, o „jasnou filantropii“ oněch dárců, kteří patří mezi nejbohatší lidi světa. Přitom je známo, že rozložení přístupu k bohatství ve světě je velmi nerovnoměrné. Procento nejbohatších lidí světa začalo v roce 2015 vlastnit více majetku než zbylých 99 % obyvatel planety. Uvedla to nevládní organizace Oxfam, která začátkem předchozího roku předvíдалa, že se tak stane až v roce 2016, tedy o rok později.¹⁶

Lze tedy konstatovat, že uvedení filantropové – nejbohatší lidé světa – si toto dárcovské gesto mohou dovolit, ale je mnohem důležitější, zda se při své podnikatelské činnosti, která jim přinesla takové příjmy, chovali společensky odpovědně. A to je to, co je podle mého názoru **podstatné**. Také je třeba si povšimnout skutečnosti, že uvedené dobročinné účely financují oni bohatí filantropové ze svých osobních příjmů, tedy nikoli z podnikání před zdaněním, ale až tehdy, kdy jim uvedené finanční prostředky přišly, např. ve formě dividend, na jejich osobní účty. To vůbec není v rozporu s názorem Milтона Friedmana. Je však na místě otázka, zda se zachovali tito filantropové, vlastníci velkých korporací, společensky odpovědně i vůči svým zaměstnancům a platili jim za jejich práci mzdu odpovídající jejich výkonu. I toto je součástí společenské odpovědnosti při podnikání.

15 JONES, D. *Společensky odpovědné chování se firmám vyplácí*. Praha: Management Press, s.r.o., 2014, str. 37.

16 Procento nejbohatších lidí vlastní více majetku než zbytek lidstva dohromady. (online) [citováno 28. 2. 2017] Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/392081-procento-nejbohatsich-lidi-vlastni-vice-majetku-nez-zbytek-lidstva-dohromady.html>

„V minulosti odpovídalo zvýšení celkové produktivity výrobních faktorů nárůstu mezd a toto zvýšení vedlo k oživení spotřeby a investic, to zase podporovalo vyšší růst (kvalitní) ekonomiky. Avšak za posledních 25 let se kompenzace zvyšování nákladů zvyšováním cen snížila a ve skutečnosti zvyšování mezd na Západě mělo tendenci zaostávat za růstem produktivity. To znamenalo, že z růstu TFP (total factor productivity) neměli prospěch poskytovatelé pracovní síly (tj. výdělečně činné osoby prostřednictvím platu), nýbrž vlastníci kapitálu. A vlastníci kapitálu růst produktivity jaksepatří vytěžili a ze svých zisků následně půjčovali peníze poskytovatelům pracovní síly (ve formě úvěrů). Místo aby si tedy pracující zvyšovali kupní sílu díky vyšším mzdám, zvyšovali ji hromaděním dluhů. Stoprocentně to platilo pro Spojené státy, kde se výdělečně činné osoby těžce zadlužovaly kvůli nákupu domů a financování své vlastní spotřeby, z nichž ani jedno neprospívalo základnímu hospodářskému růstu.“¹⁷ K tomu dodám, že stejná praxe je uplatňována v České republice, kde mzdy vůbec neodráží produktivitu práce, naopak jsou o 25 % podhodnoceny. Jinými slovy, lidé si vydělají o 25 % méně, než by si měli s ohledem na dosahovanou produktivitu práce vydělat.¹⁸

Filantropie také, ale především odpovědnost řádného hospodáře

Jak je to tedy s Friedmanovým názorem na společenskou odpovědnost korporací? Závěr by byl asi takový, že spojení podnikatelské činnosti, zaměřené na dosahování zisku, se společensky odpovědným chováním, je nutnou podmínkou přežití lidského rodu, je přirozené a jako takové je třeba jej prosazovat. Pravdu má však Friedman v tom, že prosazovat tento požadavek formou poskytování finančních prostředků z rozpočtu podnikatelského subjektu odporuje způsobu hospodaření odpovědného podnikatele a dokonce ochuzuje například zaměstnance, kteří by na tyto prostředky měli mít přednostní nárok. V systému „má dáti/dal“ totiž musíme každé prostředky vyvedené z podniku nejprve někomu vzít: vlastníkům, zaměstnancům, dodavatelům nebo odběratelům (spotřebitelům), neboť vydané prostředky jdou vždy na jejich úkor. Proto princip „když se zapojuješ, vyděláš na tom“ je pro existenci a rozvoj konceptu společenské odpovědnosti při podnikání zásadní. Jelikož koncept společenské odpovědnosti korporací je dobrovolný, jinak ani postupovat nelze. Je tedy důležité, aby podnikatelský subjekt chápal společenskou odpovědnost při svém podnikání především jako **strategii** prostupující **všemi činnostmi** podniku, která je **součástí** jeho podnikání proto, že mu je schopna **přinést prospěch**.

17 MOYOVÁ, D. *Kterak Západ zbloudil: 50 let ekonomického bláznovství – a neúprosná rozhodnutí, která nás čekají*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Academia, 2015, str. 139.

18 Zdroj Eurostat, převzato z: Češi, nechcete dělat za 13 tisíc v naší zbrusu nové fabrice? [Online] 2017. [cit 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Cesi-nechcete-delat-za-13-tisic-v-nasi-zbrusu-nove-fabrice-Privezeme-cizince-rekli-podnikatele-A-bude-to-mit-dohru-472775> a rovněž

Češi berou neférově nízké platy (online) [citováno 28. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.dotyk.cz/byznys/cesi-berou-neferove-nizke-platy-proc-nedostavaji-vic-20170119.html>

Přesto filantropii jako výraz společenské odpovědnosti při podnikání nelze předem zahrnout. V určitých případech může mít své opodstatnění. Klasickým příkladem může být poskytnutí finančních prostředků organizacím, jako jsou např. Greenpeace,¹⁹ PETA,²⁰ v České republice např. Nadace na ochranu zvířat.²¹ Tyto organizace se velmi angažují v oblasti environmentální, v případech ochrany přírody nebo ochrany zvířat.²²

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/95/EU

Dne 22. 10. 2014 byla přijata Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/95/EU, kterou se mění směrnice 2013/34/EU, pokud jde o uvádění nefinančních informací a informací týkajících se rozmanitosti některými velkými podniky a skupinami. Směrnice 2014/95/EU ukládá velkým podnikům, které jsou subjekty veřejného zájmu a které k rozvahovému dni překročí kritérium průměrného počtu 500 zaměstnanců za účetní období, zahrnout do zprávy vedení podniku přehled nefinančních informací obsahujících v rozsahu potřebném k pochopení vývoje podniku, jeho výkonnosti a postavení a dopadů jeho činnosti informace týkající se alespoň environmentálních, sociálních a zaměstnaneckých otázek, dodržování lidských práv a boje proti korupci a úplatkářství.²³

Jde o směrnici, která nestanoví příslušná pravidla chování ve věci společensky odpovědného podnikání, ani sankce za jejich porušení. Jejím záměrem je poskytnout určité informace zájmovým skupinám, resp. jejich členům, tzv. stakeholderům, jejichž zájmy jsou nějakým způsobem provázány s konkrétním podnikatelským subjektem, jemuž jsou informační povinnosti uloženy. Je tedy otázka, zda toto je správný způsob, jakým by se Evropská unie měla zasadit o řešení problémů, jejichž náprava je konceptem společenské odpovědnosti korporací sledována.

Společenská odpovědnost při podnikání v České republice

V České republice existuje celá řada zastřešujících asociací nebo konzultačních a vyhodnocujících organizací, které jsou propojeny s konceptem společenské odpovědnosti korporací. Za všechny je možno jmenovat např. Business Leaders Forum (vytvořilo

19 Greenpeace Czech, domovské stránky. (online) [citováno 28. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/czech/cz/> a rovněž

Wikipedia: Greenpeace. (online) [citováno 28. 2. 2017] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Greenpeace>

20 Wikipedia: PETA. (online) [citováno 28. 2. 2017] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/PETA>

21 Nadace na ochranu zvířat, domovské stránky. (online) [28. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.ochranazvirat.cz/>

22 K tématu Greenpeace a záchrana velryb viz: Japonci už velryby lovit nesmí, ale oceány vyhráno nemají. (online) [28. 2. 2017] Dostupné z [http://echo24.cz/a/wcn4i/japonci-uz-velryby-lovit-nesmi-oceany-vyh-rano-nemaji]

23 Celé znění Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/95/EU, dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0095&from=CS>

internetový portál, který se věnuje CSR; vyhlašuje Cenu Futurum), Fórum dárců (podílí se na rozvoji prostředí pro dárcovství), tato organizace zastřešuje řadu dalších aktivit, jako jsou Asociace nadací, Asociace nadačních fondů, Asociace firemních nadací a fondů, Byznys pro společnost a vyvíjí i další s dárcovstvím spojené aktivity.²⁴

Propagační roli v České republice představují nejrůznější ocenění, která se v souvislosti se společenskou odpovědností při podnikání udělují.

Mezi nejvýznamnější ocenění v České republice v souvislosti se společenskou odpovědností při podnikání patří: Národní cena ČR za společenskou odpovědnost, Sociálně prospěšný podnikatel roku, Top Filantrop (mezi hlavní kategorie soutěže Top Filantrop patří: Největší firemní dárcé, Nejštědřejší firemní dárcé, Nejdopovědnější střední a malá firma, Nejdopovědnější partnerství se zákazníky a dodavateli nebo Nejdopovědnější přístup k životnímu prostředí), Ethnic friendly, Cena zdraví a bezpečného prostředí, CSR Award, je zde i řada dalších ocenění. Je pochopitelné, že oceněným podnikatelským subjektům přináší udělené ocenění jak publicitu, tak i zlepšení jejich dobré pověsti.²⁵ K propagaci a povzbuzení zájmu o CSR mohou přispět i média.

Mezi cíli organizací podporujících společenskou odpovědnost korporací a zájmy, které chrání právo proti nekalé soutěži v České republice, lze nalézt některé společné body.

V Etickém kodexu Asociace společenské odpovědnosti, která je největší CSR platformou v ČR, jež sdružuje a propojuje organizace z korporátního, neziskového, vzdělávacího i veřejného sektoru s cílem **zvýšit jejich potenciál a kompetence** v oblasti CSR a udržitelného podnikání, jsou uvedeny principy chování, které jsou obdobné zájmům chráněným právem proti nekalé soutěži. Patří mezi ně např.:

- boj proti zneužívání důvěrných informací, proti úplatkářství a praní špinavých peněz,
- dodržování platební morálky,
- plnění veškerých závazků v ochraně spotřebitele,
- nezneužívání případného dominantního postavení na trhu,
- ochrana duševního vlastnictví.

Uvedený Etický kodex vedle těchto principů, spadajících do ekonomické oblasti, zahrnuje samozřejmě i další principy, které směřují do oblasti sociální, a také principy, které patří do oblasti environmentální společenské odpovědnosti. Je však zřejmé, že minimálně v ekonomické oblasti se zájmy společenské odpovědnosti a práva proti nekalé soutěži mohou protínat, je tedy možné usilovat o ochranu uvedených principů oběma způsoby. Právním (právo proti nekalé soutěži) i mimoprávním (společenská odpovědnost).

24 Blíže viz KAŠPAROVÁ, K., KUNZ, V. *Moderní přístupy ke společenské odpovědnosti firem a CSR reportování*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, str. 32.

25 Blíže viz KUNZ, V. *Propagace společensky odpovědného podnikání v ČR* in BAČUVČÍK, R. a kol. *Tradiční a nové v marketingové komunikaci*. 1. vydání. Zlín: VeRBuM, 2011, str. 72 a n.

Příklady důsledků, které vyplývají z hyperkonzumního způsobu života lidské společnosti

Jako příklad problémů ohrožujících budoucnost lidstva v důsledku neetického podnikání je ničení ekosystému světových oceánů. Toto neetické podnikání je důsledkem hyperkonzumního způsobu života lidské společnosti. Tím obtížněji se hledá náprava současného kritického stavu životního a přírodního prostředí a dodržování podmínek udržitelného rozvoje.

Příklad 1.:

„V oblasti oceánu kolem Havaje plavou dvě obří ‚skvrny‘ z odpadků, které se svou velikostí vyrovnají ploše Španělska. Podle Programu OSN na ochranu životního prostředí (UNEP) kvůli znečištění plasty ročně uhynie přes milion mořských ptáků a více než 100 000 mořských savců.“²⁶

*„V červnu 2011 zaregistrovali na východě Austrálie želvou, která měla více než 300 kusů umělé hmoty v zažívacím ústrojí. Informoval o tom australský server abc.net.au. Tělo karety obrovské (*Chelonia mydas*) lidé našli na pláži na severu státu Nový Jižní Wales. I když se jedná o otřesný příklad, není vůbec nepravděpodobné, že podobných případů jsou tisíce a způsobují předčasné umrtí těchto vzácných zvířat. Na Aleutských ostrovech, které jsou dostatečně daleko od tzv. civilizace, jsou nalézány plastové láhve s textem ruským, čínským, anglickým, francouzským. Těch se jen v USA podle strážlivých odhadů vyhodí do moře kolem 2,5 miliónu kusů za hodinu!!!“²⁷*

„Třicet igelitových tašek s nápisy v dánštině a angličtině, obaly i další plastový odpad objevili vědci v žaludku vorvaňovce zobatého... V oceánech každoročně skončí na osm milionů tun plastového odpadu. Experti navíc varují, že do roku 2050 bude ve světových oceánech víc plastů než mořských živočichů.“²⁸

Příklad 2.:

„Každý rok je zabito 100 milionů žraloků. Pokud úplně vymřou, máme velký problém. Lidé uloví každou hodinu kolem 10 000 žraloků kvůli masu, kůži nebo jen ploutvím. Populace některých druhů se tak smrskla na pouhou desetinu původního počtu. V případě, že by se lidem podařilo žraloky vyhladit, dojde ke zničení potravního řetězce a zdecimování planktonu produkujícího 60–80 % kyslíku. K tomu by mohlo dojít dokonce v průběhu jediného století. Oceány žraloci obývají už 450 milionů let. Pokud by úplně vymizeli, přemnožily by se ryby, kterými se živí. Ty by pak zlikvidovaly korálové útesy a postupně i plankton. Celý ekosystém oceánů by se zhroutil. Hlavním důvodem úbytku žraloků jsou dodnes

26 V oceánech plave víc odpadků než ryb. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/v-oceanech-plave-vic-odpadku-nez-ryb-probudily-uz-i-eu/r~i:article:682510/>

27 Tisíce tun plasty v mořích bezpečně zabíjí ptáky i ryby už celá desetiletí. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.inuru.com/index.php/planeta/zvirata-lide/199-plast-ocean-more-zvirata>

28 Norové utratili vyhladovělou velrybu, v žaludku měla 30 igelitových tašek. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <https://www.seznam.cz/zpravy/clanek/norove-utratili-vyhladovelou-velrybu-v-zaludku-mela-30-igelitovych-tasek-12753>

běžně rozšířené kruté praktiky, během nichž asijsí rybáři uloveným žralokům uřezávají ploutve. Zmrzačené zvíře pak hodí zpět do moře, kde umírá pomalou a bolestivou smrtí. Žraločí ploutve míří do Číny, kde se z nich vyrábí polévka – jedna její porce přijde na 100 euro. Množství žraloků se také vyloví spolu s dalšími druhy ryb. Jedním z nejdrtivějších je v tomto ohledu pro žraloky lov tuňáků – roční objem ulovených tuňáků má činit 4,5 milionu tun, ale v závislosti na metodě odlovu tvoří až 20 % úlovku žraloci. *Lov žraloků již začaly některé státy zakazovat, jde hlavně o oblast Karibského moře, v čele hnutí za záchranu žraloků stojí Kostarika, která na Kokosovém ostrově v Pacifiku zřídila žraločí rezervaci.*²⁹

Uvedené příklady svědčí o tom, že je to hospodářská činnost lidí, která ničí budoucnost lidstva. Tato hospodářská činnost je však podmíněna tím, že společnost její výsledky žádá a že tyto výsledky žádá ve stále větší míře. Tím však zcela ignoruje podmínky pro udržitelný rozvoj.

Znamená to, že je třeba **nově upravit právo**, aby mohlo účinněji působit proti těmto novým způsobům nekalých praktik, které používají podnikatelské subjekty. V řadě případů nadnárodní korporace využívají tzv. externality,³⁰ kdy své náklady a důsledky své činnosti přesouvají na nezúčastněné subjekty. Jde tedy především o vůli mezinárodního společenství a zejména velmocí, zda přijmou opravdu účinná opatření podložená mezinárodními smlouvami i dostatečnými finančními prostředky. Jak jsme si mohli povšimnout, filantropové z řad nejbohatších lidí planety nabízejí své peníze. I technické prostředky jsou dnes na takové úrovni, že je možné viníky odhalit. A protože každá činnost má svého nositele, je možné jej odhalit a zjednat nápravu. Proti každému způsobu chování člověka, jímž ohrožuje ostatní, je možno nasadit odpovídající protipatření, je-li k tomu vůle. Je však otázka, zda příslušníci hyperkonzumní společnosti, kteří chtějí ještě více konzumovat a nehlídají na budoucnost, tuto vůli v sobě mají, neboť v první řadě by museli **omezit svůj přístup ke konzumu** a změnit svůj žebříček hodnot.

Koncept společenské odpovědnosti při podnikání je možno vnímat jako určitou společenskou platformu, která hledá cestu k nápravě negativních vlivů hospodářské činnosti na oblast ekonomických, společenských a environmentálních zájmů lidstva jako celku. Ačkoliv jde o poměrně rozsáhlý koncept, sám o sobě tyto zájmy neochrání.

29 Každý rok je zabito 100 miliónů žraloků. (online) [cit. 28. 2. 2017] <http://zoom.iprima.cz/novinky/uchvatna-rise-zvirat/video-kazdy-rok-je-zabito-100-milionu-zraloku-pokud-uplne-vymrou-mame-v>

30 Externalita je označení pro vnější účinek nějakého ekonomického rozhodnutí, resp. dopadů ekonomické činnosti, jejichž důsledky nese někdo jiný než jejich původce. Výskyt externalit často vede ke globálně neoptimálnímu rozhodování, neboť tržní subjekty nic nemotivuje k omezení jimi způsobených negativních externalit. Tyto negativní externality však postihují společnost jako celek. K pojmu externalita viz <https://cs.wikipedia.org/wiki/Externalita>.

Závěr

V závěru 20. století se lidstvo dostalo do společensko-ekonomické fáze svého rozvoje, charakterizované nástupem informačních technologií a hospodářskou a společenskou globalizací. Tyto nové faktory ještě více urychlily ekonomický růst a konzumní kapitalismus se dostal do své třetí vývojové fáze, která bývá někdy označována jako hyperkonzumní kapitalismus. Lidé si zvykli konzumovat ještě mnohem více než dříve a neustále stupňují své spotřebitelské požadavky. V tom je podporují výrobci, obchodníci a poskytovatelé služeb. Spotřebovávání je pomíjivým zážitkem, který je třeba vystřídat novým zážitkem, novou spotřebou. Společenský model chování lze charakterizovat jako hyperkonzumní společnost. Roztáčí se spirála spotřeby a tomu odpovídající výroby, která nutně spotřebovává přírodní zdroje, které byly určeny i příštím generacím. Lidem je vštěpována zásada „spotřebovávej hned, užij si teď, nemyšl na budoucnost“. V důsledku toho jsou ignorovány podmínky pro udržitelný rozvoj, jinými slovy podmínky pro přežití lidského rodu. Tuto situaci si přesto mnozí uvědomují.

V právní rovině nadále působí právo proti nekalé soutěži, které upravuje pravidla pro férové soutěžení mezi podnikatelskými subjekty navzájem i jejich vztah vůči spotřebitelům a ostatním účastníkům trhu. V rovině práva veřejného je kladen důraz na ochranu spotřebitele a na rozšiřování jeho práv. Bohužel tato spotřebitelská práva jsou pojímána pouze v detailu, mohli bychom zjednodušeně říci v rozsahu spotřebitelské smlouvy. Avšak právo již nereflktuje, že konzumní způsob života mění člověka též jako psychologicky, fyzikálně a společensky determinovanou bytost, která v důsledku hyperkonzumního způsobu života mění své zvyky, životní postoje i žebříček hodnot.

V mimoprávní rovině se jako odpověď na hyperkonzumní chování lidí a zejména tomu odpovídající hyperprodukční činnost podnikatelských subjektů vytvořil koncept společenské odpovědnosti při podnikání, zpravidla označovaný jako společenská odpovědnost korporací – CSR. Tento koncept, který je na rozdíl od právních nástrojů dobrovolný, otevřený a založený na prosazování etických zásad při podnikání, se zaměřil na tři oblasti svého působení, a to na oblast ekonomickou, společenskou a environmentální. Oba systémy, právní i mimoprávní, působí vedle sebe. Zatímco právo je zaměřené na konkrétní případy, koncept CSR se často angažuje ve věcech širšího nebo obecného významu.

Na rozdíl od práva proti nekalé soutěži, které je vynutitelné na základě rozhodování soudů, porušování pravidel společensky odpovědného chování je pranýřováno na sociálních sítích a informováním široké veřejnosti o neetickém chování konkrétního podnikatelského subjektu může dojít i ke ztrátě jeho dobrého jména a snížení jeho tržní hodnoty. Jak právo proti nekalé soutěži, tak i koncept společenské odpovědnosti při podnikání mají některé shodné cíle a mohou spolupracovat, třebaže již z podstaty věci někdy pozitivní právní úprava nemusí odpovídat představě laické veřejnosti o tom, co je férové podnikání. Pak dochází i k možnosti, že přístup obou nástrojů, určených k nápravě nežádoucího chování podnikatelských subjektů se může lišit.

Resumé

Po nástupu informačních technologií a globalizace jako rozhodujících společensko-ekonomických fenoménů dnešní doby existují vedle sebe dva nástroje, které jsou určeny ke kultivaci podnikatelského prostředí a ochraně férové hospodářské soutěže. Na jedné straně je osvědčené právo proti nekalé soutěži neboli nástroj právní, systémový a právně vynutitelný na základě rozhodování soudů. Na druhé straně netradiční koncept společenské odpovědnosti korporací, což je nástroj mimoprávní, dobrovolný a jeho prosazování je zpravidla vedeno prostřednictvím moderních informačních technologií. Porušování pravidel společensky odpovědného chování je pranýřováno na sociálních sítích a informováním široké veřejnosti o neetickém chování konkrétního podnikatelského subjektu může dojít i ke ztrátě jeho dobrého jména a snížení jeho tržní hodnoty. Oba tyto nástroje mohou působit vedle sebe v součinnosti, v některých konkrétních případech však mohou dospět k odlišným závěrům, neboť pozitivně právní úprava nemusí odpovídat představám laické veřejnosti o tom, co je férové podnikání.

Resume

After the introduction of information technologies and globalization as key socio-economic phenomena today, there coexist two tools for cultivating the business environment and the protection of fair competition. On one side there is good and effective law against unfair competition, which is legal instrument, systemic and legally enforceable under the courts' decisions. On the other hand, there is non-traditional concept of corporate social responsibility, which is non-legal instrument, voluntary and its enforcement is generally conducted through modern information technology. Abuse of socially responsible behavior is pilloried on social networks and by informing the general public about the unethical conduct of a particular business entity, it may even lose its reputation and reduce its market value. Both instruments can operate side by side in cooperation, but they may reach different conclusions in certain specific cases, because the positive law may not correspond to the general public ideas about what is a fair business.

Literatura

- JONES, D. *Společensky odpovědné chování se firmám vyplácí*. Praha: Management Press, s.r.o., 2014, ISBN 978-80-7261-269-7.
- KAŠPAROVÁ, K., KUNZ, V. *Moderní přístupy ke společenské odpovědnosti firem a CSR reportování*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, ISBN 978-80-247-4480-3.
- KUNZ, V. In: BAČUVČÍK, R. a kol. *Tradiční a nové v marketingové komunikaci*. 1. vydání. Zlín: VeRBuM, 2011, ISBN 978-80-87500-04-0.
- LIPOVETSKY, G. *Paradoxní štěstí. Esej o hyperkonzumní společnosti*. Praha: PROSTOR, nakladatelství, s.r.o., 2007, ISBN 978-80-7260-184-4.
- MOYOVÁ, D. *Kterak Západ zbloudil: 50 let ekonomického bláznovství – a neúprosná rozhodnutí, která nás čekají*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Academia, 2015, ISBN 978-80-200-2500-5.
- SEKNIČKA, P., PUTNOVÁ, A. *Etika v podnikání a hodnoty trhu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2016, ISBN 978-80-247-5545-8.
- WINTER, F. *Právo a reklama v praxi*. Praha: Linde Praha, a.s., 2007, ISBN 978-80-7201-654-9.

Internetové zdroje

- Législation Code Civil Extraits art. 1382. (Online) [cit. 26. 2. 2017] Dostupné z: <http://forueurs.free.fr/In/civ.html>
- Češi, nechcete dělat za 13 tisíc v naší zbrusu nové fabrice? (Online) [citováno 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Cesi-nechcete-delat-za-13-tisic-v-nasi-zbrusu-nove-fabrice-Privezeme-cizince-rekli-podnikatele-A-bude-to-mit-dohru-472775>
- Češi berou neférově nízké platy (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.dotyk.cz/byznys/cesi-berou-neferove-nizke-platy-proc-nedostavaji-vice-20170119.html>
- Greenpeace Czech, domovské stránky. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/czech/cz/>
- Wikipedia: Grenpeace. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Greenpeace>
- Wikipedia: PETA. (online) [citováno 28. 2. 2017] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/PETA>
- Nadace na ochranu zvířat, domovské stránky. (online) [28. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.ochranazvirat.cz/>
- Japonci už velryby lovit nesmí, ale oceány vyhráno nemají. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <http://echo24.cz/a/wcn4i/japonci-uz-velryby-lovit-nesmi-oceany-vyh-rano-nemaji>]
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/95/EU. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014L0095&from=CS>
- Etický kodex Asociace společenské odpovědnosti. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.spolecenskaodpovednostfirem.cz/oasociaci/>
- V oceánech plave víc odpadků než ryb. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/v-oceanech-plave-vice-odpadku-nez-ryb-probudily-uz-i-eu/r~i:article:682510/>
- Tisíce tun plastu v mořích bezpečně zabíjí ptáky i ryby už celá desetiletí. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.inuru.com/index.php/planeta/zvirata-lide/199-plast-ocean-more-zvirata>
- Každý rok je zabito 100 milionů žraloků. (online) [cit. 28. 2. 2017] <http://zoom.iprima.cz/novinky/uchvatna-rise-zvirat/video-kazdy-rok-je-zabito-100-milionu-zraloku-pokud-uplne-vymrou-mame-v>
- Wikipedia: Externalita. (online) [cit. 28. 2. 2017] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Externalita>

Vybrané odlišnosti nekalosoutěžního jednání z pohledu evropského a amerického práva u chráněných zeměpisných označení a chráněných označení původu

Evropské právo je v ohledu hájení práv k chráněným označením, zejména chráněným zeměpisným označením a označením původu (dále jen „CHZO/CHOP“), více rozpracované a lépe koncipované než například právo ve Spojených státech amerických (dále jen „USA“). Nejen že má vlastní právní úpravy těchto institutů, ale rovněž držitelům označení poskytuje eventualitu hájení jejich práv v rámci postihu nekalé soutěže. V americkém systému práva duševního vlastnictví neexistuje individuální ochrana CHZO/CHOP, ale pouze ochrana známkoprávní, zejména v podobě certifikačních známek. Tyto ovšem nemusí být registrovány a jejich ochrana vzniká již užíváním v obchodním styku. Na rozdíl od Evropy tedy prakticky nejsou stanoveny žádné překážky zápisné způsobilosti. Navíc si v USA, kde je ochranná známka cenným obchodním zájmem, uvědomili, že na základě shodné funkce zeměpisných označení a ochranných známek, kterou je identifikace zdroje a garance kvality, mohou poskytováním ochrany zeměpisným označením pomocí systému ochranných známek (obvykle certifikační a kolektivní ochrannou známkou) splnit požadovanou míru ochrany, která je zaručována Dohodou o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) neboli TRIPS. Nadto tím mohou poskytnout ochranu zeměpisným označením jak domácího, tak zahraničního původu.² Z výše uvedených důvodů nemůže dojít ke kolizi ochranných známek a zeměpisných označení, nýbrž jen k nebezpečí záměny s jinou ochrannou známkou pro podobné či shodné zboží nebo služby. A zde platí pravidlo priority. Problematika kolizí mezi chráněnými zeměpisnými označeními a ochrannými známkami USA je řešena na půdě Světové obchodní organizace (WTO), jejíž členové jsou vázáni Dohodou TRIPS.

Podnikatelé ze Spojených států považují systém ochrany v Evropě, který je v naprostém protikladu s uplatňovaným principem priority a exkluzivity ve známkoprávní ochraně USA, a jenž dle nich upřednostňuje CHZO/CHOP, za hrozbu pro své zájmy. Neuvědomují si příčinu, jež vedla k apelu na aplikaci efektivnější a hlavně silnější ochrany tzv. „evropských“ názvů zboží a služeb. Bylo to právě bezohledné označování potravin, výrobků a služeb těmito názvy v USA, kterým se využívalo a přímo zneužívalo dobré jméno zavedených produktů ze „Starého světa“, kde mají originální původ a mnohasetletou tradici.

1 Mgr. Diana Synková je doktorandkou katedry průmyslového vlastnictví Metropolitní univerzity Praha.

2 United States Patent and Trademark Office. *Geographical Indication Protection in the United States*. [online]. 2015 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://www.uspto.gov/web/offices/dcom/olia/globalip/pdf/gi_system.pdf

Problémem tedy je, že USA si vyloženě zakládaly, a bohužel ještě i dnes zakládají, na užívání evropských názvů pro své produkty. Do roku 2006 dokonce bez ohledu na registraci evropských označení. Tehdy přistoupily na dohodu s EU, kterou se zavazují nepoužívat některá chráněná označení. Dohoda však neplatí retrospektivně, z čehož vyplývá, že užívaly-li takové názvy před tímto rokem, nemůže jim to již být zakázáno. Příkladem je bezesporu označení Champagne, které by bylo v českém právu klamavým označováním zboží, vyvoláním nebezpečí záměny a parazitováním podle ObčZ.

Mnohé případy, které jsou například v České republice postižitelné jako nekalá soutěž, projdou v USA nejen bez povšimnutí, ale naopak si je podnikatelé hýčkají a jsou na své nekalé nápady hrdí. Účelem tohoto příspěvku je proto upozornit u vybraných skutkových podstat nekalé soutěže názornými příklady na odlišnosti přístupu Evropy k ochraně její kultury, tradic a práv a přístupu USA, které preferují zejména obchod v čele s velmi liberální ekonomikou.

Klamavé označení zboží a služeb

„Klamavé označení zboží nebo služby je takové označení, které je způsobilé vyvolat v hospodářském styku mylnou domněnku, že jím označené zboží nebo služba pocházejí z určité oblasti či místa nebo od určitého výrobce anebo že vykazují zvláštní charakteristický znak nebo zvláštní jakost. Nerozhodné je, zda označení bylo uvedeno bezprostředně na zboží, na obalu, obchodní písemnosti nebo jinde. Rovněž je nerozhodné, zda ke klamavému označení došlo přímo nebo nepřímo a jakým prostředkem se tak stalo.“ (§ 2978 ObčZ) Z ustanovení je zřejmé, že skutková podstata představuje ohrožovací delikt slovním spojením:… je způsobilé vyvolat…

„Klamavost působí i údaj všeobecně vžitý v hospodářském styku k označení druhu nebo jakosti, je-li k němu připojen dodatek způsobilý klamat, zejména s použitím výrazu ‚pravý‘, ‚skutečný‘ nebo ‚původní‘.“ (§ 2978 ObčZ)

Současně dané ustanovení poskytuje nepřímou ochranu označením původu a zeměpisným označením, jelikož nastává eventualita zakročit proti všem ostatním výrobcům (§ 2988 ObčZ), kteří by měli v úmyslu takové označení použít. Jestliže by pod daným označením uváděli na trh výrobky s jiným místem původu, došlo by tím ke klamání veřejnosti. Neoprávněné uvádění údajů o původu by dozajista vyústilo ve spor a k následnému podání žaloby.

Právě zde je evidentní rozdíl evropské právní úpravy od americké, jelikož v USA je takové označování na denním pořádku. Naopak je zde trend tzv. „foreign branding“, který označuje vytváření značek s využitím zahraniční image. Soutěžitelé jsou si vědomi, že země původu hraje významnou roli u mnoha produktů, jelikož vyvolávají asociace o jejich kvalitě. Zejména jde o potraviny, alkoholické nápoje, doplňky stravy, výrobky z oblasti zdraví a péče o tělo, elektrospotřebiče, automobily a moderní technologie. Tato marketingová technika využívá cizojazyčné či cizojazyčně znějící názvy za účelem vytvoření dojmu o původu ze země, kde se produkty ze stejného odvětví vyrábějí v nejvyšší jakosti. Chtějí tím dosáhnout maximální možné autenticity, a tím i prodejnosti. Zároveň

se však těmito často složitými až krkolomnými názvy vryjí do paměti zákazníků, jelikož se jimi odlišují od běžných názvů v jejich rodném jazyce. Vytváří si tak strategickou pozici pro své výrobky, kterým dodávají jakousi přidanou hodnotu, za zcela očividného klamání spotřebitelů. Horší je, že i po odhalení takové praktiky nepřijde žádný postih. Dokonce bývají odměněni spotřebiteli pochvalou za prohnanost a důvtipnost jako v případě zmrzliny Häagen-Dazs.

V roce 1961 začali manželé Rose a Reuben Mattusovi v newyorském Bronxu vyrábět hustou zmrzlinu s vysokým obsahem smetany, tzv. superprémiovou. Coby polští imigranti si byli vědomi zvuku evropských názvů v USA, a proto ji nazvali Skandinávsky znějícím Häagen-Dazs. Aby design a image celého výrobku dovedli k dokonalosti, nejen že použili do loga jako typ písma Futuru, která je tučná a dodává názvu mohutný německý dojem, ale také umístili obrys Dánska. Bez ohledu na to, že dánština neobsahuje přehlásky. Nadto připsali ještě názvy hlavních měst Dánska, Norska a Švédska, tedy Kodaň, Oslo a Stockholm. Záměrem bylo ospravedlnění vysoké ceny tím, že dodají výrobku evropský věhlas, tradici a renomé profesionální úrovně. Efekt se dostavil záhy. Z prvního maloobchodu, který otevřeli v Brooklynu roku 1976, dnes prodávají zmrzlinu v 55 zemích světa. Dodnes se mnozí jejich zákazníci domnívají, že je zmrzlina skandinávského původu. Někteří si dokonce myslí, že švýcarského.³

Nejhorší je, že se jejich příkladem inspirovali a inspirují další ekonomické subjekty na trhu, které vytvářejí další klamavá označení svých produktů. Například jako jistý Richard Smith a jeho zmrzlina Freusen Gladje nebo označení vody Klarbrunns navozující představu vysoce kvalitní čisté horské minerální vody z německých Alp. Přitom jde o vodu plněnou v americkém Winsconsinu. Dalším je označení jogurtu Yoplait či likéru Alizé.⁴ Psychologická hra o spotřebitele je v liberální americké ekonomice evidentně nadřazenější právu.

Srovnávací reklama

Skutková podstata srovnávací reklamy se rovněž aplikuje na případy, které se týkají chráněných označení. Aby byla přípustná, musí naplňovat podmínky stanovené v zákoně. Opět se zde dá narazit na rozdíl mezi evropskou úpravou a americkým přístupem. Nynější úprava srovnávací reklamy je odrazem implementace Směrnice 2006/114/ES, proto pokud si nějaký členský stát nebyl v počátcích jejího uvedení do praxe zcela jistý, jak s ní naložit, obrátil se na Soudní dvůr Evropské unie (dále jen „SDEU“) s předběžnou otázkou.

3 Srovnej s CAMPBELL, B. *What do hard rock, ice-cream, and do-it-yourself furniture have in common?* [online]. 2003 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://www.clicknation.com/snoof/stuff/umlaut.pdf> nebo srovnej s LECLERC, F., SCHMITT, B. H., DUBÉ, L. *Foreign Branding and Its Effects on Product Perceptions and Attitudes*. Journal of Marketing Research, 1994, vol. 31, no. 2, str. 263–270.

4 Tamtéž.

Dokonce již předchozí Směrnice 97/55/ES pamatovala na přípustnost srovnávací reklamy, jejímž účelem bylo zohlednit právní úpravu ochrany zaregistrovaných označení a zároveň zakázat jednání zneužívající chráněná označení (předběžnou otázku dané problematiky judikoval SDEU ve věci C 381/05). Mezi taková jednání se řadí přímé či nepřímé obchodní užití zapsaného označení pro produkty, na které se zápis nevztahuje, jeho zneužití, napodobení nebo vyvolání domněnky. Užitečný účinek požadavku na uplatnění srovnávací reklamy v dané oblasti práva by byl zčásti ohrožen, kdyby výrobky bez označení původu nesměly být srovnávány s jinými výrobky, které mají takové označení. V případě takového zákazu by totiž riziko, že by zadavatel reklamy mohl neoprávněně těžit z označení původu, bylo již z povahy věci vyloučeno, protože výrobek, jehož předností reklama propaguje, by musel mít stejné označení původu, jako je označení jeho soutěžitele. Naproti tomu ve všech případech, kdy je cílem reklamního sdělení určeného k propagaci výrobku bez označení původu těžit neoprávněně z označení původu konkurujícího výrobku, se směrnice použije.⁵

*Na základě uvedeného by se, dle autorčina názoru, při dovozu amerického šampaňského na evropský trh dala srovnávací reklama aplikovat, protože **by srovnávala zboží s označením původu se zbožím, které je označeno stejně**. Kdyby poukazovala na původ a tradici, nejenže by **nebyla klamavá, ale naopak by vyzdvihovala vlastnosti vína dané unikátními přírodními podmínkami a letitou tradicí**. Američané by sice mohli namítat, že používají stejnou metodu a za 150 let výroby již také mají tradiční výrobu, ale co je to 150 let oproti tisícileté praxi. Byla-li by reklama zvolena taktně, tak, aby **nezlehčovala soutěžitele, jeho postavení, činnost nebo její výsledky**, zcela jistě by byla povolena. **Srovnávala by přeci zboží uspokojující stejnou potřebu nebo určenou ke stejnému účelu**. Navíc, při zadání reklamy odborníkům by šlo o **objektivní srovnání podstatných, důležitých, ověřitelných a příznačných vlastností** včetně ceny.*

Snad by si alespoň spotřebitelé uvědomili rozdíly mezi – **nejen** – pravým Champagne a americkou napodobeninou.

Parazitování na pověsti

„Parazitování je zneužití pověsti závodu, výrobku nebo služby jiného soutěžitele umožňující získat pro výsledky vlastního nebo cizího podnikání prospěch, jehož by soutěžitel jinak nedosáhl.“ (§ 2982 ObčZ)

Parazitování na pověsti jiného výrobku je velmi často spojeno s vyvoláváním nebezpečí záměny a klamavou reklamou, jelikož tyto skutkové podstaty spolu logicky věcně souvisejí. V praxi velmi často dochází k využívání pověsti výrobku u známých, zavedených označení, ke kterým se váže pověst o jejich kvalitě a poctivosti. Dobré jméno výrobků zapsaných v rejstříku CHZO/CHOP je zneužíváno neoprávněnými osobami za účelem zvýšení jejich vlastních zisků, kterých by nebyly schopny docílit. Jejich jednáním dochází k poškození sdružení přihlašovatelů, ale také produktu samého. Z uvedeného i z praxe je zřejmý vznik konfliktu mezi obchodní firmou a CHZO/CHOP.

5 Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) 19. 4 2007. Ve věci C 381/05.

Jedním z výrobců, kteří jsou si vědomi možnosti parazitování na jeho produktech, je například italský výrobce sýrů Comté. Kvůli zamezení falšování tohoto sýru, který má svůj typický tvar i chuť, a parazitování na jeho pověsti, nechává přímo na každý bochník sýru vyrazit název Comté, jméno producenta i pořadové číslo.

Bohužel, právě evropských sýrů, které jsou proslulé po celém světě, a jejich chráněných názvů se takové jednání týká velmi často. Opět v USA je takové užívání běžné. Je zcela pochopitelné, že EU se domáhá zákazu používání názvů Feta, Gruyère či Muster pro sýry vyrobené na území Spojených států. Samozřejmě že velké americké firmy si stojí za svou obchodní politikou s odůvodněním, že přeci neexistuje žádný relevantní důvod pro změnu, když jsou na zmíněné názvy jejich spotřebitelé zvyklí. Podporováni jsou i tamními vládními představiteli.

Pro státy EU jsou však příjmy z prodeje, například právě sýrů, nezanedbatelným přílivem do státních pokladen. Jen v roce 2010 zde činil objem tržeb sýrů s CHZO 6,3 mld. €, což je 10 % produkce EU a objem prodeje byl 866 000 tun.⁶

Ohrožení zdraví nebo životního prostředí

Praví, že:

„Ohrožení zdraví nebo životního prostředí je jednání, jímž soutěžitel zkresluje podmínky hospodářské soutěže tím, že provozuje výrobu, uvádí na trh výrobek nebo provádí výkon ohrožující zájem na ochraně zdraví nebo životního prostředí chráněný zákonem, aby tak získal pro sebe nebo pro jiného prospěch na úkor jiného soutěžitele nebo zákazníků.“ (§ 2987 ObčZ)

Obzvláště tento paragraf je zcela zásadní pro produkty s CHZO/CHOP a v dnešní době, kdy probíhají jednání o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (dále jen „TTIP“), nabývá na významu. Zatímco v Evropě panují pro tuzemské soutěžitele nejprísnejší hygienické a fyto-sanitární předpisy, které nedovolují používání hormonálního ošetření masa, a je zde zakázán geneticky modifikovaný růstový hormon (rBGH), v USA je používán i pro zvýšení produkce mléka. Katastrofou je praxe, kdy Evropská Unie povoluje dovoz mléčných výrobků z takto vyprodukovaného mléka. Zbytky umělého hormonu jsou jen velmi těžko rozeznatelné od hormonů přirozených, což je udáváno jako důvod, který by mohl vést k případnému sporu o diskriminaci amerických importérů. Jenomže používáním rBGH vzrůstá přírůstek mléčné produkce v průměru o 10 %, na rozdíl od produkce přirozené, čímž získávají američtí producenti jasnou výhodu nad evropskými.⁷

6 CHEVER, T., RENAULT, CH., RENAULT, S., ROMIEU, V. *Value of production of agricultural products and foodstuffs, wines, aromatised wines and spirits protected by a geographical indication (GI)*. [online]. 2012 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/value-gi_en.htm.

7 BUREAU, J. C., DISDIER, A. C., EMLINGER, CH., FELBERMAYR, G., FONTAGNÉ, L., FOURÉ, J., JEAN, S. *Risk and Opportunities for the EU Agri-Food Sector in a Possible EU-US Trade Agreement*. [online]. 2014 [cit. 2016-01-06]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=AGRI_IPOL_STU%282014%29514007

Právě takovouto obchodní politikou ale dochází k ohrožení zdraví spotřebitelů, jelikož mléčné výrobky mohou obsahovat rezidua hormonů (ale i antibiotik), o kterých nikdo neví, jak ovlivní lidský organismus. Předpokladem je, že zdravý dospělý člověk se s případnými zdravotními problémy vyrovná lépe než malé dítě, nemocný či opotřebovaný organismus.

Další ohrožení představuje hovězí maso ošetřené kyselinou mléčnou, které bylo **původně** zakázáno do Evropy dovážet. Avšak po stížnosti ze strany USA kvůli negativnímu dopadu na obchod došlo k přehodnocení situace. Na základě bilaterálních vyjednávání Evropská komise ustoupila tlaku ze strany USA a povolila používání kyseliny mléčné k dezinfekci hovězího masa na jatkách.

Neméně problematickým bodem je ohrožení spotřebitelů geneticky modifikovanými plodinami (dále jen „GM“), u kterých jsou evropští občané neustále ujišťováni o jejich nezávadnosti i efektivní výtěžnosti, a to i přesto, že mnoho výzkumů již u některých GM plodin prokázalo nežádoucí důsledky na zdraví lidí. Stále se málo ví o všech možných negativních dopadech nejen na živé bytosti, ale i na přírodu samotnou. Jen američtí výrobci a jejich úřady jsou díky extrémní konkurenční výhodě v podobě nadprodukce (například u kukuřice) slepě přesvědčeni o jejich blahodárných účincích. Podporu mají ve svých vědeckých studiích tvrdících prokázanou bezpečnost těchto plodin. Slouží jim jako argumenty ke zpochybňování předpisů o životním prostředí a bezpečnosti potravin, které jsou bariérami vzájemného obchodu a měly by být nastaveny v jejich zájmu. Vzhledem k tomu, že u kyseliny mléčné uspěly, i zde mají ambice prosadit své zájmy. Jistý ústupek jim EU již poskytla. Ačkoliv jsou jednotlivé členské státy EU rozděleny na ty, které s přijetím GM plodin souhlasí, a na ty, které jsou absolutně proti, dováží se do EU kvantum amerických a asijských geneticky modifikovaných sojových bobů a krmiv.

V neposlední řadě jde i o pesticidy. Evropští vyjednavací slibovali, že v rámci TTIP nebude změněna evropská legislativa ohledně použití pesticidů. Byl vypracován návrh kritérií, podle nichž mělo být v TTIP zakázáno 31 pesticidů obsahujících chemické látky, které zcela prokazatelně vedou k poškození hormonů, karcinomům a mužské impotenci. „Nečekaně“ byl po dalším americko-evropském vyjednávacím kole návrh stažen.

Všechna zmíněná ohrožení by byla skvěle postižitelná danou skutkovou podstatou. Byla, pokud by jí nebyly nadřazeny mezinárodní dohody povolující tato zdraví a životní prostředí ohrožující jednání.

Závěr

Vybrané příklady postižitelné v evropském právu nekalou soutěží jsou v USA brány buď jako podnikatelská vychytralost, vtípnost či vynalézavost nebo jako netarifní bariéra obchodu, která musí být prolomena a zcela odstraněna. Je zvláštní, že v době globalizace, liberalizace a čím dál tím větší interdependence, které mají údajně vést k těsnému sblížení i právních předpisů, se ukazuje důležitost rozdílností. Místo snahy o zlepšování vlastních legislativ přijímáním vyšších standardů dochází k boji za špatnou kvalitu, klamaní spotřebitelů, poškozování soutěžitelů parazitováním na jejich výkonech, za ohrožování zdraví a životního prostředí formou nátlaku, vyhrožování, hraničícím a mnohdy i ústícím až do vydírání.

Nelze přehlížet opomíjení přijatých a zavedených právních regulí a pravidel ani fyto-sanitárních opatření, pouze v zájmu údajného ekonomického blahobytu. Ten při ústupcích v mezinárodních dohodách nenastane, ba právě naopak. Prioritou USA byla, je a bude nižší úroveň ochrany spotřebitele. Již nyní, před podpisem TTIP, se zavírají oči nad dovozem amerického ausschussu. Například když nastane problém s potravinami dovezenými z USA do EU, často je to akceptováno a kontrola v daném potravinářském podniku není požadována. Spojené státy ale kontrolu evropských podniků vyžadují vždy.⁸ Nátlak představovaný americkou stranou již není jen běžným hospodářským soutěžením mezi klasickými soutěžiteli, kdy jeden je šikovnější než druhý, a tím je dodržena zákonitost trhu, že silnější a lepší vyhrává. Pokud je jejich nízkonákladová produkce masa dána používáním zdraví ohrožujících hormonů, a to i u mléka, vyšší sklizně kukuřice či jiných plodin pomocí genetické modifikace a stříkáním pesticidů, nejedná se o regulérní soutěž. Naopak při dovozu takto vyprodukovaných potravin půjde o existenční ohrožení evropských soutěžitelů, kteří poctivou prací a hospodařením mají logicky vyšší náklady. Jedná se o cílenou nadřazenost a nekalou konkurenční výhodu amerických producentů, která je naprosto v rozporu s dobrými mravy, a jejím jediným cílem je naprosté ovládnutí evropského trhu. Potřeba nových odbytišť a likvidace evropských producentů má zachránit a stabilizovat hospodářství USA, které se dostalo do dluhové pasti čínských věřitelů. Vše formou demonstrace ekonomické nadvlády nad Evropou v konsenzuální souvislosti se svou politickou mocí, kdy si chtějí určovat pravidla nejen na trhu, ale i v právu.

Proto je důležité znát právní předpisy a instituty ochrany duševního vlastnictví, které zamezí likvidaci evropské ekonomiky, důsledně je používat a bránit všemi silami, nástroji a způsoby.

Resumé

Cílem předkládaného článku je poukázat na případy nekalosoutěžního jednání, které jsou v evropském právu zakázány, zatímco v právu Spojených států jsou legálně uplatňovány. Názorné příklady jsou aplikovány na vybraných skutkových podstatách nekalé soutěže dle zákona č. 89/2012.

Resume

The aim of this paper is to highlight the cases of using unfair competition practices, which are in the european law prohibited, meanwhile in the law of the United States are legally executed. Illustrative examples are applied to the selected particular facts of unfair competition according to the act No. 89/2012.

8 VITÁSEK, J. *Hlavní vyjednavací TTIP: Obchodní dohoda maso s hormony do Evropy nepustí* [online]. 2014 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/obchod-a-export0/interview/hlavni-vyjednavac-za-eu-transatlanticka-dohoda-maso-s-hormony-do-evropy-nepusti-012284>

Literatura

Právní prameny

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights).

Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (prvního senátu) ze dne 19. dubna 2007. Ve věci C-381/05. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/114/ES ze dne 12. prosince 2006 o klamavé a srovnávací reklamě (kodifikované znění), L 376/21 CS Úřední věstník Evropské unie 27. 12. 2006.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/55/ES, ze dne 6. října 1997, kterou se mění Směrnice 84/450/EHS o klamavé reklamě tak, aby zahrnovala srovnávací reklamu L 290/18 CS Úřední věstník Evropské unie 23. 10. 1997.

Zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení.

Zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů o změně některých dalších zákonů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Odborné články

LECLERC, F., SCHMITT, B. H., DUBÉ, L. *Foreign Branding and Its Effects on Product Perceptions and Attitudes*. Journal of Marketing Research, 1994, roč. 31, č. 2, str. 263–270, ISSN 00222437.

Internetové zdroje

BUREAU, J. C., DISDIER, A. C., EMLINGER, CH., FELBERMAYR, G., FONTAGNÉ, L., FOURÉ, J., JEAN, S. *Risk and Opportunities for the EU Agri-Food Sector in a Possible EU-US Trade Agreement*. [online]. 2014 [cit. 2016-01-06]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=AGRI_IPOL_STU%282014%29514007

CAMPBELL, B. *What do hard rock, ice-cream, and do-it-yourself furniture have in common?* [online]. 2003 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: <http://www.clicknation.com/snoof/stuff/umlaut.pdf>

CHEVER, T., RENAULT, CH., RENAULT, S., ROMIEU, V. *Value of production of agricultural products and foodstuffs, wines, aromatised wines and spirits protected by a geographical indication (GI)*. [online]. 2012 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/value-gi_en.htm

United States Patent and Trademark Office. *Geographical Indication Protection in the United States*. [online]. 2015 [cit. 2016-01-05]. Dostupné z: http://www.uspto.gov/web/offices/dcom/olia/globalip/pdf/gi_system.pdf

VITÁSEK, J. *Hlavní vyjednávač TTIP: Obchodní dohoda maso s hormony do Evropy nepustí* [online]. 2014 [cit. 2016-01-08]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/obchod-a-export0/interview/hlavni-vyjednavac-za-eu-transatlanticka-dohoda-maso-s-hormony-do-evropy-nepusti-012284>

Ochrana obchodního tajemství²

Úvod

Významné informace se stávají v celosvětovém měřítku nejdůležitějším kapitálem malých, středních i velkých nadnárodních společností. Znalostní kapitál se stává hybnou silou a devizou ekonomiky a určuje konkurenceschopnost na trhu. Informační předstih se stává klíčovým faktorem pro rozvoj a udržení konkurenční výhody. Každý podnikatel se pohybuje v soutěžním a konkurenčním prostředí a je zcela pochopitelné, že se každodenně setkává s informacemi, které jsou pro jeho společnost významné či nezbytné. Mnohé z nich v zájmu ochrany a prosperity své společnosti označí jako obchodní tajemství.

Obchodní tajemství zahrnuje široké spektrum informací, které mohou být pro danou společnost strategické po desetiletí (např. recept nebo chemická sloučenina či technologické znalosti), nebo pomíjivé (např. obchodní údaje, ceny, informace o zákaznících či podnikatelské plány včetně uvedení nového produktu na trh, průzkumy trhu a obchodní strategie, marketingové studie či prostá cena v určitém nabídkovém řízení). Obchodní tajemství hraje důležitou roli při výměně informací a znalostí ve všech hospodářských odvětvích i v celosvětovém trhu v rámci výzkumu a vývoje a inovací.

Nelehkým úkolem každého podnikatele je předcházet únikům informací a chránit své know-how a obchodní tajemství. Je však zapotřebí, aby obchodní tajemství bylo chráněno i zákonnými prostředky a podnikatel měl jistotu, že jeho nehmotný majetek, který má pro rozvoj podnikání klíčový aspekt, bude požívat ochrany nejen v rámci národní legislativy, ale že bude chráněn na obdobné úrovni i v zahraničí.

Základním dokumentem, který zakotvuje mezinárodní systém právní ochrany průmyslového vlastnictví, je Pařížská unijní úmluva. Institut obchodního tajemství není touto úmluvou výslovně chráněn, avšak analogicky lze ochranu podřadit pod ochranu proti nekalé soutěži, která je zakotvena v čl. 10bis. V článku 10er je uložena povinnost členským státům zajistit zákonné prostředky proti nekalé soutěži, konkrétní formy prostředků ochrany proti nekalé soutěži úmluva nespécifikuje.

Rozhodný vliv na mezinárodní ochranu obchodního tajemství má Dohoda TRIPS, která se stala prvním krokem k harmonizaci ochrany obchodního tajemství. Článek č. 39 této dohody je první multilaterálním ustanovením týkajícím se důvěrných informací, kde je zakotvena nejen legální definice obchodního tajemství, ale zároveň i ukládá členským

1 Autorka je absolventkou Metropolitní univerzity Praha v oboru Mezinárodní a regionální vztahy v průmyslovém vlastnictví.

2 Úryvek z rigorózní práce autorky na téma „Obchodní tajemství“.

státům zajistit donucovací prostředky, jejichž prostřednictvím má být právo v případě porušení vymáháno. Konkrétní prostředky ochrany však ponechává na vnitrostátních legislativních předpisech jednotlivých členských zemí TRIPS.

Dne 28. 11. 2013 Evropská komise navrhla novou směrnici o ochraně utajovaných know-how a obchodních informací (obchodního tajemství) proti jejich nezákonnému získávání, používání a zveřejňování. Směrnice obsahuje řadu známých konceptů a obecně sleduje ustanovení Dohody TRIPS týkající se ochrany utajovaných informací. Výsledky studií ukázaly, že ochrana obchodního tajemství je velmi roztržštěná ve všech členských státech EU (z hlediska rozsahu ochrany a dostupných opravných prostředků) a brzdí přeshraniční investice, stále častěji je v době globalizace obchodní tajemství vystaveno krádežím, špionáží či jiným zneužitím a hrozí i riziko, že obchodní tajemství bude využito ve třetích zemích k výrobě zboží, které porušuje právo obchodního tajemství a tím naruší i soutěž s legálně vyrobenými výrobky na trhu EU. Účinná ochrana je nutná, aby byla zachována a dále stimulována činnost v oblasti výzkumu a vývoje v EU, a nové poznatky, znalosti a informace mohly být sdíleny, což výrazným způsobem podporuje růst vědy a inovací.

Cílem směrnice je zajistit na celém vnitřním trhu srovnatelnou a dostatečnou úroveň ochrany obchodního tajemství v případě jeho neoprávněného získání, použití nebo zveřejnění a dosáhnout tím hladkého fungování vnitřního trhu. Směrnice přináší společnou legální definici obchodního tajemství a právní prostředky proti zneužití a porušení obchodního tajemství, harmonizuje i procesní pravidla jako zavedení pojistky proti možnému zneužití obchodního tajemství v rámci soudních sporů, zavedení promlčecí lhůty k uplatnění opatření a opravných prostředků, dostupnost předběžných opatření a opatření týkajících se věci samé a dostupnost účinných postupů k uplatnění nároku na náhradu škody za porušení obchodního tajemství, přičemž je možný rovněž výpočet na základě licenční analogie. Tato směrnice byla schválena Radou EU a dne 8. 6. 2016 byla publikována v Úředním věstníku EU a běží dvouletá lhůta pro její implementaci do právních řádů jednotlivých členských států EU.

Historicky prvním zákonem, kterým bylo obchodní tajemství chráněno na našem území, byl zákon č. 111/1927 Sb., o ochraně proti nekalé soutěži, ze dne 15. července 1927. Tento zákon uceleným způsobem upravoval problematiku nekalé soutěže včetně výrobního a obchodního tajemství, zabýval se ochranou soukromoprávní a poskytoval i komplexní ochranu trestní a správní.

Po zrušení zákona č. 513/1991 Sb., (obchodní zákoník) byla obecná úprava institutu obchodního tajemství i nekalá soutěž včetně skutkové podstaty porušení obchodního tajemství přenesena do zákona č. 89/2012 Sb., (občanský zákoník).

Ochrana obchodního tajemství nevyžaduje žádnou registraci a mnohdy je jediným řešením tam, kde není možná ochrana např. patentem. Ochrana je poskytována jak právem veřejným, tak právem soukromým, a to zejména právními prostředky zakotvenými v NOZ. Podnikatel se může proti zásahu do jeho práva bránit i cestou mimosoudní.

1. Mimosoudní ochrana

Mimosoudní řešení sporů je smírné urovnání sporů, které se od soudních sporů liší svojí dobrovolností. Závisí tedy na stranách sporu, zda zvolí jiný než soudní způsob sporů (či případných budoucích sporů). Pro tyto spory platí zcela odlišná pravidla, řídí se odlišnými principy a řízení probíhá i před jinými institucemi, než jsou soudy. Důvodem k řešení sporů touto cestou je zpravidla rozhodovací rychlost, neformálnost, neveřejné jednání a podstatně nižší náklady než při soudním řízení. Při alternativních metodách, jako je mediace a facilitace, navíc strany mohou zcela ovlivnit průběh a výsledek smírného urovnání sporů.

1.1 Varovný dopis

V případě, že vlastník obchodního tajemství nebo know-how chce předejít soudním sporům, má možnost se dohodnout přímo s rušitelem. Jde o upozornění, které vždy musí být v písemné formě (tzv. „varovný dopis“). Písemná forma je nutná pro zajištění důkazů pro případné soudní řízení a pro uplatnění náhrady škody.³ V tomto varovném dopise vlastník práva rušitele upozorní na jeho protiprávní jednání a vyzve ho, aby se tohoto jednání zdržel, popřípadě aby odstranil závadný stav. Vlastník může nabídnout v případě technického řešení nebo technologického postupu i možnost využití práva na základě uzavření licenční smlouvy. Tímto písemným upozorněním dává dotčený podnikatel rušiteli možnost vyhnout se případným nákladným a zdoluhavým soudním sporům a situaci vyřešit mnohem rychleji a levněji – smírem. Jednání rušitele práva nemusí být vždy úmyslné a v takovém případě se jeví jako účelné, aby podnikatel, který je výlučným vlastníkem nehmotného práva, rušitele na tuto skutečnost upozornil.

1.2 Mediace

Mediace je alternativní řešení sporů mimosoudní cestou mezi zúčastněnými stranami konfliktu za pomoci třetí osoby – mediátora. Jedná se o neformální a strukturovaný proces s vlastními pravidly, do kterého strany vstupují zcela dobrovolně. Mediace nabízí možnost zlepšit současnou situaci stran a pomáhá budoucímu uspořádání věcí a vztahů.

Cílem mediace je dosáhnout smírného řešení v podobě oboustranně vyvážené a přijatelné mediační dohody, která je konsensem obou stran sporu. Dohoda má písemnou povahu a je stvrzena podpisy účastníků mediace a mediátora, může být schválena soudem ve formě soudního smíru, tímto se stává platným vykonatelným právním titulem.

Strany konfliktu mají kontrolu nad výsledným řešením a za svoje rozhodnutí nesou zodpovědnost. Na rozdíl od soudního řízení zde není vítěze ani poraženého. Mediace je založena na principu vítěz-vítěz.

Mediátor je osoba neutrální, nestranná a nezávislá, která pomáhá stranám v komunikaci a v hledání možných řešení, která by byla pro obě strany sporu přijatelná. Nerozhoduje, kdo má pravdu a kdo nikoliv, neřeší, nehodnotí, nesoudí, neradí a neobhajuje, odpovídá

3 Blíže JAKL, L. *Národní, mezinárodní a regionální systémy ochrany průmyslového vlastnictví*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, o.p.s., 2009, str. 160.

za strukturovaný vyjednávací proces, nikoliv za jeho výsledek. Není zde podmínka, aby tato osoba byla znalcem práva ani odborníkem v daném oboru. Zákonem č. 202/2012 Sb., o mediaci, je služba mediátora oprávněna poskytovat pouze osoba, která je zapsaná v seznamu mediátorů, který vede Ministerstvo spravedlnosti. Zapsaný mediátor musí splňovat vysokoškolské magisterské vzdělání, být vyškolen a musí složit zkoušku mediátora. Mediaci může provádět také vyškolený mediátor, který složil zkoušky např. u Asociace mediátorů a podniká na základě živnostenského listu. Tento mediátor však nesmí používat název „zapsaný mediátor“, neboť to smí pouze mediátor, který je zapsán u Ministerstva spravedlnosti. Mediátor je vázán mlčenlivostí.

Od roku 1997 působí na území České republiky Asociace prostředníků a rozhodců ve věcech duševního vlastnictví, která byla zřízena na základě registrace u Ministerstva vnitra. Tato asociace sdružuje celou řadu odborníků z oblasti duševního vlastnictví a nekalé soutěže.

Mediační praxe se začala rozvíjet až v posledních letech, navzdory tomu, že řešení sporů z porušení duševního vlastnictví soudy je poměrně drahé a může trvat i několik let. V zahraničí je řešení obchodních sporů zcela běžné a např. v Německu se tímto způsobem vyřeší a k mírnému výsledku dojde zhruba v 60 % případů.

1.3 Rozhodčí řízení před rozhodčími soudy založenými na základě zákona (rozhodčí řízení institucionální)

Rozhodčí řízení v oblasti duševního vlastnictví (včetně obchodního tajemství a know-how) je zvláště vyvinuto a podporováno Světovou organizací duševního vlastnictví (WIPO). Z velké části se uplatňuje v případech převodu technologie a know-how prostřednictvím licenčních dohod.

Postupným rozvojem tuzemského i zahraničního obchodu bylo potřeba řešit i spory vzniklé z těchto činností. V mnoha případech v rámci nekalé soutěže spory trvaly celá léta a technologie, která byla porušena, zastarala. Vystává tedy potřeba rychlého a jednoznačného rozhodnutí, kde rozhodnutí je konečné a není třeba ztrácet čas případným odvoláním rušitele. Rozhodovací činnost postupně nabývá na významu a dochází k založení stálých rozhodčích institucí.

Stálé rozhodčí soudy zřízené na základě zákona jsou v České republice v současné době tři: Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR (jediný stálý rozhodčí soud s obecnou působností), Rozhodčí soud při burze cenných papírů Praha a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno. Institut rozhodčího řízení upravuje zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.

Rozhodčí soudy zřízené zákonem mají povinnost uveřejňovat své statuty a řády v Obchodním věstníku. Jejich obsahem jsou obecné zásady rozhodčího řízení, způsob, jakým jsou rozhodci jmenováni, atd.

Pravomoc rozhodčích soudů je dána dohodou smluvních stran. V rámci rozhodčího řízení lze v ČR rozhodovat majetkové spory, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu. Podmínkou je i to, že o předmětu sporu musí být možné uzavřít smír. Rozhodčí smlouva se týká buď již sporu vzniklého (smlouva o rozhodci), nebo případně vzniklých sporů z určitých právních vztahů (rozhodčí doložka).

Rozhodčí řízení (označováno též jako arbitráž) končí vydáním rozhodčího nálezu, který se stává dnem doručení druhé straně sporu pravomocný a soudně vykonatelný (má účinky pravomocného rozsudku) a je řádným **exekučním titulem**. Proti rozhodčímu nálezu lze podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu soudem. V případě, že soud rozhodčí nález zruší, pokračuje v jednání ve věci samé na návrh některé ze stran sám a v této věci také rozhodne.

Rozhodčí řízení má svá specifika a oproti soudním řízením je zde několik podstatných rozdílů, které mohou být chápány i jako výhody: strany sporu si mohou určit konkrétního rozhodce, popř. jejich celkový počet, mají možnost si určit místo rozhodčího řízení a jazyk, ve kterém bude řízení vedeno (čeština, angličtina, němčina, francouzština a ruština), řízení je jednoinstanční a z tohoto důvodu je obvykle rychlejší i vymahatelnost práva, je neveřejné, tím je zaručena diskrétnost řízení, v neposlední řadě zde vyvstává i finanční úspora, neboť náklady na rozhodčí řízení jsou nižší než při soudním řízení.

1.4 Rozhodčí řízení ad hoc

Jedná se o mimosoudní řešení sporů dle rozhodčí smlouvy. Řízení neprobíhá před stálými rozhodčími soudy, které jsou zřízeny na základě zákona, nýbrž strany si samy zvolí rozhodce, např. z řad odborníků různých asociací rozhodců, strany si také samy zvolí počet rozhodců. Počet rozhodců je vždy lichý, nejčastěji rozhoduje rozhodce sám, popřípadě každá ze stran si zvolí svého rozhodce, ti následně zvolí rozhodce třetího – předsedajícího. Samotné řízení je stejné jako v případě před stálými rozhodčími soudy.

Rozhodčí řízení na základě zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů lze vést i prostřednictvím různých asociací a sdružení rozhodců včetně již výše zmíněné Asociace prostředníků a rozhodců ve věcech duševního vlastnictví.

1.5 Mezinárodní arbitráž

Rozvojem mezinárodního obchodu vstupují na soutěžní pole i mezinárodní subjekty. Spory tedy mohou vznikat nejen mezi tuzemskými subjekty, ale i mezi tuzemskými a zahraničními subjekty, popřípadě mezi zahraničními navzájem. Řada mezinárodních společností upřednostňuje řešení sporů prostřednictvím mezinárodní arbitráže. Důvody jsou diskrétnost při řešení sporů (rozhodčí řízení je neveřejné), rychlost, úspora nákladů související s jednoinstančním řízením.

Řešení sporů před mezinárodním rozhodčím soudem se týká především mezinárodních obchodních sporů, kde protistrany jsou z různých států. Rozhodnutí rozhodčího řízení je jednoinstanční, tzn. konečné, a není možné proti němu odvolání. Toto rozhodnutí sice může být napadeno námitkami (obvykle v zemi, kde je rozhodnutí oznámeno nebo vymáháno), důvody, pro které je možné rozhodnutí napadnout, jsou ale poměrně omezené. Rozhodnutí rozhodčího řízení jsou vymahatelná.

Více než 120 zemí podepsalo Konvenci OSN o vzájemném uznávání a vymahatelnosti zahraničních rozhodčích rozhodnutí (Úmluva New York 1958). *„Tato úmluva usnadňuje vymahatelnost rozhodnutí ve všech zemích konvence a zavazuje všechny soudy v zemích Úmluvy uznávat písemné rozhodčí doložky a odmítat řešení sporů podléhajících rozhodčím řízením v soudním řízení a uznávat a zabezpečovat vymahatelnost zahraničních*

*rozhodčích rozhodnutí. Před uzavřením dohody ohledně případného rozhodčího řešení by si obchodní strany měly ověřit, zda země druhé strany, a pokud je to relevantní, i země místa rozhodčího řízení, ratifikovala New Yorskou Úmluvu nebo popř. jinou mezinárodní či bilaterální dohodu zabezpečující stejnou záruku.*⁴

Důraz je třeba klást na skutečnost, pokud je jedna ze stran příslušníkem cizího státu. V tomto případě se bude jednat o rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem. Pokud by měl být rozhodčí nález uznán a vykonán v odlišném státě od místa vydání, je třeba vést v patrnosti, zda je v daném státě nález tzv. „arbitrabilní“, čili zda stát tento rozhodčí nález uznává a zda je možnost jeho vykonatelnosti.

2. Ochrana dle občanského zákoníku

2.1 Svépomoc podle § 14

Institut svépomoci upravuje NOZ v ustanovení § 14 a podle tohoto institutu platí, „že si každý může přiměřeným způsobem pomoci k svému právu sám, je-li jeho právo ohroženo a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě. *Hrozí-li neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může jej každý, kdo je takto ohrožen, odvrátit úsilím a prostředky, které se osobě v jeho postavení musí jevit vzhledem k okolnostem jako přiměřené. Směřuje-li však svépomoc jen k zajištění práva, které by bylo jinak zmařeno, musí se ten, kdo k ní přikročil, obrátit bez zbytečného odkladu na příslušný orgán veřejné moci.*“ Aby byl tento Institut využit v souladu se zákonem, je zapotřebí, aby byly kumulativně splněny podmínky, které jsou v tomto ustanovení vyjádřeny. Musí dojít k neoprávněnému zásahu rušitelem, zásah musí reálně hrozit jako bezprostřední, popřípadě zásah již nastal a stále trvá a je neukončený. V tomto časovém úseku musí být uskutečněn obranný zásah proti rušiteli. Dále je nutné, aby byl zásah proveden prostředky, které jsou přiměřené osobě v postavení ohrožené strany.

Svépomocného zásahu bude účelné využít např. ve chvíli, kdy podnikatel zjistí, že k porušení práva došlo tím, že dokumenty tvořící předmět obchodního tajemství se neoprávněně nacházejí na stole zaměstnance⁵ a podnikatel je vezme zpátky k sobě a uzamkne do trezoru.

2.2 Ochrana absolutní vyplývající z vlastnictví

Obchodní tajemství je nehmotnou věcí v právním smyslu a je chráněno ustanoveními NOZ o ochraně vlastnictví (§ 1040–1042 NOZ). Na rozdíl od dřívější úpravy v ustanovení § 20 ObchZ. není absolutní ochrana výslovně uvedena v NOZ. Ochrana působí proti všem (erga omnes), nezávisle na vztahu vlastníka obchodního tajemství vůči osobě, která

4 Mezinárodní arbitrážní komora. *Mezinárodní arbitrážní soud*. [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/mezinarodni-arbitrazni-soud/1000487/4359/>

5 HAJN, P. *Mimosoudní ochrana proti nekalé soutěži*. Právník, 1993, str. 1125.

toto právo porušila nebo ohrozila. Není zapotřebí, aby rušitel byl s podnikatelem v jakémkoliv vztahu, a to jak ve vztahu soutěžním, pracovním či jiném. I nepodnikatelské subjekty se mohou dopouštět porušení obchodního tajemství. Toto právo je chráněno nejen proti porušení, ale i proti jeho pouhému ohrožení, byť ve své podstatě k porušení dojít ani nemusí. Jako příklad ohrožení obchodního tajemství je možno uvést příklad, kdy nepozorný bývalý zaměstnanec společnosti po jednání opomene počítač (ve kterém má stále složku se seznamem a rabaty zákazníků bývalého zaměstnavatele) v kavárně. Tímto opomenutím není obchodní tajemství porušeno, interní cenová politika není nikomu vyzrazena, ale z pochopitelných důvodů je obchodní tajemství ohroženo a v případě získání dat nepovolanými osobami, které se mohou spojit s konkurencí, je značná pravděpodobnost vzniku ekonomické ztráty pro společnost.

Není rozlišováno, zda k porušení nebo ohrožení práva došlo úmyslně či neúmyslně. Úmysl či nedbalost při porušení či ohrožení práva je posuzován při případných soudních sporech, kde soud přihlíží i k míře zavinění rušitele. Vlastník obchodního tajemství, jehož právo bylo porušeno či ohroženo, se může svého práva domáhat proti rušiteli právními prostředky ochrany proti nekalé soutěži.

2.3 Ochrana relativní

2.3.1 Generální klauzule nekalé soutěže

Všeobecné ustanovení, podle kterého se posuzuje nekalosoutěžní jednání, je tzv. generální klauzule, kterou upravuje ustanovení § 2976 NOZ.⁶ Právní úprava nekalé soutěže je oproti dřívější úpravě v ObchZ zakotvena v NOZ a podle důvodové zprávy je zde zakotvena především proto, že „*hospodářská soutěž není omezena jen na podnikatele, nýbrž i na jiné soutěžitele*, a její úprava zasahuje i soukromá práva a povinnosti dalších osob (např. tzv. osob pomocných). Další podstatný důvod této systematické změny je v tom, že i za situace, kdy je právo hospodářské soutěže upravováno zvláštním zákonem (č. 143/2001 Sb.), neobsahuje tato úprava soukromoprávní ustanovení, která je tudíž potřebné zařadit

6 § 2976 NOZ

(1) Kdo se dostane v hospodářském styku do rozporu s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům, dopustí se nekalé soutěže. Nekalá soutěž se zakazuje.

(2) Nekalou soutěží podle odstavce 1 je zejména

- a) klamavá reklama,
- b) klamavé označování zboží a služeb,
- c) vyvolání nebezpečí záměny,
- d) parazitování na pověsti závodu, výrobku či služeb jiného soutěžitele,
- e) podplácení,
- f) zlehčování,
- g) srovnávací reklama, pokud není dovolena jako přípustná,
- h) porušení obchodního tajemství,
- i) dotěrné obtěžování a
- j) ohrožení zdraví a životního prostředí.

do občanského zákoníku.⁴⁷ Jednou ze specifických skutkových podstat uvedených v generální klauzuli je i porušení obchodního tajemství. Tato skutková podstata je upravena v ustanovení § 2985 NOZ.

Každá zákonná skutková podstata uvedená v generální klauzuli musí zároveň splňovat kumulativně všechny pojmové znaky uvedené v § 2976 NOZ. Jedná se o tzv. nutné podmínky, které musí být splněny, aby nekalosoutěžní jednání mohlo být posuzováno dle vyjmenovaných skutkových podstat generální klauzule.

Generální klauzule stanoví i tzv. podmínky dostatečné k tomu, aby určité jednání bylo posouzeno jako nekalá soutěž. Jedná se o ostatní skutkové podstaty, které nejsou výslovně uvedeny v § 2977–2987 NOZ a které musí splňovat současně všechny pojmové znaky generální klauzule (často se hovoří o samostatně použitelné generální klauzuli).

Generální klauzule obsahuje obecný zákaz nekalé soutěže.

Jak uvádí rozhodnutí Nejvyššího soudu, pokud jsou splněny kumulativně tři základní podmínky nekalé soutěže, není v případě sporu již nutné řešit další otázky, zda došlo, či nedošlo k porušení obchodního tajemství. O čin nekalé soutěže se jedná již při splnění podmínek obecné skutkové podstaty (generální klauzule), a tudíž nemusí být současně naplněny i podmínky zvláštní skutkové podstaty – porušení obchodního tajemství.⁸

K nekalé soutěži může dojít jen jednáním, které se uskuteční v hospodářském styku. Protiprávní jednání může být především aktivní (komisivní), které se vyznačuje konáním. Spočívat může např. v tom, že soutěžitel začne vyrábět určitý výrobek podle technologie jiného soutěžitele, který uvede na trh za účelem prodeje. Jednání může být ale i pasivní (omisivní), které spočívá v nečinnosti. Např. zpřístupnění obchodního tajemství opomenutím vypnout počítač pod heslem.

Nekalá soutěž je delikt objektivní povahy. Zákon nevyžaduje zavinění, pouze naplnění znaků skutkové podstaty, ať již vyjádřené obecně znaky generální klauzule, nebo v detailnějších charakteristikách jejich dílčích projevů.

Soudy hojně používají předešlé judikatury. Při řešení soudních sporů týkajících se nekalé soutěže je někdy problematické posuzování, zda se o nekalou soutěž vůbec jedná. „V některých případech se jako praktický jeví postup, kdy bude žalobce nejprve žalovat prostřednictvím žaloby na určení nekalosoutěžního jednání, čímž vyřeší otázku, zda se vůbec jednalo o nekalou soutěž, a teprve později samostatnou žalobou uplatní příslušný nárok (např. na přiměřené zadostiučinění či náhradu škody).“⁹

Jednání v hospodářském styku je prvním pojmovým znakem generální klauzule. Oproti dřívější úpravě generální klauzule v ObchZ byl vypuštěn výraz „jednání v hospodářské soutěži“, který se vzhledem ke své povaze jako pojem užšího významu jevil jako nadbytečný, neboť „jednání v hospodářském styku“ v sobě zahrnuje také

7 ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž podle nového občanského zákoníku*. [cit. 2014-12-06]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/art_8744/nekala-soutez-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku.aspx

8 Usnesení Nejvyššího soudu ČR č. 32 Cdo 1777-2007 ze dne 25. 6. 2008.

9 ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži obsažené v ObchZ*, Bulletin advokacie, ASPI.

„jednání v hospodářské soutěži“. „*Naplnění podmínky jednání v hospodářském styku v praxi nečiní takové problémy jako v případě podmínky jednání v hospodářské soutěži. Podmínka jednání v hospodářském styku bude např. jednodušeji splnitelná v případě, kdy např. vstoupí na trh nadace či obecně prospěšná společnost s kampaní zaměřenou proti určitému soutěžiteli či jejich skupině nebo v případě postavení státu či jednotky územní samosprávy v roli zákazníka.*“¹⁰

Předpokladem existence soutěže jsou minimálně dva soutěžící subjekty, které se soutěže účastní, a „*jejichž zájmy se v rámci svých ekonomických aktivit střetávají. Hospodářskými soutěžiteli jsou proto ti, kde se v rámci výroby nebo poskytování služeb střetnou v soutěži o získání hospodářského prospěchu*“¹¹ na relevantním trhu¹² a v době, po kterou dotčené subjekty působí na trhu.¹³

Soutěž je boj, ve kterém jde v první řadě o to, jak ze hry vyloučit konkurenci a zaujmout co nejlepší místo na trhu. Konkurenci lze ze soutěže vyloučit prostředky, které zákon nevylučuje, to je cílem většiny poctivých podnikatelů. Slovy profesora Hajna, v soutěžních vztazích neplatí tradiční právní zásada nikomu neškodit (neminem ledere), ale platí zásada, že druhým soutěžitelům lze škodit, ale jen způsoby, které právo nezakazuje.

Soutěž může mít pozitivní dopad na trh tím, že jednotlivé subjekty mezi sebou soutěží, a ve snaze o co nejlepší kvalitu a nejnižší cenu dochází k rozvoji trhu. Přínosná je tedy nejen pro soutěžitely samotné, ale i pro spotřebitele, neboť čím více je subjektů podílejících se na soutěži, tím je větší výběr pro spotřebitele a možnost volby.

Na druhé straně může docházet i k negativnímu dopadu na trh. K narušení trhu dochází, pokud se soutěžitelé dopouštějí protiprávních praktik, tím dochází k nekalosoutěžnímu jednání. Nekalosoutěžní jednání je třeba regulovat zákonem a musí existovat ze strany státu určitá garance právní ochrany poctivých soutěžitelů.

Druhým pojmovým znakem generální klauzule je jednání přičící se dobrým mravům (soutěže). Legální definici dobrých mravů v žádné normě nenajdeme. Jak uvádí Munková, z předválečné judikatury můžeme dovodit, že jednání a zvyklosti „*nesmí odporovat požadavkům občanské morálky, protože pak by nemohlo být řeči o dobrých mravech obchodu nebo soutěže, nýbrž o nemravu obchodním nebo soutěžním, který se zakořenil a který nemůže být předmětem ochrany ve spořádaném právním řádu*“.¹⁴

Výstižně je problematika dobrých mravů vyjádřena v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR Vážný: „*Jest posuzovati podle poměrů, co se srovnává s dobrými mravy vůbec a s dobrými mravy soutěže. Měřítkem v podstatě budou mravní názory, obyčejje, zvyklosti, usance*

10 ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 41.

11 HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 319.

12 § 2 odst. 2 zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže. Relevantním trhem je trh zboží, které je z hlediska jeho charakteristiky, ceny a zamýšleného použití shodné, porovnatelné nebo vzájemně zastupitelné, a to na území, na němž jsou soutěžní podmínky dostatečně homogenní a zřetelně odlišitelné od sousedících území.

13 BELLAMY, CH., CHILD, G. *European Community Law of Competition*. 6. vydání. London: Sweet & Maxwell, 2008, str. 293.

14 MUNKOVÁ, J. *Právo proti nekalé soutěži. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, str. 44.

a podobně, které zachovávají všichni spravedlivě, poctivě, čestně a svědomitě jednající účastníci soutěžního zápasu. Potud jest dbáti zájmu soutěžitelských a zájmů zákaznických. Solidarita soutěžitelská nesmí sahati tak daleko, aby znemožňovala ochranu a volnost soutěže. Jsou jednání, jež jsou sice podle zásad obecné morálky nezávadná, mohou však býti závadná z přísnějšího hlediska dobrých mravů soutěže. Naproti tomu nesmí však ani při obchodním styku, ani při soutěži jednání a zvyklosti odporovati požadavkům občanské morálky.¹⁵

Zde je třeba upozornit, že se jedná o dobré mravy soutěže. Nelze zaměňovat dobré mravy dle generální klauzule s obecnou etikou a prosazováním mravnosti obecné. O rozpor s dobrými mravy soutěže se bude jednat v okamžiku, kdy soutěž bude narušena jednáním konkurence, jako je např. získávání nových zákazníků (nebo přetahování zákazníků od konkurence) na základě lepších cenových podmínek, přídatné služby, pozvánky největších partnerů na zahraniční „semináře“, kde pod tlakem objednají zboží z pocitu vděčnosti pouze od této společnosti (a pouze určité značky) a pak v obchodě nabízejí právě tuto značku s tím, že je určitě nejlepší apod., jak obdobně vyjadřuje i rozhodnutí ve Vážného sbírce: *„Jde o jednání proti dobrým mravům soutěže, obchází-li stavitel zákazníky a hledá-li je získat bez ohledu na to, že již jednali s jinými podnikateli, a nabízí-li při tom všeobecně značné slevy proti konkurenci, aniž by znal její kalkulaci, a činí tak s úmyslem a plánovitě.“¹⁶*

Pokud jsou prostředky k získání náskoku před konkurenty v souladu se zákonem, soutěžitel jedná slušně a poctivě, je dodržována určitá etika obchodování, různé zvyklosti dané pro určitý obor podnikání, lze hovořit o tom, že je soutěž v souladu s dobrými mravy (bona fide).

Jednání v rozporu s dobrými mravy je jednání objektivní, nemusí být zaviněným jednáním (v úmyslu či z nedbalosti). K tomuto jednání postačí, když se soutěžitel nebo i jiná osoba ocitne v nesouladu se soutěží.¹⁷ Posouzení, zda jde o jednání v rozporu s dobrými mravy, bude záviset na okolnostech každého jednotlivého případu, kde bude posuzováno na základě obchodních zvyklostí daného odvětví a na základě kritérií, jako je délka trvání jednání, intenzita a závažnost.¹⁸

Cílem podnikatele je dosáhnout náskoku, prosadit se na trhu, získat hospodářský prospěch na úkor konkurence, přivodit konkurentům určitou újmu a získat tím ty nejlepší výsledky v daném oboru. Jde o přirozený jev soutěživosti, kdy se každý jedinec snaží něčím vyniknout, být lepší a úspěšnější. Přivodit újmu ostatním soutěžitelům je cílem každého podnikatele, může tak činit v souladu se zákonem, nebo protiprávně. Jen stěžejí lze soutěžiteli vytýkat jeho snahu o „likvidaci“ konkurence, činí-li tak v mezích zákona.

15 Sběrka rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR Vážný pod č. 12403. In: HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. (2011). *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 321.

16 Sběrka rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR Vážný 13 544 z roku 1934.

17 Viz POKORNÁ, J., TOMSA, M., ROZEHNALOVÁ, N., VEČERKOVÁ, E., KOBLIHA, I., POHL, T., BALABÁN, P., VÍTEK, J., MAREK, K. *Obchodní právo. Meritum*. Praha: Wolters Kluver ČR, a. s., 2010, str. 132.

18 ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 41.

Jednání způsobilé přivodit újmu je jednání, které může soutěžitele nebo jiné zákazníky určitým způsobem poškodit. Může se jednat o újmu hrozící, čili že určité jednání je způsobilé přivodit újmu v budoucnu, avšak skutečný vznik újmy není nezbytný pro naplnění této podmínky. Stačí předpoklad, že by k újmě mohlo dojít. Může se jednat i o újmu již skutečně existující. Není třeba prokazovat vznik újmy ani její rozsah. Nekalosoutěžním jednáním může dojít k újmě materiální (např. skutečná škoda či ušlý zisk), nebo nemateriální (např. poškození dobrého jména společnosti, ztráta jedinečnosti apod.).

Oproti dřívější úpravě v ObchZ nastala i změna ve vymezení okruhu poškozených osob. Zcela byl vyjmut pojem „spotřebitel“ a dle NOZ byl ponechán pojem „soutěžitelé“ a „zákazníci“. Mohou to být jak podnikatelé, kteří mezi sebou navzájem soutěží (osoby právnické a fyzické), ale také osoby, jejichž nabídka zboží a služeb je vzájemně zaměnitelná, jak je to u nepřímé konkurence nebo pokud se jedná o osoby podnikající v různých hospodářských odvětvích. Soutěžitelé mohou být i nepodnikatelé (např. stát, jednotka územní samosprávy, spolky, nadace, ústavy, zájmová sdružení apod.). Soutěžitelé jsou veškeré subjekty, u kterých lze předpokládat určitý hospodářský střet o ekonomický prospěch na relevantním trhu ve stejném čase nabízející na trhu služby či produkty, které mohou být v určitém příbuzném oboru zastupitelné. Soudní dvůr EU (spojené případy C-209 až 215/78R a 218/78R, Heintz Van Landewyck SARL proti Commision) konstatoval, že „každá entita, která vykonává obchodní aktivity, je schopna naplnit definici soutěžitele, a to i v případě absence cíle dosažení zisku“.¹⁹

2.3.2 Porušení obchodního tajemství dle § 2985 NOZ

U skutkové podstaty nekalé soutěže porušení obchodního tajemství došlo oproti dřívější úpravě v ObchZ ke dvěma změnám. Za prvé došlo k terminologické změně, kde pojem „porušování“ obchodního tajemství byl nahrazen pojmem „porušení“ obchodního tajemství. To se jeví jako zcela logické, neboť k protiprávnímu jednání může dojít pouze jednorázově, nikoliv opakovaným jednáním. Za druhé je vypuštěn demonstrativní výčet, co je považováno za obchodní tajemství (technické předlohy, návody, výkresy, modely a vzory). V současné úpravě v NOZ bude předmět obchodního tajemství odvoditelný výkladem (stejně jak tomu bylo i v úpravě dřívější).

Obchodnímu tajemství je dle ustanovení § 2985 NOZ²⁰ poskytována ochrana relativní. Mezi ochranou absolutní a ochranou relativní je rozdíl. Absolutní ochrana působí proti všem osobám (rušitelům), rušitel nemusí být v žádném vztahu k podnikateli. V případě relativní ochrany je zákonem stanovena podmínka, aby byl podnikatel s protiprávně

19 ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 5.

20 Porušením obchodního tajemství je jednání, jímž jednající jiné osobě neoprávněně sdělí, zpřístupní, pro sebe nebo pro jiného využije obchodní tajemství, které může být využito v soutěži, a o němž se dověděl.

a) tím, že mu tajemství bylo svěřeno nebo jinak se stalo přístupným na základě jeho pracovního poměru k soutěžiteli nebo na základě jiného vztahu k němu, popřípadě v rámci výkonu funkce, k níž byl soudem nebo jiným orgánem povolán, nebo

b) vlastním nebo cizím jednáním přičícím se zákonu.

„jednajícím“, který jiné osobě neoprávněně sdělí, zpřístupní, pro sebe nebo pro jiného využije obchodní tajemství v určitém konkrétním a v zákoně specifikovaném vztahu (tzn., že jednající se o něm dozvěděl kvalifikovaným způsobem).

Porušení obchodního tajemství je jednou z vyjmenovaných skutkových podstat nekalé soutěže, tudíž musí být splněny jak podmínky stanovené v ustanovení § 2985 NOZ, tak i obecné podmínky generální klauzule obsažené v ustanovení § 2976 NOZ. Shodně uvádí i rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR: „Při posuzování otázky, zda jednání soutěžitele splňuje podmínky zvláštní skutkové podstaty nekalé soutěže, je nutné nejprve zjistit, zda splňuje tři základní podmínky obecné skutkové podstaty nekalé soutěže, tj. generální klauzule.“²¹

Jednání, jímž jednající jiné osobě neoprávněně sdělí, zpřístupní, pro sebe nebo pro jiného využije obchodní tajemství, je jednáním, které musí být neoprávněně, zákon však nevyžaduje zavinění. Podmínkou naplnění skutkové podstaty může být i opomenutí – nedbalost. Zákonem není rozlišováno, zda rušiteli za poskytnutí nebo zpřístupnění utajovaných informací byl poskytnut úplatek, či nikoliv. Přijmutí určité úplaty či jiné výhody bude posuzováno až při případném soudním sporu. Není rozhodné, zda využití obchodního tajemství přinese určitý užitek osobě jednající či jiné osobě. Ani motiv tohoto jednání není rozhodný.²² Neoprávněnost sdělení je v tomto ustanovení chápáno jako objektivní a není brán zřetel na zavinění. Neoprávněným sdělením je nedovolené poskytnutí informace jednajícím. Neoprávněnost je možno vyložit „v rozporu s právem, i když nezaviněně“.²³

Zpřístupněním se rozumí jak vědomé umožnění přístupu k utajovaným informacím, tak i případy nečinnosti, kdy jednající osoba nedbalostí zapříčiní porušení obchodního tajemství (např. zaměstnanec opomene při jednání s konkurencí odhlásit se z počítače a odejde z kanceláře jako první, zaměstnanec opomene dokumenty po jednání na stole apod.).

Jednáním, jímž jednající osoba pro sebe nebo pro jiného využije obchodní tajemství, je míněno, že jsou skutečnosti využity buď osobou, která přišla do kontaktu s informacemi, nebo je tato osoba poskytla třetí osobě. Využitím je nutno rozumět, jak zmiňuje ČADA v publikaci Know-how a obchodní tajemství, „přímou aplikaci poznatků obsažených v obchodním tajemství“.²⁴ V případě využití obchodního tajemství se jedná vždy o jednání, které je neoprávněně, bez souhlasu a bez vědomí podnikatele.

Další z podmínek je využitelnost obchodního tajemství v soutěži. Využitelnost je chápána jako možnost využití v soutěži (tedy hrozící nebezpečí, jež může způsobit újmu vlastníkovu obchodního tajemství), ve svém důsledku obchodní tajemství využito být nemusí.

21 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. Cdo 2085/2007 ze dne 14. 7. 2008.

22 ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník, komentář*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, str. 190.

23 ČADA, K. *Know how a obchodní tajemství*. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2010, str. 56.

24 Tamtéž, str. 57.

Subjektem této skutkové podstaty je „jednající“. Ustanovení § 2985 NOZ rozeznává různé případy porušení obchodního tajemství dle způsobu, jakým jednající informace obsažené v obchodním tajemství nabyt.²⁵ Porušení obchodního tajemství se dopustí jednající osoba, která je v pracovním vztahu k soutěžiteli. To jsou především zaměstnanci či osoby, s kterými je uzavřena smlouva o pracích konaných mimo pracovní poměr či osoby, s nimiž je uzavřena smlouva o obchodním zastoupení nebo mandátní smlouva. „*Nekalým postupem zaměstnance je každé jednání, které je vzhledem k soutěži nebo z hlediska dobrých mravů vůbec nekalé, spadá sem sdělení výrobního tajemství a porušení pracovní smlouvy, k nimž měl být zaměstnanec pohnut nabídkou prospěchu (lepších pracovních podmínek) od konkurence.*“²⁶ Porušení obchodního tajemství se dopustí i osoba, která je v jiném vztahu k soutěžiteli (např. vztah vzniklý na základě smluv, společník, akcionář, likvidátor, právní zástupci a poradci, auditoři). Dalšími osobami jsou ti, kteří se s obchodním tajemstvím setkali při výkonu funkce, k níž byli povoláni soudem (např. konkursní správce, insolvenční správce či soudní znalec) nebo jiným orgánem (nucený správce banky ustanovený Českou národní bankou).²⁷ Zde je třeba upozornit na to, že povinnost zachovávat obchodní tajemství osobami, které se o něm dozvěděly, trvá tak dlouho, jak dlouho trvají skutečnosti, je zakládající.

O osoby, které se dozvěděly o obchodním tajemství vlastním nebo cizím jednáním přičím se zákonu, se bude jednat v případě osob, které obchodní tajemství získaly nezákonným způsobem pro svůj či cizí prospěch.

Není podstatné, jakým způsobem bylo obchodní tajemství sděleno. Formy mohou být rozličné: přítakání, kývnutí, určité gesto, ústní projev a samozřejmě i písemná forma.

2.4 Právní prostředky ochrany obchodního tajemství

Nároky aktivně legitimovaných osob v nekalousoutěžních sporech uvádí ustanovení § 2988 NOZ: „*Osoba, jejíž právo bylo nekalou soutěží ohroženo nebo porušeno, může proti rušiteli požadovat, aby se nekalé soutěže zdržel nebo aby odstranil závadný stav. Dále může požadovat přiměřené zadostiučinění, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení.*“ Dřívější právní úprava v ustanovení § 53 ObchZ byla až na drobné změny téměř shodná. Právní prostředky proti nekalé soutěži zůstávají zachovány.

V případě podání žaloby si žalobce sám rozhoduje, jaký konkrétní právní prostředek ochrany uplatní, sám navrhne i výši peněžitého plnění nároku.

Nevylučuje se i podání několika nároků současně, jak uvádí i Vrchní soud v Praze: „*Právo žádat poskytnutí přiměřeného zadostiučinění může ten, jehož práva byla jednáním nekalé soutěže porušena či ohrožena, uplatnit proti rušiteli nezávisle na tom, zda uplatnil i nárok zdržovací či nárok na odstranění závadného stavu.*“²⁸ Popřípadě lze uplatnit nároky

25 HAJN, P. *Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži*. Brno: Masarykova universita, 2000, str. 225.

26 Rozhodnutí ze Sbírkky Vážný 5 008 z roku 1934. In: KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y. *Obchodní zákoník. Komentář*. Praha: Linde Praha, 2006, a.s., 2006.

27 ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. *Kurs obchodního práva, Soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, str. 338.

28 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 Cmo 1511/94.

obsažené i v jiných právních předpisech v souběhu.²⁹ Je-li obchodní tajemství porušeno či ohroženo, je soud v případných sporech zásadně vázán žalobním petitem. „Soud je – kromě zákonem taxativně určených případů, o které zde nejde – zásadně vázán zněním žalobního návrhu (§ 153 odst. 2 OSŘ). Soud může opravit právní kvalifikaci uplatněného nároku, ale jen v případě, že žalobcem uvedená právní kvalifikace je chybná, a v návrhu je obsažen věcný podklad – skutkové vylíčení – pro právní kvalifikaci správnou. Jestliže však je možno uplatnit alternativně různé nároky (nároky různé právní kvalifikace), je rozhodující, který nárok žalobce zvolil, a soudu nepřísluší zkoumat, z jakých důvodů tuto volbu učinil.“³⁰

Právní prostředky proti nekalé soutěži lze dělit na zabraňovací a kompenzační. Zabraňovací prostředky mají funkci zamezit pokračování nekalosoutěžního jednání, kompenzační prostředky mají funkci určité satisfakce (zejména v peněžité formě). Právní prostředky proti nekalé soutěži můžeme dělit i podle toho, zda žalobce uplatňuje majetkový nárok (přiměřené zadostiučinění v penězích, náhrada škody, vydání bezdůvodného obohacení), či nemajetkový nárok (zdržení se protiprávního jednání a odstranění závadného stavu, popř. přiměřené zadostiučinění, které není poskytnuto v penězích, např. omluva).³¹

Osobou aktivně legitimovanou k podání žaloby v případě porušení či ohrožení obchodního tajemství je osoba, které právo náleží.

Osoby pasivně legitimované jsou nazývány rušitelé. Jedná se o osoby, proti nimž je možné podat žalobu. Může se jednat o soutěžitele, ale i jiné osoby, které se o obchodním tajemství dozvěděly oprávněně, či neoprávněně a obchodní tajemství porušily. V žalobě může být žalováno současně více subjektů (např. jeden subjekt vyrábí určitý výrobek na základě výrobního postupu náležejícího do obchodního tajemství žalobce a druhý subjekt tento výrobek prodává).

2.4.1 Zdržení se nekalosoutěžního jednání

Žalobu na zdržení se protiprávního jednání (tzv. zápůrčí nebo negatorní žalobu) bude poškozený uplatňovat dle ustanovení § 80 písm. b) o.s.ř. Smyslem zdržení se protiprávního jednání je zamezit pokračování nekalosoutěžního jednání, má tedy účinky do budoucna. Povaha tohoto nároku je preventivní (např. zastavení výroby barev na základě zcizené technologie, která je předmětem obchodního tajemství žalobce).

Tento nárok lze použít pouze tehdy, pokud je hrozba protiprávního jednání prokázána nebo pokud lze z okolností případu usuzovat, že k porušení práva bezprostředně dojde. Nárok se promlčuje.³²

29 ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 88.

30 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. Zn. 3 Cmo 1159/94.

31 ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 89.

32 Blíže viz ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 254.

Nárok na zdržení se protiprávního jednání patří spolu s předběžným opatřením, dle mého názoru, mezi nejdůležitější nároky, který poškozený uplatňuje, a to z důvodu, že se může zamezit nemalým újmám, které podnikateli hrozí. Uplatnitelnost tohoto nároku je založena na pouhé způsobilosti přivodit újmu žalobci, újma tedy nemusí být způsobena.

Zdržovací žalobu nelze podat v případě, že rušitel se již protiprávního jednání nedopouští.

2.4.2 Odstranění závadného stavu

Odstranění závadného stavu bude poškozený uplatňovat žalobou dle ustanovení § 80 písm. b) o.s.ř. Žaloba spočívá především v odstranění příčin negativního stavu, který vznikl jednáním rušitele, a protiprávní jednání trvá dál. Tyto následky je třeba odstranit, směřuje tedy do minulosti. Např. při neoprávněné výrobě barev, které jsou vyrobeny na základě porušení technologie, která je obchodním tajemstvím, je nutné všechny vyrobené barvy odstranit z prodeje. *„Nárok na odstranění závadného stavu může být využit samostatně, z praktického pohledu však bývá často uplatňován kumulativně s nárokem na zdržení se nekalosoutěžního jednání. Oba nároky – zdržení se protiprávního jednání a odstranění závadného stavu – budou kumulativně využity tehdy, mají-li směřovat k zastavení trvajících jednání, neboť pouhým zastavením nekalosoutěžního jednání zdržovací žalobou nemusí být závadný stav odstraněn, rušitel by se tak mohl dopouštět nekalosoutěžního jednání, i když od předchozího nekalosoutěžního jednání již upustil.“*³³

Určitý rozpor může vzniknout při podání žaloby na odstranění závadného stavu v souvislosti s institutem předběžného opatření. *„Předběžným opatřením ukládajícím povinnost nebyl spor sám rozhodnut, v takovém případě je na oprávněném, pokud chce vyloučit důsledky zániku předběžného opatření ..., aby ve věci samé žalobou se domáhal odpovídajících nároků ... Přitom oprávněný, pokud předběžným opatřením žádá odstranění určitých prvků jednání, jež se jeví jako nekalosoutěžní, a jeho návrhu je vyhověno, svou žalobu ve věci samé již nemůže založit na nároku na odstranění závadného stavu (spočívajícího v těchto prvcích), když tento stav byl v důsledku předběžného opatření již odstraněn – byť jen prozatímně –, avšak objektivně tento závadný stav zde v době rozhodnutí soudu již není.“*³⁴ Z tohoto vyplývá, že pokud byl závadný stav již odstraněn na základě předběžného opatření, nelze již žalobu na odstranění závadného stavu podat z důvodu, že závadný stav již pominul. Nárok na zdržení se závadného jednání se nepromlčuje, neboť nelze tento nárok považovat za nárok majetkové povahy.³⁵

2.4.3 Přiměřené zadostiučinění

Nárok na přiměřené zadostiučinění je právním prostředkem k odstranění újmy nemateriálního charakteru, neslouží tedy jako prostředek k náhradě za způsobenou materiální újmu.

33 ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži obsažené v ObchZ*. Bulletin advokacie, ASPI.

34 MACEK, J. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. Praha: C. H. Beck, 2000, str. 32.

35 Viz blíže ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 256.

Současná úprava přiměřeného zadostiučinění je podrobně upravena v ustanovení § 2894 NOZ,³⁶ dle kterého se povinnost nahradit nemajetkovou újmu právním prostředkem přiměřeného zadostiučinění posuzuje obdobně podle ustanovení o náhradě škody. Tím došlo k zásadní změně institutu přiměřeného zadostiučinění. Další změna nastala tím, že přiměřené zadostiučinění je nově dle ustanovení § 2910 NOZ³⁷ vázáno na nutnost zavinění rušitele, což může ztížit unést důkazní břemeno osoby, jejíž právo bylo porušeno.³⁸

Přiměřené zadostiučinění je právním prostředkem jak satisfakčním (např. veřejná omluva v tisku), tak sankčním. „Z hlediska výše přiměřeného zadostiučinění má peněžní satisfakce rovněž povahu sankční, neboť zaplacení zadostiučinění představuje pro rušitele finanční újmu, tedy nejen újmu morální, která má vyrovnat porušenou rovnováhu v postavení rušitele a postižené osoby.“³⁹

Ustanovení § 2988 NOZ (právní prostředky proti nekalé soutěži) neuvádí způsob, jakým je možno poskytnout přiměřené zadostiučinění. Z ustanovení § 2951 NOZ⁴⁰ však vyplývá, že je možné poskytnout přiměřené zadostiučinění jak ve formě nepeněžní, tak i ve formě peněžní, popřípadě kumulativně (např. uveřejnění omluvy a zároveň zaplacení určité finanční částky). Z tohoto ustanovení lze dovodit, že by mělo být poskytnuto především ve formě nehmotné, neboť by mělo sloužit k odstranění újmy nemateriálního charakteru.

Požaduje-li žalobce v žalobě materiální nebo nemateriální formu přiměřeného zadostiučinění, je povinen prokázat, že se žalovaný dopustil nekalosoutěžního jednání a důsledkem tohoto protiprávního jednání vznikla žalobci určitá nemateriální újma.⁴¹ Stejně tak je povinen uvést formu přiměřeného zadostiučinění a tvrdit, že jde o takovou formu, s níž bude dosaženo účelu přiměřeného zadostiučinění.⁴² Peněžní satisfakci je možné požadovat až tehdy, pokud zadostiučinění v nepeněžní formě nemůže skutečně

36 § 2894 NOZ

(1) Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody).
(2) Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

37 § 2910 NOZ

Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

38 Blíže viz ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 259.

39 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 5. 2006, sp. zn. 32 Odo 511/2006.

40 § 2951 NOZ

(1) Škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu. Není-li to dobře možné anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích,

(2) Nemajetková újma se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

41 ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 102.

42 HAJN, P. *Jak postihnout nekalé jednání vůči soutěžitelům a spotřebitelům II*. Obchodněprávní revue, Praha, č. 12, 2009, str. 338.

a dostatečně sloužit k satisfakci nehmotné újmy.⁴³ Obdobně k tomu uvádí i rozhodnutí Nejvyššího soudu: „K tomu, aby soud mohl jednáním nekalé soutěže dotčenému účastníkovi přiznat právo na přiměřené zadostiučinění v penězích, musí být v řízení prokázáno, že tento účastník utrpěl v souvislosti s jednáním nekalé soutěže nemajetkovou újmu, a to v takovém rozsahu nebo takového druhu, že nepostačuje její vyrovnání přiměřeným zadostiučiněním v nepeněžité formě. Teprve poté lze posuzovat, jaká částka, požadovaná k zaplacení jako zadostiučinění, je přiměřená k vyrovnání vzniklé nemateriální újmy.“⁴⁴

Přiměřené zadostiučinění v nepeněžní formě má tzv. morální charakter. Bude se jednat zejména o uveřejnění omluvy, veřejných prohlášení či nepravd. Žalobce je povinen v žalobním petitu uvést, kde má být omluva uveřejněna, zároveň je povinen uvést i znění omluvy. Omluva nesmí skrývat útok na žalobce a nesmí obsahovat kritický komentář, což by dle judikatury nesplňovalo účel omluvy, jak uvádí rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR: „Splnění povinnosti otisknout omluvu lze dostat pouze při dodržení konkrétní formy, obsahu a rozsahu omluvy, vymezených ve výroku příslušného rozhodnutí, které tímto sleduje samotný smysl ochrany.“⁴⁵

Nárok na přiměřené zadostiučinění se v praxi uplatňuje častěji než nárok na vydání bezdůvodného obohacení a náhrada škody, neboť se u něj nevyžaduje přesné vyčíslení hmotné újmy.⁴⁶ Ke stanovení výše postačí odhad žalobce, který je vyjádřen v petitu žaloby (měl by být ale přiměřený). Není také vyžadováno prokázání existence škody, ale pouze skutečnosti, které osvědčují vznik újmy nemateriální.⁴⁷ Soud navrženou částku nemůže zvýšit, je však oprávněn tuto částku přiznat v požadované výši, částku může snížit či nemusí požadavku vyhovět vůbec. Právo na přiměřené zadostiučinění v penězích podléhá promlčecí lhůtě tří let, nejpozději 10 let ode dne, kdy újma vznikla. Byla-li újma způsobena úmyslně, promlčí se právo nejpozději za 15 let ode dne, kdy k újmě došlo. Nárok v nepeněžité formě se nepromlčuje.⁴⁸

2.4.4 Náhrada škody

Účelem uplatnění nároku na náhradu škody je reparovat vzniklou materiální újmu, která vznikla žalobci. Institut náhrady škody doznal několik změn novou právní úpravou majetkové a nemajetkové újmy. V současnosti upravuje tento institut NOZ v § 2894

43 ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 261.

44 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 1318/2004 ze dne 15. 6. 2005.

45 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 3272/2006 ze dne 28. 5. 2008. „Připojila-li osoba, která se má podle vykonatelného rozhodnutí soudu omluvit, k omluvě kritický komentář, nesplnila tím povinnost uloženou jí vykonatelným rozhodnutím.“

46 ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 115.

47 Tamtéž, str. 125.

48 ONDREJOVÁ D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 262.

a násl. Změna nastala oproti dřívější úpravě v ObchZ,⁴⁹ kde bylo stanoveno, že škoda se nahrazuje primárně v penězích a uvedením v předešlý stav za předpokladu, že o to strana požádá, a je-li to možné a obvyklé. NOZ upřednostňuje náhradu škody uvedením v předešlý stav oproti peněžité náhradě. Zásadní novinkou je založení nároku náhrady škody na subjektivním principu (viz ustanovení § 2910 NOZ), z kterého vyplývá, že povinnost nahradit škodu, která je způsobená nekalosoutěžním jednáním, je vázána na zavinění rušitele. To je další podstatný rozdíl od právní úpravy ObchZ,⁵⁰ kde odpovědnost za škodu byla založena na základě principu objektivním s možností vyvinění za určitých podmínek.⁵¹

Předpokladem odpovědnosti za škodu z nekalosoutěžního jednání je protiprávní jednání, vznik škody, příčinná souvislost s nekalou soutěží a vznikem škody a zavinění rušitele. Rozsahem náhrady škody bude ve většině případů skutečná škoda (to, oč se majetek poškozeného zmenšil) nebo ušlý zisk (to, čeho by poškozený dosáhl, pokud by ke škodné události vůbec nedošlo). Rozsahem náhrady škody může být i průměrně dosahovaný zisk. Výše ušlého zisku se musí prokázat, jak obdobně uvádí i rozsudek Nejvyššího soudu: „Stanovení výše ušlého zisku není libovolné a musí být provedeno tak, aby byla zajištěna pravděpodobná výše blížící se podle běžného uvažování jistotě.“⁵² Dle mého názoru ale lze v praxi u převažující většiny žalob jen velmi obtížně v případě porušení obchodního tajemství prokázat a přesně stanovit konkrétní výši škody v podané žalobě. Z tohoto důvodu je i vysoké procento žalob zamítnuto.

Současná právní úprava neumožňuje v případě porušení obchodního tajemství stanovit náhradu škody prostřednictvím licenčního poplatku, jako je tomu např. v Německu nebo Chorvatsku. I přesto, že obchodní tajemství bývá řazeno za předmět průmyslového vlastnictví, na základě implementace směrnice č. 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví⁵³ do zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového

49 § 378 ObchZ

Škoda se nahrazuje v penězích; jestliže však o to oprávněná strana požádá a je-li to možné a obvyklé, nahrazuje se škoda uvedením v předešlý stav.

50 § 373 ObchZ

Kdo poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, je povinen nahradit škodu tím způsobenou druhé straně, ledaže prokáže, že porušení povinností bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost.

51 ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 266–267.

52 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 1996, sp. zn. II. Odon 15/96. In: ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 121.

53 EUR-lex, access to European Union Law. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví. [cit. 2014-01-18]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/;ELX_SESSIONID=V5C7JpBbGc8lyPRv0JppGvQJzn3S3zQhKZC069ctv7pQyf2GyFLJ!-2063665614?uri=CELEX:32004L0048

vlastnictví, nebyla na základě bodu č. 13 preambule Směrnice⁵⁴ v našem právním řádu rozšířena působnost směrnice na oblast nekalé soutěže. Pokud by byla dána možnost stanovit náhradu škody (i bezdůvodného obohacení a přiměřeného zadostiučinění) výpočtem fikce licenčních poplatků, tak jak je umožněno na základě ustanovení § 5, odst. 2) a odst. 3) zákona č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví,⁵⁵ byla by jistě posílena i ochrana proti porušení obchodního tajemství.

2.4.5 Bezdůvodné obohacení

Bezdůvodné obohacení upravuje NOZ v ustanovení § 2991–3005 NOZ. Dle ustanovení § 2991 NOZ „*kdo se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil. Bezdůvodně se obohatí zvláště ten, kdo získá majetkový prospěch plněním bez právního důvodu, plněním z právního důvodu, který odpadl, protiprávním užitím cizí hodnoty nebo tím, že za něho bylo plněno, co měl po právu plnit sám.*“

Předpokladem odpovědnosti za bezdůvodné obohacení je objektivně vzniklý stav obohacení. Nárok je promlčován ve lhůtě tří let, nejpozději za 10 let ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo. Pokud bylo jednáno s úmyslem, promlčí se právo na jeho vydání nejpozději 15 let ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo.⁵⁶

Při bezdůvodném obohacení musí být vydáno vše, co bylo získáno bezdůvodně, včetně součástí a příslušenství věci. Osoba, která se obohatila a nejednala v dobré víře, musí vydat i užitky získané z bezdůvodného obohacení. Pokud není možné vše vydat, poškozený má nárok na peněžitou náhradu. K bezdůvodnému obohacení se výstižně vyjadřuje i rozhodnutí ze sbírky Vážného: „*Nárok na bezdůvodné obohacení předpokládá, že přešlo*

54 Tamtéž.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES

(13) Je nezbytné vymezit co nejširší oblast působnosti této směrnice tak, aby zahrnovala všechna práva duševního vlastnictví upravená předpisy Společenství v této oblasti nebo vnitrostátními předpisy dotyčného členského státu. Tímto požadavkem však není dotčena možnost členských států, které si to přejí, rozšířit pro vnitrostátní účely působnost této směrnice na jednání týkající se nekalé hospodářské soutěže, včetně výroby nedovolených napodobenin nebo srovnatelných činností.

55 Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví § 5

(2) Soud může na návrh stanovit náhradu škody, výši bezdůvodného obohacení, které získal porušovatel v důsledku ohrožení nebo porušení práva, a přiměřené zadostiučinění paušální částkou nejméně ve výši dvojnásobku licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj.

(3) Soud může na návrh stanovit náhradu škody, výši bezdůvodného obohacení, které získal porušovatel v důsledku ohrožení nebo porušení práva, a přiměřené zadostiučinění, jestliže porušovatel při výkonu činností nevěděl ani nemohl vědět, že svým jednáním porušuje práva, paušální částkou nejméně ve výši licenčního poplatku, který by byl obvyklý při získání licence k užívání práva v době neoprávněného zásahu do něj.

56 ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 266–267.

něco ze žalobcova jmění do jmění žalovaného. Předmětem nároku z bezdůvodného obohacení je vrácení toho, co bez právního důvodu přešlo ze jmění jedné strany do jmění strany druhé.⁵⁷

Při podání žaloby je zapotřebí, aby žalobce stanovil přesně částku, o kterou se žalovaný obohatil, což v praxi bývá velmi těžko prokazatelné.

3. Zvláštní ochrana obchodního tajemství akciové společnosti před jejími akcionáři

Klíčová ustanovení upravující vztah akcionáře k údajům tvořícím předmět obchodního tajemství jsou § 358–360 ZOK. Dle ustanovení § 358 ZOK⁵⁸ má valná hromada povinnost podat vysvětlení k záležitostem týkajícím se probíhající valné hromady přímo na valné hromadě, popř. z důvodu složitosti do 15 dnů. Představenstvo nebo osoba, která svolává valnou hromadu, mohou odmítnout poskytnutí informace, pokud by společnosti tato informace mohla přivodit újmu nebo pokud jde o informace tvořící předmět obchodního tajemství.⁵⁹ Z tohoto důvodu je patrné, že obchodní tajemství je chráněno zákonem nejen před osobami, které stojí mimo akciovou společnost, ale i před samotnými akcionáři. Představenstvo tedy nemůže svým rozhodnutím akcionářům poskytnout informace, které tvoří obchodní tajemství, neboť by porušilo výše uvedené ustanovení. Pokud by člen představenstva toto ustanovení porušil a informace by zveřejnil, odpovídal by společnosti za škodu, která by vznikla. Omezení přístupu k informacím akciové společnosti je pochopitelné. I přesto, že by zájmy akcionáře měly být v souladu se zájmy akciové společnosti, nelze ve skutečnosti garantovat, že vlastní zájem nepřevyšuje nad zájmem společnosti a informace nebude akcionářem zneužita, popř. předána dalším osobám.

57 Rozhodnutí Vážného sbírka 10 406 z r. 1930.

58 § 358 ZOK

(1) Vysvětlení záležitostí týkajících se probíhající valné hromady poskytne společnost akcionáři přímo na valné hromadě. Není-li to vzhledem ke složitosti vysvětlení možné, poskytne je akcionářům ve lhůtě do 15 dnů ode dne konání valné hromady, a to i když to již není potřebné pro posouzení jednání valné hromady nebo pro výkon akcionářských práv na ní.

(2) Informace obsažená ve vysvětlení musí být určitá a musí poskytovat dostatečný a pravdivý obraz o dotazované skutečnosti. Vysvětlení může být poskytnuto formou souhrnné odpovědi na více otázek obdobného obsahu. Platí, že vysvětlení se akcionáři dostalo i tehdy, pokud byla informace uveřejněna na internetových stránkách společnosti nejpozději v den předcházející dni konání valné hromady, a je k dispozici akcionářům v místě konání valné hromady. Jestliže je informace akcionáři sdělena, má každý další akcionář právo si tuto informaci vyžádat i bez splnění postupu podle § 357.

59 § 359 ZOK

Představenstvo nebo osoba, která svolává valnou hromadu, mohou poskytnutí vysvětlení zcela nebo částečně odmítnout, pokud

- a) by jeho poskytnutí mohlo přivodit společnosti nebo jí ovládaným osobám újmu,
- b) jde o vnitřní informaci nebo utajovanou informaci podle jiného právního předpisu,
- c) je požadované vysvětlení veřejně dostupné.

Jak uvádí ustanovení § 360 ZOK, je-li poskytnutí informace odepřeno představenstvem z důvodu, že by mohlo její poskytnutí přivodit společnosti újmu nebo že je předmětem obchodní tajemství nebo utajovaná informace, může žádost akcionáře o poskytnutí informace na valné hromadě posoudit dozorčí rada. Pokud i dozorčí rada nesouhlasí s poskytnutím požadované informace, má akcionář možnost podat žalobu u soudu do jednoho měsíce ode dne konání valné hromady, který rozhodne, zda určitá informace může, či nemůže být poskytnuta. Po dobu řízení u soudu neběží promlčecí lhůta. Příslušný soud pro tato rozhodnutí je krajský soud, u něhož je obchodní společnost zapsána v obchodním rejstříku. Možností akcionáře obrátit se na soud se předchází častým praktikám představenstva zatajit před svými akcionáři určité klíčové informace, na kterých nemá představenstvo zájem o zveřejnění.

4. Zvláštní ochrana obchodního tajemství ve společnosti s ručením omezeným

Dle současné právní úpravy ustanovení § 155 ZOK má společník právo požadovat od jednatelů informace o společnosti, nahlížet do dokladů společnosti, kontrolovat údaje obsažené v předložených dokladech a další práva na informace určená společenskou smlouvou. Společník má právo zmocnit jakoukoliv osobu k zastoupení, pokud bude zavázána alespoň ke stejné mlčenlivosti o informacích a obsahu dokladů jako společník, a společnosti tuto skutečnost doloží např. dohodou o mlčenlivosti. Dle ustanovení § 156 ZOK mají však jednatelé právo odmítnout poskytnutí informací zcela nebo zčásti, pokud jde o utajovanou informaci nebo pokud je informace veřejně dostupná. Z tohoto vyplývá, že v případě skutečností tvořících předmět obchodního tajemství zde existuje možnost odmítnutí poskytnutí informací. Pokud by vznikl spor o poskytnutí informací společnosti, na návrh společníka rozhodne soud. Právo společníka, aby rozhodl soud, je třeba uplatnit v prekluzivní lhůtě jednoho měsíce ode dne oznámení o odmítnutí poskytnutí informace. I přesto, že obchodní tajemství náleží k nehmotnému majetku společnosti a společník má právo nahlížet do dokladů společnosti, není zcela zřejmé, zda má automaticky právo na veškeré informace ohledně obchodního tajemství. Rozpor by zde vyvstal v okamžiku, kdy je společník zároveň jednatelem, který má přístup k obchodnímu tajemství, a pokud by ostatním společníkům bylo právo na informace obchodního tajemství odepřeno, neboť společníci mají rovná práva na informace bez ohledu na výši jejich obchodních podílů. Vzhledem ke skutečnosti, že tato právní úprava je poměrně nová a dřívější judikaturu vycházející z ObchZ nelze využít, neboť ObchZ neupravoval možnost jednatelů odmítnout poskytnout utajovanou informaci, bude zapotřebí každý případ posuzovat zcela individuálně.⁶⁰

60 NEVRKLA, L. *Právo společníka společnosti s ručením omezeným na informace podle zákona o obchodních korporacích*. [cit. 2014-12-09]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravo-spolecnika-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-na-informace-podle-zakona-o-obchodnich-korporacich-96335.html>

5. Prostředky ochrany v občanském soudním řádu

Mezi prostředky obsažené v o.s.ř., kterými je vlastníkovvi obchodního tajemství poskytována ochrana, zařazujeme předběžné opatření, uveřejnění rozsudku na náklady povinné strany, možné je i vyloučení veřejnosti při jednáních, což posiluje ochranu utajovaných skutečností.

5.1 Předběžné opatření

Předběžné opatření je upraveno v ustanovení § 74 a násled. a v § 102 o.s.ř. a využívá se z důvodu bezprostředního zamezení protiprávního jednání ze strany rušitele a možného zhoršení postavení vlastníka obchodního tajemství a zároveň zamezení vzniku újmy, která by tímto jednáním podnikateli vznikla, popř. omezení škody již vzniklé. Předběžné opatření je tedy právním prostředkem, který má preventivní povahu.

Předběžné opatření má v případě porušení obchodního tajemství značný význam. Pokud dojde ke sporu a strany se nedohodnou mimosoudně, rozhodnutí ve věci samé může trvat i léta a vlastníkovvi obchodního tajemství by mohla vzniknout nenahraditelná újma, která by pro něj mohla být i likvidační (např. „přetažení“ všech významných zákazníků ke konkurenci na základě zcizení interních záznamů či databází a poskytnutí lepších prodejních podmínek smluvním partnerům nebo zcizení určité technologie a výroba výrobků za podstatně nižší ceny z důvodů nulových investic do vývoje, tím i nevratnému odlivu zákazníků), byť by soud následně rozhodl v jeho prospěch. Z tohoto důvodu je zapotřebí zasáhnout okamžitě. *„Pokud by nebylo nekalému soutěžnímu počínání okamžitě (byť třeba provizorně) zabráněno, mohlo by nekalé soutěžní jednání dosáhnout svého individuálního ekonomického účelu. Pozdější rozsudek by na tom mnohdy již nic podstatného nezměnil.“*⁶¹

Základní smysl předběžného opatření vystihuje Ústavní soud ČR: *„Základním smyslem předběžného opatření je ochrana toho, kdo o jeho vydání žádá, přičemž musí být respektována ústavní pravidla ochrany i toho, vůči komu předběžné opatření směřuje (čl. 90 Ústavy ČR), avšak ochrana toho, vůči komu předběžné opatření má směřovat, nemůže dosáhnout takové míry, aby prakticky znemožnila ochranu oprávněných zájmů druhé strany.“*⁶² Předběžné opatření musí být přiměřené a musí zde existovat přímá souvislost s porušením práva navrhovatele.⁶³

Návrh na vydání předběžného opatření je obvykle podáván zároveň s podáním nekalosoutěžní žaloby na zdržení se závadného stavu. Obecně by návrh na vydání předběžného opatření měl předcházet rozhodnutí ve věci samé, avšak v nekalosoutěžních sporech je situace odlišná. Pokud by byla zdržovací žaloba podána pouze samostatně, nebylo by rušiteli zamezeno pokračovat v protiprávním jednání, neboť pravomocně rozhodnout soud může také až po velmi dlouhé době. *„Zásada, že není přípustné, aby již předběžným opatřením dosáhl oprávněný toho, čeho lze dosáhnout až pravomocným rozsudkem ve věci po proběhlém řízení (a dokazování), se nepoužije v případech předběžného opatření“*

61 HAJN, P. Předběžné opatření ve sporech z nekalé soutěže. *Právní rozhledy*. Praha, č. 10, 1994, str. 349.

62 Usnesení Ústavního soudu ČR sp. Zn. III. ÚS 394/01 ze dne 7. 3. 2002.

63 Blíže Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 35/97 ze dne 28. 7. 1997.

*směřujícího k zákazu určitého jednání a žaloby o zdržení se tohoto jednání, jež naplňuje znaky jednání nekalé soutěže. Rozhodné je zde hledisko zabránění vzniku, popř. rozšířování újmy dotčeného účastníka.*⁶⁴

Předběžné opatření může soud nařídit před zahájením řízení – před podáním žaloby (§ 74 a násl. o.s.ř.) či po zahájení řízení ve věci samé (§ 102 o.s.ř.). Je to pouze dočasný právní prostředek, který poskytuje ochranu navrhovateli do okamžiku vydání meritorního rozhodnutí. Navrhovatel musí prokázat, že k porušení práva došlo a musí tvrzení skutečností dokázat. Prokazování je mnohdy velice složité, proto je třeba podání návrhu na předběžné opatření pečlivě zvážit, mělo by být použito pouze v případě, pokud si je navrhovatel jistý, že může protiprávní stav dokázat. V opačném případě mu hrozí, pokud nebude ve sporu úspěšný, že bude muset protistraně nahradit veškerou újmu související s vydáním předběžného opatření (např. zastavením výroby). Návrh na vydání předběžného opatření musí být určitý a srozumitelný a z návrhu musí jasně vyplývat, čeho se konkrétně navrhovatel domáhá. Věcně příslušný soud pro projednávání nekalosoutěžních sporů (tedy i v případě porušení obchodního tajemství) je v prvním stupni soud krajský.

Aby byla zajištěna náhrada škody či jiné újmy, je zapotřebí, aby navrhovatel složil jistotu 50 000 Kč, a to nejpozději v den, kdy podal u soudu návrh na nařízení předběžného opatření. Tuto jistotu nemusí navrhovatel skládat, prokáže-li, že bez své viny jistotu nemůže složit a pokud existuje nebezpečí z prodlení (navrhovateli by mohla vzniknout újma). Navrhovatel také nemusí skládat jistotu v případě, že je osvobozen od soudního poplatku.⁶⁵

Soud je povinen rozhodnout o návrhu na předběžné opatření nejpozději do sedmi dnů poté, co byl návrh na předběžné opatření podán. Soud o návrhu na předběžné opatření rozhoduje usnesením. Proti usnesení je přípustné odvolání.

5.2 Uveřejnění rozsudku na náklady povinné strany

Nárok na uveřejnění rozsudku je určitým druhem sankce za nekalosoutěžní jednání, který byl již zmíněn v ustanovení § 18 v ZPNS: *„V rozsudku, s výjimkou případu § 13, může být straně zvítězivší přiznáno oprávnění uveřejnění právoplatný rozsudek do určité lhůty na útraty strany podlehlé.“* V současné době je nárok na uveřejnění rozsudku zakotven v ustanovení § 155 odst. 4 o.s.ř.: *„Ve věcech ochrany práv porušených nebo ohrožených nekalým soutěžním jednáním, ochrany práv z duševního vlastnictví a ve věcech ochrany práv spotřebitelů může soud účastníkovi, jehož žalobě vyhověl, přiznat na jeho návrh ve výroku rozsudku právo rozsudek uveřejnit na náklady neúspěšného účastníka; podle okolností případu soud stanoví též rozsah, formu a způsob uveřejnění.“*

Uveřejnění rozsudku musí být přiměřené a nesmí znevýhodnit žádnou ze stran sporu. Návrh na uveřejnění rozsudku podává žalobce tzv. eventuálním petitem v jiné žalobě. Nelze jej podat samostatně. O uveřejnění rozsudku rozhoduje soud na základě volného

64 Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. R 3 Cmo 1952/94. In: MACEK, J. *Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže*. Praha: C. H. Beck, 2000, str. 250.

65 ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 158.

uvážení, nárok ale nemusí přiznat. V případě přiznání nároku na uveřejnění rozsudku nese náklady žalovaný. Soud ve výroku rozhodnutí stanoví rozsah, formu a způsob zveřejnění.⁶⁶ Pokud by ve výroku takovéto určení chybělo, rozsudek by nebyl vykonatelný. Samozřejmě by mělo být určení lhůty, dokdy by měl být rozsudek zveřejněn. „*Pokud by totiž bylo úspěšnému účastníku dovoleno uveřejnit i se značným časovým odstupem od jeho vydání, mohl by poškodit pověsti druhého účastníka v době, kdy se ten již žádného nekalosoutěžního jednání nedopouští.*“⁶⁷

Výstižně vyjadřuje účel uveřejnění rozsudku i Vážného rozhodnutí: „*Účelem uveřejnění rozsudku není jen dát vítězné straně morální satisfakci a neúspěšné výstrahu a potrestat ji finanční újmou. Uveřejnění je na místě i v zájmu veřejnosti, tj. dát zákazníkům vysvětlení a poučení, a má se jím také preventivně působit na soutěžitelské okruhy.*“⁶⁸

Zveřejnění rozsudku má, jak vyplývá z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, několik funkcí: informační, satisfakční a výchovnou. „*Obecně řečeno, publikace rozhodnutí má nesporně význam sankce, jež mnohdy i po časovém odstupu může přispět k narovnání těch vztahů, jejichž narušení bylo předmětem řízení, rovněž ale i určité satisfakce pro v řízení úspěšného účastníka. Má však i význam výchovný.*“⁶⁹ Na základě zveřejnění rozsudku se informace o protiprávním jednání rozšíří i mezi ostatní soutěžitele či širokou veřejnost, tím je rušitel „veřejně“ prozrazen, což působí i jako odrazující prostředek pro budoucí porušovatele obchodního tajemství. Naproti tomu dochází k posílení pozice vlastníka obchodního tajemství, jehož práva byla dotčena např. tím, že porušením obchodního tajemství došlo k odlivu zákazníků ke konkurenci a zajisté také dochází k určité satisfakci a uspokojení subjektivního pocitu spravedlnosti, čímž, jak zmínil Hajn,⁷⁰ doplňuje či nahrazuje institut přiměřeného zadostiučnění v nehmotné podobě.

5.3 Možnost vyloučení veřejnosti při jednání

Dalším způsobem ochrany obchodního tajemství je vyloučení veřejnosti při soudním jednání, které je upraveno v ustanovení § 116 odst. 2 o.s.ř. Pokud dojde k soudnímu sporu, kde v rámci občanskoprávního řízení bude projednáváno obchodní tajemství podnikatele, je možné v důsledku ochrany vlastníka tohoto práva pro celé jednání nebo pro jeho část veřejnost vyloučit. Je ovšem nezbytné, aby účastníci soud předem informovali, že v řízení budou posuzovány skutečnosti tvořící předmět obchodního tajemství a v případě potřeby mají povinnost doložit pravdivost svého sdělení.⁷¹ I přes vyloučení veřejnosti může soud jednotlivým osobám povolit, aby se účastnily jednání. Soud je

66 Blíže ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 168–171.

67 HAJN, P. *Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži*. Brno: Masarykova universita, 2000, str. 246.

68 Sbíрка Vážného rozhodnutí č. 17 048. In: HAJN, P. *Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži*. Brno: Masarykova universita, 2000, str. 246.

69 Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 1031/95 ze dne 22. 5. 1995. In: ONDREJOVÁ, D. *Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 168.

70 HAJN, P. *K dřívějším, současným a budoucím prostředkům ochrany proti nekalé soutěži*. Časopis pro právní vědu a praxi, 2001, č. 4, str. 403.

71 ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, J., PŮRY, F., KORBAŘ, M. *Obchodní tajemství*. Praha: Linde Praha, 2005, str. 84.

poručí o povinnosti zachovávat mlčenlivost o utajovaných skutečnostech, které se v rámci jednání dozvěděly. Pokud by povinnost mlčenlivosti osoba zúčastněná na jednání porušila, uplatní proti ní podnikatel právní prostředky proti porušení nebo ohrožení obchodního tajemství.

5.4 Nahlížení do spisu

Toto ustanovení souvisí i s ochranou obchodního tajemství v souvislosti s povinností soudu ochránit obchodní tajemství vyloučením veřejnosti z jednání. Pokud by zde byla možnost nahlédnutí do spisu, který by obsahoval skutečnosti označené jako obchodní tajemství, nemělo by vyloučení veřejnosti z jednání žádný smysl.⁷² Podle ustanovení § 44 odst. 2 o.s.ř. předseda senátu na žádost povolí každému, kdo na tom má právní zájem a má k tomu vážné důvody, nahlížení do spisu. Pokud je soudem nahlížení do spisů povoleno, musí být zachováno utajení informací ve spisu obsažených.

5.5 Zajištění důkazů

Domáhá-li se ochrany u soudu osoba, jejíž právo k obchodnímu tajemství bylo porušeno či ohroženo, má povinnost veškeré tvrzené skutečnosti prokázat a označit důkazy, které jsou zapotřebí k prokázání tvrzení (např. při zcizení technologického postupu předložit výrobky, jež byly na základě této technologie vyrobeny). Břemeno tvrzení a břemeno důkazní má žalobce, z tohoto důvodu musí alespoň v nezbytné míře své obchodní tajemství odtajnit.

Zajištění důkazů lze provést také notářským zápisem nebo exekutorským zápisem o skutkovém ději podle ustanovení § 78 písm. a) o.s.ř. nebo podle ustanovení § 78 písm. b) a následující o.s.ř., zajištění předmětu důkazního prostředku ve věcech týkajících se práv z duševního vlastnictví (v praxi bohužel nefunkční).

Podle § 124 o.s.ř. je zapotřebí dokazovat takovým způsobem, aby byla zachována mlčenlivost při získání určitých utajovaných informací, které mohou spadat do obchodního tajemství (např. při daňové kontrole u určitého subjektu). Výslech je možné uskutečnit pouze v případě, jestliže určitá konkrétní osoba, která přišla do styku s utajovanými informacemi, je příslušným orgánem či osobou, v jejímž zájmu je jednáno, této povinnosti zproštěna.

5.6 Určovací žaloba

V mnoha případech dochází k nekalosoutěžním sporům, avšak spory trvají značnou dobu, a žalobce nikdy nemá jistotu, že ve sporu bude úspěšný, že unese důkazní břemeno. Pokud není podáno předběžné opatření, lze doporučit, aby žalobce podal nejprve určovací žalobu na určení nekalosoutěžního jednání a v případě, že bude úspěšný, poté uplatnil některý z nároků z nekalé soutěže. Tím může žalobce ušetřit nejen čas, ale i nemálo finančních prostředků např. za zastoupení advokátem u soudu a za soudní poplatky.

72 DOLEČEK, M. (2010). *Obchodní tajemství*. [cit. 2014-12-27]. Dostupné z <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/obchodni-tajemstvi-ppbi-50787.html#>

6. Pracovněprávní ochrana

Jedním z klíčových aspektů ochrany obchodního tajemství je interní ochrana v rámci dané společnosti. Obecně vzato, obchodní tajemství přináší bezesporu značnou výhodu a náskok před konkurencí. Z tohoto důvodu se obvykle podnikatel snaží zajistit obchodní tajemství před konkurencí zvenčí, ale upřímně si položíme otázku, nehrozí největší nebezpečí právě uvnitř společnosti z řad vlastních současných či dřívějších zaměstnanců? Osobně spatřuji v současnosti velký problém ve velmi moderním zaměstnávání v režimu tzv. home office (homeworking), tzn. práce z domova. Zaměstnanec nejenže není v každodenním kontaktu se svým zaměstnavatelem a svými spolupracovníky, ale i zaměstnavatel ztrácí kontrolu nad svým zaměstnancem a musí vynaložit mnohem větší úsilí, aby zabezpečil ochranu obchodního tajemství a důvěrných informací. Ruku v ruce s neustálým vývojem technologií a možností využívání počítačových sítí je riziko zneužití informací obrovské.

Podnikatel jako způsobilý zaměstnavatel je oprávněn zaměstnávat fyzické osoby v pracovněprávních vztazích, popř. v obdobných pracovních vztazích. Předpokladem existence obchodního tajemství je jeden z jeho pojmových znaků, a to utajení. Přestože podnikatel tuto podmínku splňuje, nelze při běžném provozu určité zaměstnance zcela vyloučit ze zpřístupnění některých informací potřebných k zajištění výkonu jejich pracovní činnosti na základě uzavřené pracovní smlouvy.

V rámci utajení obchodního tajemství podnikateli vyplývají určité povinnosti tím, že je zapotřebí přijmout odpovídající opatření, jak zamezit úniku informací. Plošnou ochranu vůči všem svým zaměstnancům může zajistit např. různými podnikovými směrnicemi nebo interními příkazy, kde je uvedeno, jaké skutečnosti se považují za obchodní tajemství. Tím jsou posíleny důkazní prostředky utajení při případných soudních sporech. V případě porušení či jen ohrožení obchodního tajemství bude podnikatel uplatňovat právní prostředky proti nekalé soutěži a zaměstnanci, který obchodní tajemství porušil či jen ohrozil, ať vědomě či nevědomě, úmyslně či neúmyslně, dát výpověď z pracovního poměru, popř. s ním může pracovní poměr okamžitě zrušit.

Pokud zaměstnanec podá žalobu o neplatnosti rozvázání pracovního poměru, v každém jednotlivém případě bude záviset na úvaze soudu, jakým způsobem a za jakých okolností byly pracovní povinnosti porušeny, a zda lze po zaměstnavateli požadovat, aby pracovní poměr zaměstnance dále pokračoval, či nikoliv.⁷³

Porušení nebo ohrožení obchodního tajemství zaměstnancem již v minulosti znamenalo delikt, který byl postihován jako nekalá soutěž a byl zároveň důvodem k výpovědi z pracovního poměru. „*Například vyzrazení obchodního nebo výrobního tajemství bylo již podle § 82 písm. e) císařského patentu č. 227/1859 ř.z., jímž se vydává a od 1. května 1860 počínajíc v působnost uvádí řád živnostenský, důvodem k okamžitému propuštění bez výpovědi pomocných pracovníků – osob pracovních, které při živnostenských podnicích jsou v pravidelném zaměstnání.*“⁷⁴

73 Blíže ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, J., PŮRY, F., KORBAŘ, M. *Obchodní tajemství*. Praha: Linde Praha, 2005, str. 49.

74 Blíže ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, J., PŮRY, F., KORBAŘ, M. *Obchodní tajemství*. Praha: Linde Praha, 2005, str. 46.

6.1 Zákaz konkurence

Pojem zákaz konkurence v pracovněprávních vztazích je možné chápat jako zákaz určitého jednání, které činí fyzická osoba ve svůj prospěch nebo ve prospěch třetích osob a v neprospěch zaměstnavatele (podnikatele). Za povinnost se považuje zdržení se určitého jednání, které by mohlo vést mezi jednotlivými subjekty ke střetu zájmů.

6.1.1 Konkurence za trvání pracovně právního vztahu

Zákonná úprava zákazu konkurence po dobu trvání pracovního poměru zaměstnance vychází z čl. 26 LZPS,⁷⁵ podle něhož má každý člověk právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost. Tento článek (odst. 2) však současně toto právo limituje ustanovením § 304 ZP, který omezuje výdělečnou činnost zaměstnance ve prospěch ochrany vlastnického práva zaměstnavatele dle čl. 11, odst. 3 LZPS.⁷⁶ V ustanovení § 304 ZP se uvádí, že zaměstnanec ve svém základním pracovněprávním vztahu může vykonávat jinou výdělečnou činnost, která má shodný předmět činnosti s činností podnikatele, jen pokud zaměstnavatel k této výdělečné činnosti udělí souhlas. Pro tento souhlas je nutná písemná forma. Výdělečnou činností se rozumí jakákoliv výdělečná činnost, bez ohledu na to, zda je vykonávána v závislé práci nebo v obchodněprávním vztahu. Zákaz výdělečné činnosti nemusí být zahrnut ve smlouvě, neboť vyplývá z ustanovení ZP. Pokud by zaměstnanec zahájil jakoukoliv výdělečnou činnost se shodným předmětem činnosti zaměstnavatele, dopustil by se porušení pracovní kázně. Důsledkem tohoto porušení by mohla následovat výpověď z pracovního poměru nebo okamžité zrušení pracovního poměru.

75 Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., **Článek 26 LZPS**

(2) Zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností.

76 Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., **Článek 11 LZPS**

(3) Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.

6.1.2 Konkurence po skončení pracovněprávního vztahu

V pracovněprávních vztazích slouží k ochraně především tzv. „konkurenční doložka“, kterou upravuje ZP v ustanoveních § 310 a § 311.⁷⁷ Konkurenční doložka je určitým způsobem zásahem do ústavně daného práva svobodně podnikat (čl. 26, odst. 1 LZPS),⁷⁸ neboť je zaměstnanci zakázáno po určitou dobu (nejdéle 12 měsíců po skončení pracovního poměru) zdržet se konkurující výdělečné činnosti.

Konkurenční doložka je smlouva uzavřená mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem o závazku zaměstnance nekonkurovat svému zaměstnavateli. Jejím cílem je tedy chránit zaměstnavatele před „přetažením“ zaměstnanců ke konkurenci či „postavení se zaměstnanců na vlastní nohy“ v činnosti, která by mohla být konkurující činností podnikatele. Konkurenční doložkou je i částečně zamezeno úniku a zneužití utajovaných skutečností, které mohou být součástí obchodního tajemství.

Konkurenční doložka vzniká v okamžiku jejího podpisu oběma smluvními stranami mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Bývá uzavírána buď samostatně, nebo je včleněna přímo do pracovní smlouvy. Možnost sjednání této doložky je přímo v okamžiku podpisu pracovní smlouvy, popřípadě je možné uzavřít dohodu i v době trvání

77 § 310 ZP

(1) Byla-li sjednána konkurenční doložka, kterou se zaměstnanec zavazuje, že se po určitou dobu po skončení zaměstnání, nejdéle však po dobu jednoho roku, zdrží výkonu výdělečné činnosti, která by byla shodná s předmětem činnosti zaměstnavatele nebo která by měla vůči němu soutěžní povahu, je součástí konkurenční doložky závazek zaměstnavatele, že zaměstnanci poskytne přiměřené peněžité vyrovnání, nejméně však ve výši jedné poloviny průměrného měsíčního výdělku za každý měsíc plnění závazku. Peněžité vyrovnání je splatné pozadu za měsíční období, pokud se smluvní strany nedohodly na jiné době splatnosti.

(2) Konkurenční doložku může zaměstnavatel se zaměstnancem sjednat, jestliže to je možné od zaměstnance spravedlivě požadovat s ohledem na povahu informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které získal v zaměstnání u zaměstnavatele a jejichž využití při činnosti uvedené v odstavci 1 by mohlo zaměstnavateli závažným způsobem ztížit jeho činnost.

(3) Byla-li v konkurenční doložce sjednána smluvní pokuta, kterou je zaměstnanec zaměstnavateli povinen zaplatit, jestliže závazek poruší, zanikne závazek zaměstnance z konkurenční doložky zaplacením smluvní pokuty. Výše smluvní pokuty musí být přiměřená povaze a významu podmínek uvedených v odst. 1

(4) Zaměstnavatel může od konkurenční doložky odstoupit pouze po dobu trvání pracovního poměru zaměstnance.

(5) Zaměstnanec může konkurenční doložku vypovědět, jestliže mu zaměstnavatel nevyplatil peněžité vyrovnání nebo jeho část do 15 dnů po jeho splatnosti; konkurenční doložka zaniká prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po doručení výpovědi.

(6) Konkurenční doložka musí být uzavřena písemně; to platí obdobně pro odstoupení od konkurenční doložky a pro její výpověď.

§ 311 ZP

Ustanovení § 310 není možné použít na pedagogické pracovníky škol a školských zařízení zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí a dobrovolným svazkem obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství, a na pedagogické pracovníky v zařízeních sociálních služeb.

78 Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 26 odst. 1: „Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.“

pracovního poměru. Výhodou uzavření konkurenční doložky již při vzniku pracovního poměru a nikoliv až po ukončení zkušební lhůty je zamezení praktik získávání poznatků zaměstnanci ještě ve zkušební době, kdy mnohdy bez jakýchkoliv finančních sankcí podnik opustí a následně vyují informace u konkurence.

Doložku lze sjednat pouze za předpokladu, že to je možné od zaměstnance spravedlivě požadovat s ohledem na informace (know-how, obchodní tajemství), které získal u zaměstnavatele v pracovním poměru, a pokud by jejich využití mohlo ztížit závažným způsobem činnost zaměstnavatele (např. odliv zákazníků, omezení odbytu, vyzrazení receptury apod.).

Při doslovném výkladu „získal“ by to znamenalo, že je možné se zaměstnancem uzavřít dohodu pouze za předpokladu, že zaměstnanec již určité informace a zkušenosti nabyt. V praxi by poté vyvstal problém ochrany zaměstnavatele před zneužitím určitých informací do budoucna, kdy zaměstnanec v rámci pracovního poměru tyto skutečnosti teprve získá. Určitý problém může nastat i při stanovení zákonné podmínky, že využití informací (know-how či obchodního tajemství) musí závažným způsobem ztížit činnost podnikatele. V případě velkých tuzemských či zahraničních společností bude asi nepravděpodobné, že by jediný zaměstnanec mohl chod společnosti ohrozit.⁷⁹

Podmínkou pro platnost této doložky je její písemná forma. Pokud by tato zákonná forma nebyla dodržena, má za následek relativní neplatnost doložky. Konkurenční doložka poskytuje zaměstnanci určitou náhradu za tento závazek v podobě přiměřeného peněžitého plnění (nejméně polovinu průměrného měsíčního výdělku za každý měsíc plnění závazku) v případě, že po určitou dobu (maximálně 12 měsíců) nebude tuto výdělečnou činnost vykonávat.

Konkurenční doložka je synallangmatickým právním vztahem, kde povinnosti zaměstnance nekonkurovat zaměstnavateli svědčí právo zaměstnance požadovat přiměřené peněžité vyrovnání, jak obdobně uvádí i rozsudek Nejvyššího soudu: *„Ujednání o tzv. konkurenční doložce je svojí povahou vzájemným závazkem, při němž si bývalí účastníci pracovního poměru poskytují hospodářský prospěch navzájem. Závazku zaměstnance využívat po skončení pracovního poměru své odborné kvalifikace jen v omezeném rozsahu musí odpovídat jiný závazek zaměstnavatele, který uvedené omezení kompenzuje.“*⁸⁰

Doložka musí obsahovat závazek zaměstnavatele uhradit přiměřené peněžité vyrovnání zaměstnanci za předpokladu zdržení se výdělečné činnosti po určitou dobu. *„Konkurenční doložka podle § 310 zákoníku práce č. 262/2006 Sb., která neobsahuje ujednání o peněžitém vyrovnání za zdržení se výkonu konkurující výdělečné činnosti zaměstnancem, je neplatná pouze relativně. Nedovolá-li se zaměstnanec v tříleté promlčecí době její neplatnosti, bude soud považovat závazek zaměstnance zdržet se konkurující výdělečné činnosti za platný i za absence dohody o peněžitém vyrovnání.“*⁸¹

79 RÁMIŠ, V. *Konkurenční doložka po novele zákoníku práce*. [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pracovni-a-socialni-zabepeni/art_3750/konkurencni-dolozka-po-novele-zakoniku-prace.aspx.

80 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1276/2001 ze dne 11. 4. 2002.

81 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2362/2009 ze dne 7. 7. 2010.

Dispozitivně je možné včlenit do konkurenční doložky ujednání o smluvní pokutě, kterou je zajištěn závazek zaměstnance zdržet se výtěžné činnosti konkurující činnosti zaměstnavatele. Poruší-li zaměstnanec závazek zdržet se konkurující výtěžné činnosti, má vždy povinnost zaplatit smluvní pokutu. Smluvní pokuta musí být přiměřená, zákonná úprava ale přiměřenost nevykládá. Při řešení případných soudních sporů bude záležet na konkrétních okolnostech případu.

Zaměstnavatel má současně i právní nárok domáhat se ochrany obchodního tajemství (jakožto vlastník nehmotného práva) právními prostředky proti nekalé soutěži.

Odstoupit od konkurenční doložky může zaměstnanec pouze v případě, že zaměstnavatel neuhradil zaměstnanci peněžité vyrovnání do 15 dnů. Zaměstnavatel k výpovědi kvalifikovaný důvod nepotřebuje.

K zániku může dojít z několika důvodů: smrtí zaměstnance, vzájemnou dohodou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, výpovědí konkurenční doložky a zaplacením smluvní pokuty z důvodu porušení povinností zaměstnance.

Konkurenční doložku dle ustanovení § 311 ZP nelze použít na pedagogické pracovníky v oblasti školství a v zařízeních sociálních služeb.

Ještě bych chtěla zmínit v souvislosti s obchodním tajemstvím, že není rozhodné, zda se zaměstnancem zaměstnavatel konkurenční doložku uzavře, či nikoliv. I po skončení pracovního poměru je zaměstnanec povinen nabyté vědomosti a skutečnosti tvořící předmět obchodního tajemství nadále utajovat.

7. Zákaz konkurence v ostatních oborech práva

Právní úpravu konkurence lze najít i v ostatních oborech práva, např. v oboru práva obchodního a trestního.

Zákaz konkurence je upraven samostatně u veřejné obchodní společnosti v ustanovení § 109 ZOK,⁸² které stanoví zákaz podnikání společníka ve shodném předmětu činnosti a dále stanoví pro společníka zákaz být členem statutárního nebo jiného orgánu obchodní společnosti s obdobným předmětem podnikání, nevyplývá-li ze společenské smlouvy odlišná úprava.

Dle důvodové zprávy k ZOK⁸³ je dispozitivní zákaz konkurence zachován za předpokladu, že v době založení nebo přistoupení společníka nebo v době existence společnosti společníci o konkurenci věděli a neprojeví svůj nesouhlas.

82 § 109 ZOK

(1) Bez svolení všech ostatních společníků nesmí společník podnikat v předmětu podnikání společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného. Společník nesmí být ani členem statutárního nebo jiného orgánu jiné obchodní korporace s obdobným předmětem podnikání, ledaže se jedná o koncern.

(2) Společenská smlouva může zákaz konkurence upravit odlišně.

83 HAVEL, B. a kol. *Zákon o obchodních korporacích a aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, str. 73.

V případě komanditní společnosti se obdobně dle ustanovení § 119 ZOK použijí přiměřeně ustanovení o veřejné obchodní společnosti. Obecně se zákaz konkurence vztahuje na vedení společnosti – komplementáře –, na komanditisty se konkurenční klauzule použije jen dispoziitivně.⁸⁴

Zákaz konkurence u společnosti s ručením omezeným upravuje ustanovení § 199 ZOK⁸⁵ a u akciové společnosti ustanovení § 441–442 ZOK.⁸⁶ Pokud nevyplývá ze společenské smlouvy u společnosti s ručením omezeným nebo ze stanov či z rozhodnutí valné hromady u akciové společnosti něco jiného, jednatel společnosti s ručením omezeným a představenstvo akciové společnosti nesmí: podnikat ve stejném nebo obdobném předmětu činnosti, zprostředkovávat obchody pro jiné osoby, *vykonávat činnost jako statutární orgán nebo člen statutárního nebo jiného orgánu jiné právnické osoby se stejným*

84 Tamtéž, str. 77.

85 § 199 ZOK

(1) Bez svolení všech společníků jednatel nesmí

a) podnikat v předmětu činnosti nebo podnikání společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného,

b) být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby s obdobným předmětem činnosti nebo podnikání nebo osobou v obdobném postavení, ledaže se jedná o koncern, nebo

c) účastnit se na podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládací osoba jiné osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti nebo podnikání.

(2) Pokud všichni společníci při založení společnosti nebo v okamžiku zvolení jednatele byli jednatelem na některou z okolností podle odstavce 1 výslovně upozorněni nebo vznikla-li později a jednatel na ni písemně upozornil všechny společníky, má se za to, že jednatel činnost, které se zákaz týká, zakázanou nemá. To neplatí, pokud kterýkoli ze společníků vyslovil nesouhlas s činností jednatele podle odstavce 1 do jednoho měsíce ode dne, kdy na ni byl jednatelem upozorněn.

(3) Společenská smlouva může se souhlasem všech společníků určit další omezení činnosti jednatele.

(4) Společenská smlouva může určit, v jakém rozsahu se zákaz konkurence vztahuje také na společníky.

86 § 441 ZOK

(1) Člen představenstva nesmí podnikat v předmětu činnosti společnosti, a to ani ve prospěch jiných osob, ani zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného

(2) Člen představenstva nesmí být členem statutárního orgánu jiné právnické osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti nebo osobou v obdobném postavení, ledaže se jedná o koncern.

(3) Člen představenstva se nesmí účastnit na podnikání jiné obchodní korporace jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládací osoba jiné osoby se stejným nebo obdobným předmětem činnosti.

§ 442 ZOK

(1) Pokud zakladatelé při založení společnosti nebo orgán oprávněný k volbě člena představenstva byli členem představenstva na některou z okolností podle výslovně upozorněni nebo vznikla-li tato skutečnost později a člen představenstva na ni písemně upozornil, má se za to, že tento člen představenstva činnost, které se zákaz týká, zakázanou nemá. To neplatí, pokud některý ze zakladatelů nebo orgán příslušný k jeho volbě vyslovil nesouhlas s činností podle § 441 do jednoho měsíce ode dne, kdy byl na okolnosti podle § 441 upozorněn.

(2) Je-li člen představenstva volen valnou hromadou, uvede se upozornění podle odstavce 1 v pozvánce na valnou hromadu a na pořad jejího jednání musí být zařazeno hlasování o případném nesouhlasu podle odstavce 1.

(3) Stanovy nebo rozhodnutí valné hromady mohou určit další omezení.

nebo s obdobným předmětem podnikání, ledaže se jedná o koncern, účastnit se na podnikání jiné korporace jako společník s neomezeným ručením nebo jako ovládající osoba jiné osoby se stejným nebo podobným předmětem podnikání.

Pokud byli společníci (u společnosti s ručením omezeným) nebo zakladatelé či orgán oprávněný k volbě člena představenstva (u akciové společnosti) výslovně na skutečnosti týkající se zákazu konkurence upozorněni a neprojeví svůj nesouhlas, má se za to, že jednatel (u společnosti s ručením omezeným) či člen představenstva (u akciové společnosti) tuto činnost zakázanou nemá. Společenská smlouva či stanovy mohou určit další omezení. Z tohoto vyplývá, že zákaz konkurence nelze zúžit, lze však např. ve smlouvě o výkonu funkce zahrnout zákaz konkurence i po skončení funkce a ujednat za porušení zákazu smluvní pokutu.⁸⁷ U společnosti s ručením omezeným lze rozšířit zákaz konkurence i na společníky.

Zákaz konkurence upravuje také ustanovení § 432 NOZ⁸⁸ v rámci zastoupení podnikatele při provozu závodu.

Novinkou v NOZ v ustanovení § 2975 je pojetí konkurenční doložky zakazující smluvní straně soutěžní činnost. Doložku lze aplikovat pouze na základě smluvního ujednání stran nebo jako rozšířeného rozsahu zákazu konkurence ve vztahu ke členům orgánů obchodních korporací na principu dobrovolnosti. Doložku je možno zahrnout do smluv, může být však sjednána i zcela samostatně. Doložka není omezena na určité smluvní typy, nejčastěji bude sjednána ve smlouvě o obchodním zastoupení, o koupi závodu nebo o pachtu závodu. Dřívější právní úprava v ObchZ upravovala konkurenční doložku jen pro obchodní zastoupení v ustanovení § 672 a)⁸⁹ a s odkazem na toto ustanovení

87 JANSÁ, L. *Zákaz konkurence III – členů orgánů společnosti*. [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/zakaz-konkurence-iii-clenu-organu-spolecnosti>

88 § 432 NOZ

(1) Osoba, která vystupuje jako podnikatelův zástupce při provozu obchodního závodu, nesmí bez souhlasu podnikatele činit na vlastní nebo cizí účet nic, co spadá do oboru obchodního závodu. Stane-li se tak, může se podnikatel domáhat, aby se jeho zástupce takového jednání zdržel.

(2) Jednal-li zástupce na vlastní účet, může se podnikatel domáhat, aby zástupcovo jednání bylo prohlášeno za učiněné na jeho účet. Jednal-li zástupce na cizí účet, může se podnikatel domáhat, aby mu bylo postoupeno právo na odměnu nebo aby mu byla vydána odměna již poskytnutá. Tato práva zanikají, pokud nebyla uplatněna do tří měsíců ode dne, kdy se podnikatel o jednání dozvěděl, nejpozději však rok ode dne, kdy k jednání došlo.

(3) Namísto práva podle odstavce 2 může podnikatel požadovat náhradu škody; to však jen tehdy, měl-li a mohl zástupce vědět, že svou činností podnikatele poškozují. Měl-li a mohl vědět také ten, v jehož prospěch podnikatelův zástupce nedovoleně jednal, že jde o činnost poškozující podnikatele, je povinen k náhradě škody také on.

89 § 672a ObchZ

Konkurenční doložky

(1) Ve smlouvě o obchodním zastoupení je možno písemně dohodnout, že obchodní zástupce nesmí po stanovenou dobu, nejdéle však dva roky po ukončení smlouvy, na stanoveném území nebo vůči stanovenému okruhu osob na tomto území vykonávat na vlastní nebo na cizí účet činnost, která byla předmětem obchodního zastoupení, nebo jinou činnost, která by měla soutěžní povahu vůči podnikání zastoupeného.

(2) Konkurenční doložka odporující podmínkám uvedeným v odstavci 1 je neplatná.

(3) V případě pochybností může soud konkurenční doložku, která by omezovala zástupce více, než kolik vyžaduje potřebná míra ochrany zastoupeného, omezit nebo prohlásit za neplatnou.

také u smlouvy o prodeji podniku a nájmu podniku, nebyla však aplikovatelná pro jiné smluvní typy a pro smlouvy inominátní, jako je to v současné právní úpravě v NOZ. NOZ ponechává i konkrétní úpravu (*lex specialis*) v ustanovení § 2518⁹⁰ pro konkurenční doložku u smlouvy o obchodním zastoupení ve vztahu k obecné právní úpravě konkurenční doložky.

Porušením zákazu konkurence dochází k protiprávnímu jednání a oprávněná osoba má právo se domáhat případné smluvní pokuty, náhrady škody či nároku na zdržení se protiprávního jednání.⁹¹

Závažné porušení zákazu konkurence a zneužití rozhodných skutečností tvořících předmět obchodního tajemství lze kvalifikovat i jako trestný čin zneužití informace a postavení v obchodním styku dle ustanovení § 255 TrZ (detailněji bude pojednáno níže v této práci). Zde se bude jednat o typický delikt příklad „tunelování“, tj. porušení povinnosti manažera či člena statutárního orgánu, které má za následek odliv obchodů poškozené společnosti do druhé společnosti.

8. Ochrana správním právem

Správní právo zajišťuje ochranu skutečností tvořících obchodní tajemství, avšak omezuje i rozsah předmětu obchodního tajemství a omezuje i ochranu obchodního tajemství. Cílem této kapitoly je věnovat se ochraně obchodního tajemství, ráda bych však v krátkosti nastínila i omezení obchodního tajemství správním právem.

8.1 Omezení rozsahu předmětu obchodního tajemství

Ve správním právu existují zákony omezující rozsah obchodního tajemství tím, že vymezují obchodní tajemství negativně. Tyto zákony se vždy použijí přednostně před ustanovením § 504 NOZ (jsou *lex specialis*). Smyslem těchto zákonů je omezení utajení určitých informací podnikatele, kde v případě utajení veřejný zájem převyšuje nad zájmem soukromým. Jedná se o případy ochrany lidského života či zdraví, životního prostředí apod.

90 § 2518 NOZ

Konkurenční doložka

(1) Strany si mohou ujednat, že obchodní zástupce po zániku obchodního zastoupení nesmí na určeném území nebo vůči určenému okruhu osob na tomto území vykonávat na vlastní nebo cizí účet činnost, která by měla soutěžní povahu ve vztahu k podnikání zastoupeného, zejména tu činnost, kterou při obchodním zastoupení vykonával pro zastoupeného. Konkurenční doložka, která tomu odporuje nebo která je ujednána na dobu delší než dva roky od zániku zastoupení, je neplatná.

(2) Omezuje-li konkurenční doložka obchodního zástupce více, než vyžaduje potřebná míra ochrany zastoupeného, může soud konkurenční doložku omezit.

91 ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 25–28.

Jedná se o tyto následující zákony:

- zákon č.353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky,⁹²
- zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně polovodičových výrobků,⁹³
- zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty,⁹⁴
- zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci.⁹⁵

Pokud bychom tedy šli do důsledku, legální definice obchodního tajemství by měla obsahovat pojmové znaky obchodního tajemství uvedené v ustanovení § 504 NOZ, pokud to nevylučují zvláštní zákony.⁹⁶

92 § 14 zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky

(4) Za předmět obchodního tajemství, utajovaných informací anebo zvláštních skutečností pro účely veřejného nahlížení nesmí být označen druh ani množství nebezpečné látky, která je umístěna v objektu nebo zařízení a uvedena v příloze č. 1 k tomuto zákonu. (např. dusičnan amonný, oxid arsenitý, brom, fluor, formaldehyd, etylen, toluen, arsenovodík apod.)

93 § 7 zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně polovodičových výrobků

(3) Přihlašovatel je oprávněn některé z požadovaných podkladů umožňujících identifikaci topografie nebo jejich částí označit jako obchodní nebo výrobní tajemství; v tomto případě musí být tyto podklady předloženy v dalším vyhotovení, jehož příslušné části označené jako obchodní nebo výrobní tajemství jsou nečitelné. Jako obchodní nebo výrobní tajemství nemohou být označeny podklady jako celek.

94 § 9 zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty

(2) Za obchodní tajemství nelze podle tohoto zákona označit

- a) obecný popis geneticky modifikovaného organismu nebo genetického produktu,
- b) název nebo obchodní firmu, sídlo a identifikační číslo, bylo-li přiděleno, osoby podle odstavce 1, je-li právnickou osobou, nebo jméno, popřípadě jména, příjmení, obchodní firmu, místo podnikání a identifikační číslo, bylo-li přiděleno, osoby podle odstavce 1, je-li fyzickou osobou oprávněnou k podnikání,
- c) místo a kategorii rizika uzavřeného nakládání, požadavky na uzavřený prostor a ochranná opatření příslušné kategorie rizika uzavřeného nakládání,
- d) místo a účel uvádění do životního prostředí nebo účel uvádění do oběhu,
- e) hodnocení rizika,
- f) havarijní plán.

95 § 4 zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci

(4) Úřad je povinen zabezpečit ochranu obchodního tajemství, osobních údajů a dalších údajů chráněných podle zvláštních právních předpisů, pokud jsou tyto údaje jako chráněné v žádosti označeny. Takto nelze označit např. identifikační údaje právnické osoby, podnikající fyzické osoby, či fyzické osoby nepodnikající, podrobný popis zařízení, činnosti, které jsou spojovány v souvislosti s tímto zařízením a údaje o umístění zařízení vymezené katastrálním úřadem a emise.

96 Blíže ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBEL, F. *Obchodní tajemství*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005, str. 105–111.

8.2 Omezení ochrany obchodního tajemství

Veřejným právem může být upravena také ochrana obchodního tajemství, a to z přesně vymezených důvodů, které jsou ve veřejném zájmu. Není poskytována ochrana skutečností, kterými jsou informace o vynaládání veřejných prostředků a informace o vlivech na zdraví a životní prostředí. Zákony omezující ochranu obchodního tajemství jsou tyto:

- zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím,
- zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí.

Povinnými subjekty, které mají povinnost poskytovat informace vztahující se k jejich působnosti, a jejichž činnost je spojena s veřejným zájmem, jsou: státní orgány (ústavní orgány státu, ústřední orgány státní správy, specializované orgány s celostátní působností, veřejné ozbrojené a neozbrojené sbory), územní samosprávné celky (obce a kraje), orgány územních samosprávných celků a veřejné instituce (veřejné školy, veřejné nemocnice, veřejné podniky), dále např. notář.

8.3 Ochrana obchodního tajemství

Správní orgány se při své činnosti mohou setkat se skutečnostmi tvořícími obchodní tajemství, které nemůže těmto orgánům být utajováno. Mají však povinnost obchodní tajemství ochraňovat a třetím osobám neposkytovat. Tato ochrana je zakotvena i v LZPS, čl. 17 odst. 4.⁹⁷

Správní orgány mají povinnost přezkoumat podnikatelem označené skutečnosti za obchodní tajemství, zda splňují veškeré náležitosti ve smyslu legální definice, a evidovat např. ve správním spise v odpovídající formě, z čehož by bylo na první pohled patrné, že se jedná o utajované skutečnosti.⁹⁸

Ochranu obchodního tajemství poskytuje zejména ustanovení § 9 odst. 1 InfZ, které stanovuje, že „pokud je požadovaná informace obchodním tajemstvím, povinný subjekt ji neposkytne“. I přestože výše zmíněný zákon upravuje podmínky práva osob na svobodný přístup k informacím, jež je základním, ústavně zaručeným právem, tato práva nejsou absolutní a v případě ochrany obchodního tajemství správní úřad informace neposkytne. Pokud by žadateli o informaci bylo právo z důvodů ochrany obchodního tajemství odepřeno, musí správní úřad v odůvodnění rozhodnutí uvést vlastníka tohoto práva (pokud je znám).⁹⁹

97 Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, čl. 17, odst. 4: „Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.“

98 Blíže ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PŮRY, F., KORBAŘ, M. *Obchodní tajemství*. Praha: Linde Praha, 2005, str. 127.

99 Blíže ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PŮRY, F., KORBAŘ, M. *Obchodní tajemství*. Praha: Linde Praha, 2005, str. 125.

Obdobné ustanovení o ochraně obchodního tajemství je zakotveno i v ustanovení § 8 odst. 1 písm. d) zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí.¹⁰⁰ Podnikatel má povinnost při předávání informací povinnému subjektu upozornit, že součástí těchto předaných informací jsou i skutečnosti naplňující předmět obchodního tajemství. Povinný subjekt je opět jako v případě ochrany obchodního tajemství InfZ povinen tuto skutečnost zanést ve svých spisech.

9. Ochrana trestněprávní

Základem trestního práva hmotného je TrZ. *„Trestní právo je odvětvím veřejného práva chránícím práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob, zájmy společnosti a ústavní zřízení České republiky před trestnými činy vypočtenými taxativně v trestněprávních normách. Trestněprávní ochrana tak záleží v tom, že trestní právo určuje, které ze společensky škodlivých činů jsou trestné, a stanoví i tresty za jejich spáchání.“*¹⁰¹

V případě protiprávního jednání má nastoupit trestněprávní odpovědnost jen v krajním případě. Pokud se nejedná o závažné porušení zákona a nejsou naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu, měly by v případě sankcí protiprávního jednání nastoupit právní prostředky práva správního, občanského a obchodního.¹⁰² V případě porušení či ohrožení obchodního tajemství by se tedy nejprve jednalo o podání žalob v občansko-právním řízení. Obdobně se k tomuto postupu vyjadřuje i důvodová zpráva TrZ. *„Nová kodifikace trestního zákoníku bude založena na přesvědčení, že ochranu demokratického státního a společenského zřízení, práv a svobod jednotlivců a ochranu jejich života, zdraví a majetku je třeba dosahovat především mimotrestními prostředky. Na protiprávní jednání je třeba reagovat prostředky trestního práva až v krajních případech v souladu s pomocnou (subsidiární) úlohou trestního práva v právním Řádu a ve společnosti. Kriminální politika sledující kontrolu a potlačování kriminality musí proto spočívat ve vhodném vyvažování prevence a represe.“*¹⁰³

Trestně odpovědná je fyzická osoba, která v době spáchání trestného činu dovršila 15 let a je příčetná. S účinností zákona č. 418/2011, Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, tak od 1. 1. 2012 v českém trestním právu došlo k podstatné změně v nahlížení na to, kdo všechno může být považován za pachatele trestného činu. Taxativní výčet všech trestných činů a přečinů je vymezen v ustanovení § 7 výše uvedeného zákona. Tresty právnických osob jsou z pochopitelných důvodů odlišné od trestů fyzických osob, nebude se tedy jednat např. o odnětí svobody, za spáchanou trestnou činnost mohou být uloženy následující tresty: zrušení právnické osoby,

100 § 8 odst. 1 písm. d) zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. *„Odepřeno bude zpřístupnění informace, pokud je vylučují předpisy o ochraně obchodního tajemství.“*

101 Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

102 Blíže ČADA, K. *Know-how a obchodní tajemství*. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2010, str. 181.

103 Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, uveřejnění rozsudku atd. V souvislosti s porušením práva k obchodnímu tajemství může být právník osoba stíhána za následující trestné činy:

- § 182 porušení tajemství dopravovaných zpráv,
- § 230 neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací,
- § 231 opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat,
- § 232 poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti,
- § 270 porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi,
- § 332 podplacení.

Zavedením trestní odpovědnosti právníků osob se tímto zařadila ČR mezi 12 států EU, kde i právníké osoby mohou být potrestány za různé zločiny a přečiny. Výběr trestných činů a přečinů (zakotvených v ustanovení § 7 výše uvedeného zákona) nebyl zákonodárcem dle mého názoru vybrán zcela bezproblémově, neboť např. trestný čin porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248 TrZ) není zahrnut v taxativním výčtu, i přesto, že na základě tohoto trestného činu jsou stíhána veškerá protiprávní jednání v souvislosti s nekalou soutěží, a tím i s porušením obchodního tajemství.

U trestní odpovědnosti je vyžadováno zavinění, ve většině případů se jedná o zavinění úmyslné, pokud není výslovně stanoveno zákonem, že se jedná o zavinění z nedbalosti.

9.1 Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže § 248 TrZ

V případě porušení obchodního tajemství jako jedné z vyjmenovaných skutkových podstat nekalé soutěže je možné použít ustanovení § 248 TrZ. Za tento trestný čin bude potrestán ten, kdo se dopustil protiprávního jednání a způsobil tím ve větším rozsahu újmu jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům nebo opatřil tím sobě nebo jinému ve větším rozsahu neoprávněné výhody. Pachatel bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti (§ 73 TrZ) nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty (§ 70 TrZ). Pokud spáchá trestný čin pachatel jako člen organizované skupiny nebo spáchá tento čin opětovně, získá-li pro sebe nebo pro jinou osobu značný prospěch a tím způsobil značnou škodu (částka dosahující nejméně 500 000 Kč), může být potrestán v rozmezí šesti měsíců až pěti let, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Pokud by tímto činem získal pro sebe nebo jinou osobu prospěch velkého rozsahu a způsobil tím škodu velkého rozsahu (částka dosahující nejméně 5 000 000 Kč) i jinému i úpadek, může být sazba odnětí svobody dva až osm let.

„Pro vyšetření otázky, zda ve vztahu k obchodnímu tajemství byl spáchán trestný čin, a pro jeho správnou kvalifikaci, byl-li takový trestný čin spáchán, tedy bude mít význam zejména:

- a) *postavení pachatele, který neoprávněně získal, prozradil či zneužil obchodní tajemství nebo do něj jinak zasáhl,*

- b) obsah toho, co tvořilo obchodní tajemství,
- c) forma, v níž bylo obchodní tajemství uchováváno,
- d) způsob, kterým pachatel zasáhl do obchodního tajemství,
- e) úmysl pachatele, jímž byl veden při zásahu do obchodního tajemství,
- f) škoda či jiná újma, jež byla trestným činem způsobena nebo hrozila oprávněné osobě,
- g) profit, kterého dosáhl nebo se snažil dosáhnout pachatel či jiná osoba z útoku proti obchodnímu tajemství,
- h) rozsah těchto následků.¹⁰⁴

Trestní zákoník v ustanovení užívá pojmu *újma*. Vymezením pojmu *újmy* se zabýval i Nejvyšší soud, který dovedl, že za „...*újmu*, kterou pachatel způsobil jiným soutěžitelům nebo spotřebitelům ve smyslu § 248 odst. 1 TZ, se považuje jakákoli újma, která může být jak majetkové, tak nemajetkové povahy (např. poškození dobré pověsti soutěžitele, jeho dobrého jména, důvěryhodnosti jeho podniku, snižování kvality jeho výrobků, narušení chodu nebo rozvoje podniku soutěžitele apod.). Pojem újma použitý v citovaném ustanovení má totiž širší význam než pojem škoda, což však nevylučuje to, že se může projevit v majetkové sféře jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů...“¹⁰⁵

Poměrně častým protiprávním jednáním vykazujícím znaky trestného činu je „postavení se na vlastní nohy“ a zneužití zásadních informací společnosti zaměstnanci s cílem založit vlastní společnost či využít nabídky konkurence a odejít od předešlého zaměstnavatele i s tajnými informacemi. Obdobně tomu bylo i v případě usnesení Nejvyššího soudu České republiky,¹⁰⁶ který v neveřejném zasedání zamítl dovolání obviněného, který byl rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. 10 T 19/06 uznán vinným trestným činem porušování závazných pravidel hospodářského styku podle ustanovení § 127 odst. 1, trestního zákoníku, kterého se dopustil tím, že byl zaměstnán ve funkci obchodního a marketingového ředitele a uzavíral smlouvy se zákazníky a měl přístup k seznamu zákazníků s adresami, telefonními čísly a k cenám. Tyto informace tvořily předmět obchodního tajemství společnosti. Následně obviněný inicioval vznik nové společnosti podnikající ve stejném oboru a vykonával zde funkci předsedy představenstva a společnost fakticky řídil a v rámci svého působení ve společnosti vědomě zneužil interní informace o zákaznících a cenách společnosti, které získal ve svém předchozím zaměstnání. Zákazníky přetahoval na výhodnější podmínky. Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen k trestu odnětí svobody šest měsíců, přičemž výkon tohoto trestu mu byl podmíněně odložen na zkušební dobu 18 měsíců. Zároveň byla obviněnému uložena povinnost nahradit poškozenému podnikateli škodu, která byla způsobena odlivem jeho zákazníků.

104 ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, L., PŮRY, F., KORBAŘ, M. *Obchodní tajemství*. Praha: Linde Praha, 2005, str. 54.

105 Rozhodnutí Nejvyššího soudu 5 Tdo 893/2013 ze dne 6. 11. 2013.

106 Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 5 Tdo 1201/2008 ze dne 15. 10. 2008.

Dle nové právní úpravy nekalé soutěže v NOZ nastala změna v okruhu poškozených osob, kde byl zcela vyjmut pojem „spotřebitel“, naopak chybí pojem „zákazník“. V důsledku ale nespárují žádný zásadní význam, který by měl vliv na okruh osob, které se mohou tohoto trestného činu dopustit.

V současné době výčet skutkových podstat nekalé soutěže uvedené v ustanovení § 248 TrZ odst. 1 neodpovídá skutkovým podstatám uvedených v ustanoveních § 2976–2987 NOZ (kde byly skutkové podstaty rozšířeny), nicméně v trestním řízení je zapotřebí vycházet ze skutkových podstat taxativně vyjmenovaných TrZ.

9.2 Neoprávněné nakládání s osobními údaji § 180 TrZ

Ustanovení § 180 TrZ poskytuje ochranu před neoprávněným nakládáním s osobními údaji, které byly pořízeny osobami při souvislosti výkonu veřejné moci (např. při daňové kontrole úředníky finančního úřadu nebo policií v trestním řízení). Osoba, která byť i z nedbalosti neoprávněně zveřejní, sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si присvojí osobní údaje, může být potrestána trestem odnětí svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.

Stejně tak bude potrestán i ten, kdo také, byť jen z nedbalosti, poruší státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti tím, že třetí osobě tyto údaje zveřejní, sdělí nebo zpřístupní a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, jehož se tyto osobní údaje týkají. Tento trestný čin souvisí s výkonem určitého povolání, zaměstnání nebo funkce (např. člen představenstva akciové společnosti je povinen zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích, porušením povinnosti mlčenlivosti může být porušeno i obchodní tajemství). Ustanovení § 180 odst. 1 a odst. 2 TrZ předpokládá jednání nedbalostní nebo úmyslné.

Pokud by pachatelem byla úřední osoba, její jednání by mohlo být posuzováno jednak jako trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji dle § 180 TrZ, zároveň i jako zneužívání pravomoci úřední osoby dle § 329 TrZ.

Spáchá-li pachatel tento trestný čin jako člen organizované skupiny, spáchá-li ho tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí (internetem) nebo obdobným způsobem, popřípadě způsobí-li tímto činem značnou škodu nebo jestliže spáchá čin v úmyslu získat pro sebe nebo jiného značný prospěch, bude pachatel potrestán trestem odnětí svobody na jeden rok až pět let.

Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán v případě, že způsobí škodu velkého rozsahu nebo jestliže spáchá čin v úmyslu získat pro sebe nebo jiného prospěch velkého rozsahu.

9.3 Porušení tajemství dopravovaných zpráv § 182 TrZ

Trestné činy dle ustanovení § 182 TrZ mohou být spáchány také v souvislosti s porušením či ohrožením obchodního tajemství, „...např. tehdy, jestliže si smluvní partneri sdělují chráněné obchodní údaje o dodávkách zboží, o cenách, o výrobních či technologických postupech atd. a činí tak v obchodních dopisech, v telefonických rozhovorech, prostřednictvím elektronické pošty atd.“¹⁰⁷

Trestného činu dle ustanovení § 182 TrZ se dopustí ten, kdo úmyslně poruší tajemství zpráv (z díkce zákona se bude jednat o pracovníka poštovní služby nebo přepravce, který písemnosti doručuje), které mohou být dopravovány v listinné podobě prostřednictvím poštovní služby nebo jiné dopravní služby. Dále může být porušeno tajemství datových zpráv (emaily), textových zpráv (sms, fax), hlasových zpráv (telefonní hovory), obrazových zpráv (MMS, obrazové přílohy k emailům) nebo neveřejného přenosu počítačových dat do počítačového systému (interní počítačová síť). Protiprávně jednající pachatel bude potrestán odnětím svobody v délce až dva roky nebo zákazem činnosti. Stejně tak bude potrestán i ten, kdo jedná v úmyslu způsobit jinému škodu nebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch tím, že prozradí tajemství, o němž se dozvěděl výše uvedeným způsobem a toto tajemství využil.

Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, pokud je členem organizované skupiny, spáchá-li takový čin ze zavrženíhodné pohnutky, způsobí-li značnou škodu nebo jedná-li v úmyslu sobě nebo jiné osobě opatřit značný prospěch.

Pokud je protiprávně jednající osoba osobou úřední nebo spáchá-li škodu velkého rozsahu nebo jedná v úmyslu získat sobě nebo jiné osobě prospěch velkého rozsahu, bude potrestána odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem.

Bude-li se v případě pachatele jednat o zaměstnance provozovatele poštovních služeb, telekomunikační služby nebo počítačového systému (popřípadě jiná osoba vykonávající komunikační činnost) a spáchá-li tento trestný čin sám nebo umožní-li úmyslně spáchat tento čin jinému nebo pozmění či potlačí písemnost obsaženou v listovní zásilce dopravním zařízením, podanou neveřejným přenosem počítačových dat, telefonicky, telegraficky nebo jinak, bude pachatel potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let, peněžitým trestem nebo zákazem činnosti.

Nejvyšší sazbou v rozpětí od třech až do deseti let odnětí svobody bude potrestán pachatel, který způsobí škodu velkého rozsahu nebo spáchá-li tento trestný čin v úmyslu získat pro sebe nebo jinou osobu prospěch velkého rozsahu.

9.4 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí § 183 TrZ

Ustanovení § 183 TrZ lze vztáhnout i na porušení či ohrožení obchodního tajemství i přesto, že se jedná o porušení utajovaných listin nebo jiných písemností, fotografií, filmu nebo jiného záznamu, počítačových dat nebo jiného dokumentu, který je uchovávan

107 ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník, komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, str. 73.

v soukromí. Jednou z podmínek existence obchodního tajemství je utajení. Zákon ovšem nenařizuje, jakým způsobem mají být skutečnosti obsažené v obchodním tajemství utajovány. Jednou z možností je i to, že je podnikatel má uchovány ve svém soukromí, mimo závod. V případě, že pachatel tyto skutečnosti zveřejní, zpřístupní třetí osobě nebo je využije jiným způsobem, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Odnětím svobody až na dva roky, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán v případě získání pro sebe nebo jiného majetkového nebo jiného prospěchu, způsobení jinému škodu nebo jinou vážnou újmu nebo ohrožení jeho společenské vážnosti.

Je-li pachatelem člen organizované skupiny, způsobí-li značnou škodu nebo spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem.

Odnětím svobody na dva roky až osm let bude pachatel potrestán, způsobí-li škodu velkého rozsahu nebo spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu.

9.5 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací § 230 TrZ

V době rozvinutých počítačových technologií, v době, kdy se s výpočetní technikou setkáváme snad na každém kroku, se pochopitelně rozvíjí i trestná činnost, která se označuje jako „počítačová kriminalita“. Každodenní práci bez osobního počítače, počítačových sítí a popřípadě vzdáleného přístupu k této síti si už jen těžko dokážeme představit. Skutečnosti, které jsou označeny za obchodní tajemství ve smyslu § 504 NOZ, mohou být (a velmi často také bývají) součástí různých databází, jež jsou uloženy v počítači v elektronické podobě.

Pro konkurenci, podvodníky nebo hackery je tím pádem mnohem snazší se jakýchkoliv databází uložených v počítači nebo na jiném nosiči dat (např. USB flash disk, paměťová karta, operační paměť, čip atd.) zmocnit. Takto uložená data jsou mnohem náchylnější ke zcizení než např. uložená data v tištěné formě v uzamčeném a strážném trezoru.

Neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací se dle § 230 TrZ odst. 1 dopustí osoba, která překoná bezpečnostní opatření, tím neoprávněně získá přístup k počítačovému systému nebo k jeho části. Za tento trestný čin je možné uložit trest odnětí svobody až na dobu jednoho roku, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Osoba, která získá přístup k počítačovému systému nebo k nosiči informací a neoprávněně užije data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací bude potrestána odnětím svobody až na dva roky.

V případě, že by osoba jednala v úmyslu způsobit jiné osobě škodu či jinou újmu nebo v případě, že by jejím úmyslem bylo získat sobě či jiné osobě neoprávněný prospěch, je hranice odnětí svobody až tři roky.

Spáchá-li tato osoba trestný čin jako člen organizované skupiny, způsobí-li značnou škodu, získá-li značný prospěch pro sebe nebo pro jinou osobu nebo pokud způsobí vážnou poruchu v činnosti jiného podnikatele, může být potrestána odnětím svobody od jednoho roku až na pět let.

Nejpřísnější sazba je uvedena v § 230 odst. 4, který uvádí, že pachatel může být potrestán odnětím svobody od tří do osmi let, pokud způsobí trestným činem škodu velkého rozsahu nebo pokud pro sebe nebo jinou osobu získá prospěch velkého rozsahu.

K trestní odpovědnosti pachatele u tohoto trestného činu je vyžadováno úmyslné zavinění. Pachatel jedná s úmyslem způsobit jinému škodu nebo jinou majetkovou újmu (ke škodě nebo k jiné majetkové újmě však dojít nemusí) a získat neoprávněný prospěch pro sebe nebo pro jinou osobu.

U tohoto trestného činu bude však velmi složité dokazování, neboť v mnohých případech lze jen stěží dohledat uživatele IP adresy, pachatel tak může protizákonně jednat i ze zahraničí, neboť může IP adresu přesměrovat či skrýt, tudíž šance na vypátrání pachatele je mizivá.

9.6 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat § 231 TrZ

Podmínkou ke kvalifikaci tohoto trestného činu je i to, že se pachatel zároveň musí dopustit trestného činu porušení tajemství dopravovaných zpráv dle § 182 odst. 1 písm. b), c) nebo se pachatel musí dopustit trestného činu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a nosiči informací dle § 230 odst. 1.

Jak uvádí § 231, odst. 1 TrZ trestného činu se pachatel dopustí tím, že „vyrobí, uvede do oběhu, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává zařízení nebo jeho součást, postup, nástroj nebo jakýkoli jiný prostředek včetně počítačového programu vytvořený nebo přizpůsobený k neoprávněnému přístupu do sítě elektronických komunikací, k počítačovému systému nebo k jeho části nebo počítačové heslo, přístupový kód, data, postup nebo jakýkoli jiný podobný prostředek, pomocí něhož lze získat přístup k počítačovému systému nebo jeho části“. Dojde-li k tomuto protiprávnímu jednání, bude pachatel potrestán odnětím svobody až na jeden rok, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty, popřípadě zákazem činnosti.

Bude-li pachatel členem organizované skupiny nebo jestliže získá tímto činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Pokud pachatel získá tímto činem pro sebe nebo jiného prospěch velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.

9.7 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti § 232 TrZ

Ustanovením § 232 TrZ jsou chráněna data uložená v počítačovém systému nebo na nosiči informací, programové vybavení počítače či obdobného zařízení pro zpracování dat. Osoba, která z hrubé nedbalosti, která vyplývá ze zaměstnání, povolání, postavení nebo

funkce (dané zákonem či smluvním vztahem), data poškodí, zničí, pozmění nebo učiní neupotřebitelnými nebo učiní zásah do programového vybavení počítače, čímž způsobí značnou škodu, bude potrestána trestem odnětí svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Je-li tímto trestným činem způsobena škoda velkého rozsahu, může být pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

9.8 Zneužití informace a postavení v obchodním styku § 255 TrZ

Dle ustanovení § 255 TrZ odst. 1 se trestného činu zneužití informace a postavení v obchodním styku dopustí ten, kdo neoprávněně užije dosud nezveřejněné informace a tímto činem opatří sobě či jinému výhodu nebo prospěch. Podmínkou je, že tuto informaci nabyl při výkonu svého zaměstnání, povolání, postavení nebo své funkce. Zveřejnění této informace má za následek podstatné ovlivnění při rozhodování v obchodním styku. Trestného činu se dopustí ten, kdo uskuteční nebo dá podnět k uskutečnění smlouvy nebo operace na regulovaném trhu s investičními nástroji nebo na organizovaném trhu se zbožím. Výhoda či prospěch může mít povahu materiální či nemateriální, zpravidla se bude jednat o prospěch hospodářské povahy.

Sazba za tento trestný čin pro pachatele činí odnětí svobody až na tři roky nebo zákazem činnosti. Stejně bude potrestán dle ustanovení § 255 TrZ odst. 2 i ten, kdo působí ve dvou či více podnikatelských subjektech se stejným nebo podobným předmětem činnosti a uzavře nebo dá popud k uzavření smlouvy, která je nevýhodná pro jeden nebo více z těchto subjektů. V tomto případě pachatel využívá konkurenční výhody a uzavřením smlouvy způsobí ekonomickou ztrátu některému z těchto subjektů. Není zapotřebí, aby pachatel měl ve všech subjektech stejné postavení, stejně tak není podmínkou, aby subjekty měly stejnou právní formu.

V případě, že pro sebe nebo pro jiného získá značný prospěch, zvyšuje se hranice odnětí svobody na dva roky až osm let. V případě získání prospěchu velkého rozsahu pro sebe či jinou osobu bude pachatel potrestán odnětím svobody na pět až 10 let.

V případě tohoto trestného činu se vyžaduje k trestní odpovědnosti kvalifikovaný úmysl pachatele.¹⁰⁸

Ustanovení § 255 TrZ postihuje protiprávní jednání označované jako tzv. „insider trading“. Jedná se o obchodování zaslíbených osob (tzv. „insiderů“), kteří mají na základě své činnosti k dosud nezveřejněným informacím přístup. Těmito osobami mohou být např. zaměstnanec, člen statutárního orgánu, auditor, zaměstnanec státního orgánu, poslanec, senátor atd. Tyto osoby nesmí informace zneužít ani ke svému prospěchu, ani ku prospěchu třetích osob. Ustanovení postihuje i tzv. „selftrading“ (obchodování ve svůj prospěch v souvislosti se zneužíváním postavení ve dvou nebo více ekonomických subjektech). Je-li informace dle ustanovení § 255 TrZ „dosud nikoli veřejně přístupná“,

108 ŠTENGOVÁ, I., DRÁPAL, L., PÚRY, F., KORBAŘ, M. *Obchodní tajemství*. Praha: Linde Praha, 2005, str. 65.

může mít po dobu nezveřejnění povahu obchodního tajemství. V okamžiku zveřejnění obchodní tajemství zaniká, protože odpadá jeden z pojmových znaků legální definice obchodního tajemství – utajení.

9.9 Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi § 270 TrZ

Dalším trestným činem souvisejícím s porušením obchodního tajemství může být trestný čin spáchaný podle § 270 TrZ. Tento trestný čin spáchá ten, kdo zasáhne do práv autorských, do práv souvisejících s právem autorským a dále do práv k databázi. Za tento trestný čin může být pachatel odsouzen odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Pokud tento čin vykazuje znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání nebo získá-li tímto činem pro sebe nebo jiného pachatel značný prospěch, může být potrestán odnětím svobody od šesti měsíců až na pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Pokud pachatel získá pro sebe či pro někoho jiného prospěch velkého rozsahu, čímž způsobí škodu velkého rozsahu, nebo dopustí-li se takového trestného činu ve velkém rozsahu, může být potrestán odnětím svobody na tři až osm let.

9.10 Podplácení § 332 TrZ

S porušením, ohrožením a zneužitím obchodního tajemství může také souviset trestný čin podplácení, který upravuje ustanovení § 332 TrZ. Ustanovení upravuje jednak podplácení (poskytnutí, nabídka či slib úplatku) v rámci obstarávání věcí obecného zájmu,¹⁰⁹ jednak podplácení v souvislosti s podnikáním. Osoba, která jinému nebo pro jiného v souvislosti s podnikáním, ať už svým či v souvislosti s podnikáním jiného, poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek, bude potrestána odnětím svobody až na dvě léta nebo trestem peněžitým. Úplatkem se rozumí určitá výhoda, kterou získá přímo osoba uplácená, popřípadě se souhlasem uplácené osoby získá úplatek osoba jiná. Tato výhoda může být peněžitá nebo spočívající v jiném zvýhodnění (např. po zcizení databáze zákazníků slib lukrativního zaměstnání). Spáchá-li osoba tento trestný čin v úmyslu opatřit sobě nebo jiné osobě značný prospěch nebo způsobit značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek, bude potrestána odnětím svobody na jeden rok až šest let.

Osoba, jejíž právo na obchodní tajemství bylo porušeno či jen ohroženo, může uplatnit ochranu trestněprávní, kde stejný skutkový stav je možné subsumovat pod jednotlivé skutkové podstaty několika trestných činů. Např. je možné zároveň kvalifikovat útok proti obchodnímu tajemství, zároveň podle ustanovení § 248 TrZ porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže, § 230 TrZ neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací, § 255 TrZ zneužití informace a postavení v obchodním styku, § 270 TrZ porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv

109 Ministerstvo vnitra. *Co se rozumí pod pojmem „obstarávání věcí obecného zájmu?“* [cit. 2015-02-03]. Dostupné z : <http://www.mvcr.cz/clanek/faq-vymezeni-pojmu-co-se-rozumi-pod-pojmem-obstaravani-veci-obecneho-zajmu.aspx> „Pojmem **obstarávání věcí obecného zájmu** se tedy rozumí jednak **veškeré činnosti (a rozhodování) orgánů státní moci a dále pak veškeré činnosti při uspokojování lidských potřeb celospolečenského rozměru.**“

k databázi a § 332 TrZ podplacení. Zároveň má vlastník obchodního tajemství právo i na ochranu poskytnutou právními prostředky proti nekalé soutěži dle ustanovení § 2988 NOZ.

Jde o tzv. souběh právních úprav, kdy určitý skutkový stav lze podrobit více právním ustanovením z jednoho či několika právních předpisů.

9.11 Trestní řízení v souvislosti s obchodním tajemstvím

TrŘ pojem obchodní tajemství na rozdíl od o.s.ř. nepoužívá. Orgány, které jsou činné v trestním řízení, mohou v rámci vyšetřování i dalšího řízení požadovat od osob svědeckou výpověď, vysvětlení nebo vydání věci. Tyto osoby mají i bez souhlasu podnikatele povinnost orgánům vyhovět, a to i v případě, že se jedná o obchodní tajemství. Dalším rozdílem od občanského soudního řízení je nemožnost vyloučení veřejnosti z jednání z důvodu ochrany obchodního tajemství.¹¹⁰ Obdobně se k tomuto vyjadřuje i rozhodnutí ze Sbírkky Vážný: „*Ohled na obchodní tajemství nezproštuje nikoho povinnosti svědecké, nezproštuje ani obchodní společnost nebo družstvo povinnosti vydat k trestnímu soudu listiny a průkazy, jichž potřebuje se ke zjištění pravdy.*“¹¹¹

Trestní soudní řízení je postaveno na zásadě veřejnosti, dle které se trestní věci před soudem projednávají veřejně, aby se občané mohli zúčastnit projednávání a mohli jednání sledovat. Pouze v případech výslovně stanovených zákonem smí být při hlavním líčení a veřejném zasedání veřejnost vyloučena.¹¹² Osoby, které jsou přítomny veřejnému jednání, mají povinnost o nabytých skutečnostech zachovávat mlčenlivost. Pokud by tato povinnost byla porušena, vystavují se nebezpečí spáchání trestného činu.¹¹³

Závěr

Žijeme v době překotného vývoje technologií a modernizací souvisejícího s výzkumem, vědou, inovacemi a rozvojem ekonomiky a celosvětového obchodu. K tomu jsou zapotřebí informace, které jsou klíčovými faktory pro rozvoj a udržení konkurenční výhody. A tyto poznatky je nezbytné chránit. K tomu slouží institut obchodního tajemství. Je zapotřebí poukázat na současný celosvětový význam obchodního tajemství a možnosti zajištění tohoto institutu v případě jeho porušení či ohrožení.

110 DOLEČEK, M. *Obchodní tajemství*. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z : <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/obchodni-tajemstvi-ppbi-50787.html#!&chapter=8>

111 Sbírkka rozhodnutí Vážný 5 139 z r. 1934.

112 HERCZEG, J. *Zásada veřejnosti a přístup médií na jednání soudu*. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_8923/zasada-verejnosti-a-pristup-medii-na-jednani-soudu.aspx

113 DOLEČEK, M. *Obchodní tajemství*. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z : <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/obchodni-tajemstvi-ppbi-50787.html#!&chapter=8>

Na obchodní tajemství je třeba pohlížet jako na institut mezinárodního charakteru. Důležitou roli v tomto ohledu hrají mezinárodní mnohostranné úmluvy, zejména pak TRIPS, která obsahuje základní legální definice a minimální požadavky na právní prostředky na ochranu obchodního tajemství. Roztříštěná a rozmanitá povaha stávající ochrany obchodního tajemství před zneužitím v EU, kde je v mnohých státech ochrana na nižší úrovni, měla za následek přijetí směrnice *o ochraně utajovaných know-how a obchodních informací (obchodního tajemství) proti jejich nezákonnému získávání, používání a zveřejňování*. Pokud je obchodní tajemství zneužito v zemi s nižší úrovní ochrany, je větší pravděpodobnost, že budou na trhu šířeny výrobky porušující právo. V členských státech s nižší úrovní ochrany obchodního tajemství existuje také vyšší obchodní riziko, což vede k nepříznivým dopadům na celé hospodářství EU, neboť na straně jedné mohou být snižovány pobídky k přeshraničnímu obchodu, na straně druhé mohou být výrobky, které porušují obchodní tajemství a které pocházející z členských států s nižší ochranou, šířeny na celém vnitřním trhu. Existuje zde také riziko, že obchodní tajemství bude využito ve třetích zemích k výrobě nelegálních výrobků, které následně v EU soutěží s výrobky vlastníků obchodního tajemství, z tohoto důvodu dochází i k narušení hospodářské soutěže a celé ekonomiky EU.

Obchodní tajemství je právem absolutním, tzn. působícím erga omnes. Tento institut je možné omezit v jeho rozsahu, jedná se o tzv. negativní vymezení. Zákonem je stanoveno, které skutečnosti nemohou být označeny jako obchodní tajemství. Za určitých okolností je omezena i ochrana tohoto institutu – v případě, že se jedná o zveřejnění informace, která se týká hospodaření s prostředky z veřejných rozpočtů nebo pokud se jedná o informace týkající se ohrožení lidského zdraví a životního prostředí.

Prevenční ochrany obchodního tajemství považují za naprosto nezbytnou. Jedině důkladnou prevencí a vhodným způsobem utajení lze předcházet zneužití cenných informací konkurencí, způsobení újmy podnikateli a následného řešení sporů.

Ochrana obchodního tajemství je podnikateli v případě zásahu rušitele do jeho práva poskytována cestou soudní i mimosoudní a prostředky práva soukromého a veřejného.

Mezi mimosoudní prostředky ochrany můžeme zařadit varovný dopis, kterým upozorníme rušitele na jeho protiprávní jednání, řešení sporů formou mediace, kdy mezi strany sporu vstupuje třetí nezávislá osoba – mediátor – a rozhodčí řízení, které se uplatňuje v poslední době z důvodu rychlého, jednoinstančního řízení s konečným rozhodnutím s možností volby místa řízení a jazyku, ve kterém bude řízení vedeno.

Ochrana obchodního tajemství je poskytována jak právem soukromým, tak právem veřejným. Soukromoprávní ochranu vlastníkovému obchodního tajemství poskytuje právo občanské. V případě ohrožení či porušení obchodního tajemství má vlastník práva možnost uplatnit právní prostředky proti nekalé soutěži, jako je zdržení se protiprávního jednání, odstranění závadného stavu, náhrada škody, vydání bezdůvodného obohacení a může požadovat přiměřené zadostiučinění. Využít může také prostředky obsažené v o.s.ř., a to předběžné opatření, které má bezprostřední účinek k zamezení protiprávního jednání a uveřejnění rozsudku na náklady povinné strany. Ochrana obchodního tajemství může být také zajištěna vyloučením veřejnosti při soudním jednání či zajištěním důkazů. Ochrana je poskytována právem pracovním, zejména prostřednictvím konkurenční doložky. Preventivně působí různé podnikové směrnice, nařízení i příkazy

zaměstnavatele. Ochrana je poskytnuta právem správním, kde v rámci svobodného přístupu k informacím má správní úřad povinnost skutečnosti týkající se obchodního tajemství neposkytnout. V případě závažného porušení zákona lze využít i ochranu trestněprávní.

I přesto, že náš právní řád skýtá poměrně dost druhů ochrany, v případných soudních sporech je v mnoha případech velmi těžko prokazatelné, že k porušení obchodního tajemství došlo, tím je právo vlastníka velmi oslabeno. Nejčastěji je porušení obchodního tajemství řešeno v rámci občanskoprávních sporů, kde je zapotřebí, aby vlastník obchodního tajemství prokázal, že mu vznikla újma, a kdo tuto újmu zavinil, musí unést břemeno důkazní a prokázat tvrzené skutečnosti. Pokud je prokázáno, že k porušení či ohrožení obchodního tajemství došlo, je těžko prokazatelná výše újmy. Výsledné částky, které soudy přiznávají, bývají zpravidla mnohem nižší, než je požadovaný nárok žalobce, často dochází k průtahům v řízení z důvodu dokazování, dochází k odvolání či dovolání, z tohoto důvodu mohou soudní řízení trvat i několik let. Jediným efektivním řešením, které nastupuje téměř okamžitě, je podání návrhu na vydání předběžného opatření, aby se rušitel protiprávního jednání zdržel, avšak v případě porušení obchodního tajemství je toto jednání velmi těžko prokazatelné.

Resumé

Příspěvek se věnuje otázce ochrany institutu obchodního tajemství v rámci české legislativy. Zabývá se podrobným rozбором ochrany a právních prostředků z pohledu práva soukromého i práva veřejného, přičemž je zapotřebí na tento nehmotný majetek nahlížet jako na předmět vlastnictví mezinárodního charakteru, který by měl být komplexně chráněn na ekvivalentní úrovni nejen na území EU, ale i celosvětově.

Dále se zaměřuje i na odlišnou formu ochrany, a to na ochranu mimosoudní, prostřednictvím např. rozhodčího řízení a mediace, která je v našich podmínkách opomíjena a není z tohoto důvodu často využívána.

Resume

The contribution is devoted the question of the protection of the trade secret in the context of the czech legislation. It deals with the detailed analysis and legal means of protection from the perspective of private and public law, and is necessary for this intangible asset seen as on the subject of ownership with the international character, which should be complexly protected on the equivalent level, not only in the EU but also globally worldwide.

It also focuses on a different forms of protection, judicial protection and extrajudicial protection, for example arbitration and mediation, which is in our conditions neglected and not for this reason often used.

Literatura

Prameny

- 1) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o dodržování práv k duševnímu vlastnictví.
- 2) Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění: zákona č. 162/1998 Sb.

Seznam právních předpisů

- 1) Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- 2) Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.
- 3) Zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů.
- 4) Zákon č. 221/2006 Sb., o vymáhání práv z průmyslového vlastnictví.
- 5) Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
- 6) Zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky, ve znění pozdějších předpisů.
- 7) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 8) Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 9) Zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně polovodičových výrobků, ve znění pozdějších předpisů.
- 10) Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, ve znění pozdějších předpisů.
- 11) Zákon č. 78/2004 Sb., o nakládání s geneticky modifikovanými organismy a genetickými produkty, ve znění pozdějších předpisů.
- 12) Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.
- 13) Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích.
- 14) Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.
- 15) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Monografie

- 1) BELLAMY, CH., CHILD, G. (2008). European Community Law of Competition. 6. vydání. London: Sweet & Maxwell.
- 2) ČADA, K. Know-how a obchodní tajemství. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2010, 284 s., ISBN 978-80-7282-087-0.
- 3) ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. Kurs obchodního práva, Soutěžní právo. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, 652 s., ISBN 978-80-7179-583-4.
- 4) FALDYNA, F., POKORNÁ, J., ROZEHNALOVÁ, N., VEČERKOVÁ, E., KOBLIHA, I., POHL, T., BALABÁN, P., VÍTEK, J., MAREK, K. Obchodní právo, Meritum. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, 1 208 s., ISBN 978-80-7357-577-9.
- 5) HAJN, P. Soutěžní chování a právo proti nekalé soutěži. Brno: Masarykova universita, 2000, 329 s., ISBN 80-210-2282-5.
- 6) HAVEL, B. a kol. Zákon o obchodních korporacích a aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Ostrava: Sagit, 2012.
- 7) HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. Práva k průmyslovému vlastnictví. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, 480 s., ISBN 978-807-4004-179.

- 8) JAKL, L. Národní, mezinárodní a regionální systémy ochrany průmyslového vlastnictví. Praha: Metropolitní univerzita Praha, o.p.s., 2009, 265 s., ISBN: 978-80-86855-12-0.
- 9) KOBLIHA I., KALFUS, J., KROFTA J., KOVAŘÍK, Z., KOZEL, R., POKORNÁ, J., SVOBODOVÁ, Y. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, 1 560 s., ISBN 80-7201-586-9.
- 10) MACEK, J. Rozhodnutí ve věcech obchodního jména a nekalé soutěže. Praha: C. H. Beck, 2000, 481 s., ISBN 80-7179-256-X.
- 11) MUNKOVÁ, J. Právo proti nekalé soutěži. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 234, ISBN 978-80-7179-543-8.
- 12) ONDREJOVÁ, D. Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, s. 328, ISBN 978-80-7357-505-2.
- 13) ONDREJOVÁ, D. Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář § 2972–2990. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 364 s., ISBN 978-80-7400-522-0.
- 14) ŠTENGLOVÁ, I., DRÁPAL, J., PŮRY, F., KORBAŘ, M. Obchodní tajemství. Praha: Linde Praha, 2005, 168 s., ISBN 80-7201-559-1.
- 15) ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. Obchodní zákoník, komentář. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2001.

Oborné články

- 1) HAJN, P. Jak postihnout nekalé jednání vůči soutěžitelům a spotřebitelům II. Obchodněprávní revue. Ročník 2009, č. 12.
- 2) HAJN, P. K dřívějším, současným a budoucím prostředkům ochrany proti nekalé soutěži. Časopis pro právní vědu a praxi. 2001. č. 4.
- 3) HAJN, P. Mimosoudní ochrana proti nekalé soutěži. Právník, 1993.
- 4) HAJN, P. Předběžné opatření ve sporech z nekalé soutěže. Právní rozhledy. Ročník 1994, č. 10.
- 5) ONDREJOVÁ, D. Právní prostředky ochrany proti nekalé soutěži obsažené v ObchZ. Bulletin advokacie. ASPI.

Internetové zdroje:

- 1) DOLEČEK, M. Obchodní tajemství – zvláštní případy obchodního tajemství, 2010. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/obchodni-tajemstvi-zvlastni-pripady-opu-4642.html>
- 2) DOLEČEK, M. Obchodní tajemství. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/obchodni-tajemstvi-ppbi-50787.html#!>
- 3) EUR-lex, access to European Union Law. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES z 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0048:CS:NOT>
- 4) HERCZEG, J. Zásada veřejnosti a přístup médií na jednání soudu. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_8923/zasada-verejnosti-a-pristup-medii-na-jednani-soudu.aspx
- 5) JANSÁ, L. Zákaz konkurence III – členů orgánů společnosti. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/zakaz-konkurence-iii-clenu-organu-spolecnosti>
- 6) JANSÁ, L. Zákaz konkurence III – členů orgánů společnosti. Dostupné z: <http://www.pravoit.cz/article/zakaz-konkurence-iii-clenu-organu-spolecnosti>

- 7) Mezinárodní arbitrážní komora. Mezinárodní arbitrážní soud. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/mezinarodni-arbitrazni-soud/1000487/4359/>.
- 8) Ministerstvo vnitra. Co se rozumí pod pojmem „obstarávání věci obecného zájmu? Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/faq-vymezeni-pojmu-co-se-rozumi-pod-pojmem-obstaravani-veci-obecneho-zajmu.aspx>
- 9) NEVRKLA, L. Právo společníka společnosti s ručením omezeným na informace podle zákona o obchodních korporacích. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pravo-spolecnika-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-na-informace-podle-zakona-o-obchodnich-korporacich-96335.html>
- 10) ONDREJOVÁ, D. Nekalá soutěž podle nového občanského zákoníku. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obchodni-pravo/art_8744/nekala-soutez-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku.aspx
- 11) RÁMIŠ, V. Konkurenční doložka po novele zákoníku práce. Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/pracovni-a-socialni-zabezpeceni/art_3750/konkurencni-dolozka-po-novele-zakoniku-prace.aspx

Judikatura

- 1) Rozhodnutí č. 10 406 z r. 1930, Vážného sbírka rozhodnutí.
- 2) Rozhodnutí č. 17 048, Vážného sbírka rozhodnutí.
- 3) Rozhodnutí č. 5 008 z r. 1934, Vážného sbírka rozhodnutí.
- 4) Rozhodnutí č. 5 139 z r. 1934, Vážného sbírka rozhodnutí.
- 5) Rozhodnutí č. 13 544 z r. 1934, Vážného sbírka rozhodnutí.
- 6) Rozhodnutí Nejvyššího soudu 5 Tdo 893/2013 ze dne 6. 11. 2013.
- 7) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 3272/2006 ze dne 28. 5. 2008.
- 8) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 1318/2004 ze dne 15. 6. 2005.
- 9) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 511/2006 ze dne 5. 5. 2006.
- 10) Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. Cdo 2085/2007 ze dne 14. 7. 2008.
- 11) Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. R 3 Cmo 1952/94.
- 12) Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 35/97 ze dne 28. 7. 1997.
- 13) Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. Zn. 3 Cmo 1159/94.
- 14) Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 Cmo 1511/94.
- 15) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. II. Odon 15/96 ze dne 31. 1. 1996.
- 16) Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 1276/2001 ze dne 11. 4. 2002.
- 17) Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2362/2009 ze dne 7. 7. 2010.
- 18) Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 3 Cmo 1031/95 ze dne 22. 5. 1995.
- 19) Usnesení Nejvyššího soudu ČR č. 32 Cdo 1777-2007 ze dne 25. 6. 2008.
- 20) Usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 5 Tdo 1201/2008 ze dne 15. 10. 2008.
- 21) Usnesení Ústavního soudu ČR sp. Zn. III. ÚS 394/01 ze dne 7. 3. 2002.